

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Regionální a politická geografie

Bc. Jana Sladká

**Regionální identita obyvatel a rekreantů v pohraničí;
případová studie: Bor na Tachovsku**

The regional identity of the people and holidaymakers in the borderlands;

Case study: Bor in the Tachov region

Diplomová práce

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 30. 4. 2012

.....
Jana Sladká

Na tomto místě bych chtěla poděkovat RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za cenné rady a poznatky, kterými mě byla nápomocna při zpracování diplomové práce. Vyjádřit bych chtěla poděkování i rodině a přátelům za jejich podporu během tvorby diplomové práce a vůbec během celého mého studia.

Abstrakt

Diplomová práce „*Regionální identita obyvatel a rekreantů v pohraničí; případová studie: Bor na Tachovsku*“ má za hlavní cíl posouzení regionální identity obyvatel a rekreantů v příhraniční oblasti Česka – v Boru, a dále pak zjištění povědomí sounáležitosti uživatelů území, ve kterém žijí a které využívají k účelu rekreace. Vedle posouzení regionální identity na území Boru je cílem srovnat výsledky výzkumu vybrané oblasti s celkovými výsledky grantového projektu číslo 43/03/1491 a nalézt specifika, a to metodou dotazníkového a terénního šetření a řízených rozhovorů, včetně tabelárního a grafického znázornění výsledků šetření. Dalším cílem je posouzení regionální identity regionu na základě jeho propagace a prezentace. Modelové území Boru na Tachovsku je příkladem příhraniční periferie Česka, kde formování regionální identity bylo velmi ovlivněno 2. světovou válkou a následným dosídlováním.

Klíčová slova

Identita obyvatel, regionální identita, periferie, příhraničí, Bor (Tachovsko)

Abstract

The thesis “Regional Identity of the Residents and Holiday-makers in the Borderlands; Case Study: Bor in the Tachov Region” aims on the assessment of the regional identity of the residents and holiday-makers in the border area of the Czech Republic- Bor region, and then finding of the awareness of the solidarity of the users of the area in which they are living and which they are using for the purpose of recreation. Beside the assessment of the regional identity in the Bor region the thesis aims on comparison of the research outcomes of the chosen area with the overall outcomes of the grant project number 43/03/1491 and finding specifics through the questionnaire survey and guided dialogues, including tabular and graphical representation of the outcomes. Another aim is the assessment of the regional identity based on the promotional materials. The model area of Bor in the Tachov region is an example of the border periphery of the Czech Republic where the forming of regional identity was deeply affected by the World War II and successive settlement.

Keywords

Population identity, regional identity, periphery, border, Bor (in the Tachov region)

Obsah

Seznam zkratek.....	7
Seznam grafů, obrázků a tabulek	8
1 Úvod.....	10
2 Teoretické zarámování	13
2.1 Identita a identita regionů	13
2.2 Vymezení periferie	20
2.2.1 Druhé bydlení ve vztahu k periférii.....	23
2.3 Hranice a příhraniční prostor	26
2.3.1 Definice hranice v politické geografii	26
2.3.2 Hraniční efekt a hraniční zóna.....	27
2.3.3 Vymezení pohraničí.....	27
2.3.4 Specifika regionální identity v pohraničních oblastech.....	28
2.4 Pohraničí a periferie Česka pohledem statistiky	29
2.5 Česko-německé pohraničí.....	31
2.5.1 Historie česko-bavorského pohraničí	31
2.5.2 SWOT analýza česko-bavorského pohraničí.....	32
3 Metodika a zdroje dat	36
4 Vymezení oblasti případové studie	40
4.1 Historie města Bor	40
4.2 Současnost města Bor	46
4.3 Image regionu a města Bor	48
4.3.1 Propagační materiály	49
4.3.2 Internetové zdroje	51

4.3.3	Ostatní formy propagace a prezentace.....	52
4.4	Je tedy město Bor periferií?	54
5	Dotazníkové a terénní šetření v modelovém území	57
5.1	Výsledky dotazníkového a terénního šetření – místní obyvatelé a rekreanti.....	58
5.2	Výsledky dotazníkového a terénního šetření – představitel samosprávy města Bor a ostatní aktéři města	74
6	Srovnání výsledků dotazníkového a terénního šetření v modelovém území města Bor s celkovými výsledky grantového projektu	77
7	Závěr.....	82
8	Literatura a ostatní zdroje dat.....	86
8.1	Literatura.....	86
8.2	Ostatní zdroje	90

Přílohy

Příloha č. 1 - Dotazník

Příloha č. 2 - Fotodokumentace

Seznam zkratek

ČGS	–	Česká geografická společnost
ČR	–	Česká republika
ČSÚ	–	Český statistický úřad
ČUZK	–	Český úřad zeměměřický a katastrální
ČTK	–	Česká tisková kancelář
DP	–	diplomová práce
CHKO	–	chráněná krajinná oblast (Český les)
KROK	–	databáze za kraje, okresy a ORP
MAS	–	místní akční skupina
MS	–	Microsoft (Excel)
NP	–	národní park
ORP	–	obec s rozšířenou působností
POÚ	–	pověřený obecní úřad
Sborník ČGS	–	Sborník České geografické společnosti
SDH	–	Sdružení dobrovolných hasičů
SLDB 1970	–	Sčítání lidu, domů a bytů z roku 1970
SLDB 1991	–	Sčítání lidu, domů a bytů z roku 1991
SLDB 2001	–	Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001
SWOT analýza	–	silné (angl.: S trengths), slabé (angl.: W eaknesses) stránky, příležitosti (angl.: O pportunities), hrozby (angl.: T hreats)
TJ	–	tělovýchovná jednota (Sokol Damnov)
ZSJ	–	základní sídelní jednotka
ZŠ	–	základní škola

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel ve městě Bor mezi lety 1869-2001

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v sídelní jednotce Bor mezi lety 1869-2001

Graf 3: Podíl rekreantů a trvale žijících obyvatel dotazovaných v navštívených osadách

Graf 4: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 3 „Se kterým tvrzením se nejvíce ztotožňujete: Považuji se za místního. Jsem rekreant. Považuji se za návštěvníka.“

Graf 5: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 4 „Jak dlouho v tomto území žijete/rekreujete se?“

Graf 6: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 6 „Jak silný citový vztah máte k tomuto území?“

Graf 7: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 6 „Jak silný citový vztah máte k této obci?“

Graf 8: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 6 „Jak silný citový vztah máte k tomuto místu/lokalitě?“

Graf 9: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 7 „Se kterým tvrzením se nejvíce ztotožňujete?“

Graf 10: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 14 „Jak hodnotíte vztahy mezi místními obyvateli, místními a rekreanty a rekreanty?“

Graf 11: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 14 „Jak se vztahy měnily za posledních cca 10 let?“

Graf 12: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 16 „Jaký vztah k tomuto území mají podle Vás trvale žijící obyvatelé a rekreanti?“

Graf 13: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 19 „Podílíte se na aktivitách v území/obci/místě?“

Graf 14: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 23 „Jak jste se životem zde spokojeni?“

Graf 15: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 26 „Které z uvedených tvrzení odpovídá nejlépe Vaším pocitům? Cítíte se být především obyvatel Evropy, Evropské unie, České republiky, historické země, kraje, okresu, místní oblasti, obce, místní části?“

Graf 16: Zastoupení počtu mužů a žen ve vymezených věkových skupinách

Obr. 1: Dimenze regionální identity

Obr. 2: Typologie venkovského prostoru Česka podle potenciálu rozvoje

Obr. 3: Vymezení MAS Český les

Obr. 4: Znak města Bor

Obr. 5: Administrativní rozdělení okresu Tachov – stav k 1. 1. 2008

Obr. 6: Logo Mikroregionu Borsko

Obr. 7: Vymezení Mikroregionu Borsko

Obr. 8: Logo ZŠ Bor

Obr. 9: Zobrazení venkovského a městského prostoru v Plzeňském kraji

Obr. 10: Hustota zalidnění v Plzeňském kraji v roce 2008

Obr. 11: Vymezení modelového území

Tab. 1: Deset příhraničních okresů s největší a nejmenší periferností

Tab. 2: SWOT analýza česko-bavorského pohraničí

Tab. 3: Vývoj počtu obyvatel ve městě Bor mezi lety 1869-2001

Tab. 4: Vývoj počtu obyvatel v sídelní jednotce Bor mezi lety 1869-2001

Tab. 5: Vývoj počtu obyvatel v osadách Boru mezi lety 1869-2001

Tab. 6: Tabelární znázornění odpovědí na otázku č. 9 „Co se Vám především vybaví na mysli, když se řekne „místo“ Vašeho bydliště/rekreace?“

Tab. 7: Tabelární znázornění odpovědí na otázku č. 10 „Na co jste území, kde žijete/rekreujete se zejména hrdí?“

Tab. 8: Věkové skupiny respondentů

1 Úvod

V rámci geografického výzkumu má studium regionální identity i identity regionů rostoucí tendenci, a to především v pojetí nové regionální geografie, viz kap. 2.1 (Chromý 2003). Snahou výzkumů je zaznamenat právě formování regionální identity, která je zpravidla zkoumána na vzorku uživatelů území, jimiž jsou rezidenti, rekreanti, představitelé samosprávy nebo zástupci různých spolků (Chromý, Skála 2011). Právě rekreanti tvoří v některých územích Česka významnou složku uživatelů území. Jedná se především o oblasti, které je možné charakterizovat vysokým zastoupením turisticko – rekreační funkce. Vedle např. typických horských oblastí, zázemí měst nebo oblastí při vodních tocích, se jedná o pohraniční venkovské oblasti, které disponovaly v poválečném období volným domovním fondem, který byl posléze využit právě pro rekreační účely, resp. pro chalupaření (Vystoupil a kol. 2007). Rekreanti však byli doposud při výzkumech regionální identity opomíjenou skupinou uživatelů území. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno ke grantovému projektu, jehož součástí je i tato předkládaná DP.

V rámci grantového projektu „*Význam rekreační funkce sídel a obcí v procesu formování regionální identity a identity regionů v ČR*“ bylo na základě předchozích výzkumů původně vybráno 6 modelových území Česka (Česká Kanada, Českolipsko, Jáchymovsko, Kokořínsko Lipensko/Boleticko, Neveklovsko), kde mělo být provedeno šetření regionální identity rekreantů. Výzkum byl organizován katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a finančně podporován Grantovou agenturou ČR. Výzkum byl na základě podrobných analýz realizován v jiných modelových oblastech Česka (viz kap. 6), a to i v modelovém území DP – v Boru u Tachova. Město Bor bylo vybráno z důvodu specifikace zkoumané oblasti (viz kap. 4) současně s použitím shodné metodiky výzkumu (viz kap. 3).

Cílem DP byl výzkum regionální identity a identity regionu, který můžeme charakterizovat jako region reprezentující oblast širšího pohraničí. Jednalo se především o:

- výzkum regionální identity místních obyvatel, rekreantů a představitelů samosprávy,
- srovnání regionální identity a identity regionu deklarovanou různým typem aktérů, zejm. společenského a kulturního dění v obci,
- výzkum identity regionu na základě studia propagačních materiálů reprezentujících modelové území,

- porovnání regionální identity zvoleného modelového území s výsledky výzkumu regionální identity v dalších šetřených regionech v rámci jmenovaného grantu, a nalezení případných specifik.

Případová studie řešená v rámci DP byla zaměřena na oblast českého pohraničí, okres Tachov, město Bor, a to v rámci jeho administrativních hranic (modelové území). Hlavním důvodem výběru uvedené oblasti je její specifická minulost, která ovlivňuje rozvoj území ještě prakticky doposud. Jedná se o problémy s nevyváženými demografickými poměry souvisejícími s intenzitou a frekvencí jeho osidlování, které lze datovat od střední doby bronzové přes čtyřistaleté keltské osidlování Čech, vlny osidlování slovanskými kmeny, třicetiletou válku a následně až po 2. světovou válku. Právě poválečné období mělo pro změny ve vývoji regionu zásadní význam. Od roku 1946 byl západ dnešního Plzeňského kraje poznamenán odsunem německého obyvatelstva a následně na konci čtyřicátých a v padesátých letech organizovaným dosídlením. Především tyto události způsobily, že v regionu zanikaly statky, osady a obce, kolektivizovala se půda a pro hospodaření na ní vznikala zemědělská družstva. K rozvoji průmyslu prakticky nedocházelo a postupně se totálně uzavírala hranice se sousedním Německem. Výsledkem této historie je periferní poloha regionu, doprovázená v současné době vysokou nezaměstnaností, nízkým podílem zaměstnaných ve službách i nedostatečnou dopravní a technickou infrastrukturou (Vybrané ukazatele za okres Tachov 2010, Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010).

Dalším důvodem výběru modelového území byly výsledky ze SLDB 1991, ze kterých je patrný poměrně vysoký podíl objektů individuální rekreace (638 trvale obydlených domů a 126 objektů individuální rekreace), a to na rozdíl, např. od více známé obce Přimda (233 trvale obydlených domů a 41 objektů individuální rekreace), viz Růžicková a kol. 1994, která by se na první pohled mohla zdát pro výzkum vhodnější lokalitou. V neposlední řadě byl výběr oblasti ovlivněn vlastní znalostí území, kde rodina autorky vlastní objekt druhého bydlení.

Dílními cíli DP bylo

- provedení a vyhodnocení dotazníkového šetření, příp. strukturovaných rozhovorů
  - s trvale žijícími obyvateli a rekreanty,
  - se starostou města a dále s aktéry v území zejména společenského a kulturního dění ve městě,

- získání odpovědí od jednotlivých uživatelů území, resp. získání odpovědí od respondentů na otázky vztahující se k jejich identitě:
  - Jak silný je jejich vztah k lokalitě/obci/regionu?
  - Jaké hodnoty přisuzují danému místu?
  - Existují mezi respondenty rozdílné názory a vztahy k regionu/obci?

DP je tradičně strukturována. Na počátku je úvod práce, obsahující obecné informace o problematice, o grantovém projektu, kterým je práce inspirována, a o výběru modelového území. Následují cíle práce, hlavní a dílčí, doplněné o výzkumné otázky. Další kapitolou je teoretické zarámování problematiky diplomové práce. Následuje metodika práce, která popisuje jednotlivé činnosti vedoucí ke zpracování práce. Další kapitola se věnuje samotnému výzkumu a dotazníkovému šetření, které jsou doplněny o celkové výsledky z grantového projektu a následně porovnány. Následující kapitolu tvoří závěr, ve kterém jsou shrnuty základní výsledky šetření a je zde popsáno naplnění či nenaplnění cílů a kvantifikace výzkumných otázek. Poslední kapitola obsahuje soupis veškeré použité literatury i ostatních zdrojů dat. Součástí DP jsou přílohy – vzor dotazníku a fotodokumentace.

2 Teoretické zarámování

Zdrojem informací k tématu DP byla zejména literatura věnována problematice regionální identity, pohraničí, periferních oblastí a druhého bydlení, a to z důvodu polohy modelového území a struktury vzorku respondentů.

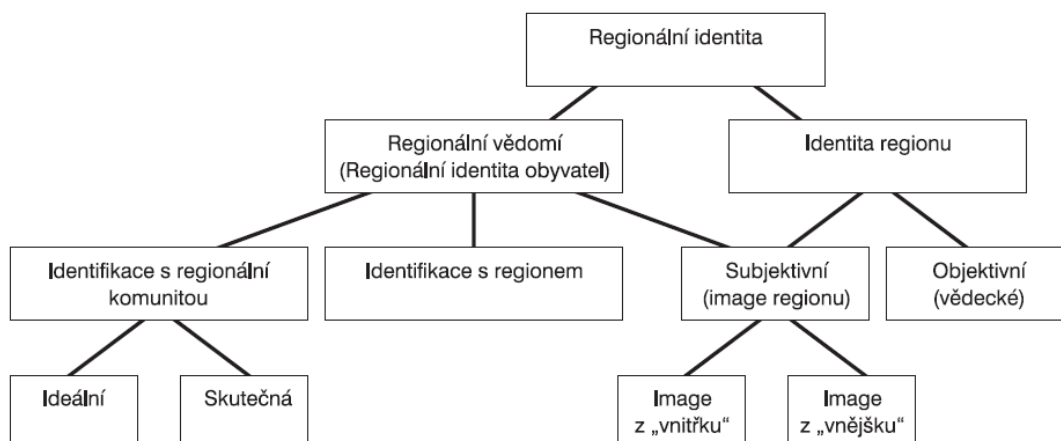
2.1 Identita a identita regionů

V úvodu je nutné definovat pojem *identita*. Slovo *identita* pochází z latinského „*identicus*“ znamenající totožný, stejný (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Identita je způsob, jímž se jednotlivec nebo skupina jednotlivců definuje, pocituje svou existenci (jedinečnost) a o který se opírá, když si uvědomuje (vymezuje) sama sebe ve vztahu k jiným (Zich 2003 cit. v Fialová a kol. 2010). Problematika identity se snaží nalézat odpovědi na otázky typu „Kdo jsem?“, „Kam patřím?“, „Čím se lišíme?“ (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). „Identita je vždy pluralitní, vícerozměrná a dynamická. Pluralita postihuje možnost člověka pojímat svou identitu prostřednictvím neomezeného počtu identifikátorů – osob (jejich skupin), událostí, teritorií atd. Vícerozměrnost naznačuje, že uvnitř každé skupiny těchto identifikátorů může existovat několik možností, variant či stupňů (zřejmé např. u teritoriální identity), přičemž identifikace s jedním stupněm nevylučuje ani nepodmiňuje identifikaci se stupni dalšími. Všechny tyto aspekty identity podléhají dynamickému vývoji v čase.“ (Osoba 2007, s. 18).

Identita může mít mnoho podob, forem (Zich 2003 cit. v Heřmanová, Chromý a kol. 2009) a výzkum regionální identity obyvatel má interdisciplinární charakter. S pojmem pracují psychologové, sociologové, etnologové, kulturologové, geografové a další. (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Právě v oboru psychologie a sociologie je termín identity nejčastější a rozumí se jím „jednota vnitřního psychického života a jednání, která bývá též nazývána autentickým bytím“ (Maříková a kol. 1996, s. 414). Rak (2001 cit. v Heřmanová, Chromý a kol. 2009) identitu z hlediska příslušnosti, sounáležitosti vyjadřuje k určitému území, k etnické skupině, k ideologii, k sociální skupině či k příslušnosti profesní.

V zásadě ale lze rozlišit identitu na osobní, tj. individuální, a kolektivní. Dále pak lze regionální identitu chápat v rovině objektivní nebo subjektivní (viz obr. 1). Rovina subjektivní zahrnuje představy a názory obyvatel a jedinců žijících mimo region. Naproti tomu rovina objektivní ukazuje na hodnocení vytvořené uvnitř rozdílných vědeckých disciplín, např. na základě dojížděky, fyzicko-geografických podmínek, atd. (Chromý 2003).

Obr. 1: Dimenze regionální identity

Zdroj: Štětínová (2003) podle Paasiho (1986, s. 132) cit. v Chromý 2003

Hlavním aspektem identity je prostor. Územní identita se tradičně spojuje především s místem, lokalitou či (mikro) regionem, které se utvářejí a mění každodenními zkušenostmi člověka a společnosti (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Heřmanová, Chromý a kol. (2009) definují místo jako dynamickou kategorii neboli jako prostor, ve kterém se odehrává život člověka s jeho každodenními prostorovými zkušenostmi (Paasi 1986, 2001, 2002, 2003 cit. v Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Vztah lidí k území, k jejich regionu, je tedy přirozenou součástí jejich života. „Prostor je jedním z hlavních faktorů stmelujících společenské skupiny. Jednak může být prostředkem sentimentální zabarvení identit, jednak přispívá k probuzení vědomí společného původu, podobných cest života, rolí v sdíleném systému (obyvatelé jader či periferií) a přesvědčení“ (Chromý 2003, s. 174). Každý prostor je charakteristický svými ekonomickými, sociálními a vývojovými podmínkami (specifický historický vývoj), a tak „vystupuje jako základ pro formování územní/regionální identity“ (Chromý 2003, s. 167). V průběhu posledních desetiletí se výzkum identity stal jedním z pilířů nové regionální geografie (Chromý 2004a; Mitchell 2004; Paasi 1986 cit. v Fialová a kol. 2010), resp. předmětem zájmu historické, např. Baker (2003 cit. v Fialová a kol. 2010) a kulturní geografie, např. Hampl, Dostál, Drbohlav (2007 cit. v Fialová a kol. 2010).

Regiony se s časem vyvíjejí a mění, stejně jako i společnost, která je utváří. Podstatou formování územní identity lidí je tedy jak vazba k území, tak zakotvenost v čase. Samotným problémem je pak ohraničení území (Fialová a kol. 2010), protože místo není jednoznačně

ohraničeno a může v sobě zahrnovat několik hierarchických úrovní (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Lidé si vymezují své teritorium ve vztahu k sobě, ale také ve vztahu k ostatním jedincům a skupinám. Proto si člověk vytváří vztah jak k teritoriu, tak ke skupině, která tento prostor užívá. Z tohoto důvodu jsou lidmi vytvářeny přirozené vazby na regiony i na sociální skupiny, a to na různých hierarchických úrovních. Identifikace s územím či sociální skupinou na různých hierarchických úrovních se navzájem nevylučuje, to znamená, že si člověk může vytvořit více různých identit (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). O tom, že člověk nemůže mít pouze jednu identitu a o vztahu identity a např. globalizace píše také Shih-Chang (2004).

Breakwell (1992 podle Gustafsona 2001 cit. v Chromý 2003) nabízí čtyři principy identity. Jedná se o způsoby, jakými člověk využívá prostor k vytvoření vlastní identity:

- „princip odlišení nás samotných od ostatních na základě místa, kde žijeme,
- k definování nás samých přispívá také vědomí kontinuity vlastního života, který prožíváme dlouhou dobu na stejném místě nebo jsme se přistěhovali z místa podobného,
- princip 'sebeúcty', kdy máme pocit pýchy na místo, kde žijeme,
- princip 'sebeúčinnosti', kdy místo svými kvalitami může náš život určitým způsobem usnadňovat“ (Chromý 2003, s. 167).

Další důležitou součástí formování regionů je iniciativa jedinců, image regionů, název regionu, vytvoření institucí a regionálních symbolů, regionální literatura, média, apod. (viz kap. 4.3). Relph (2008 cit. v Mrázková 2011) píše, mimo jiné, o masových identitách míst (mass identities of places). Tyto identity jsou založeny na zlehčujících a uměle vytvořených stereotypech, nikoliv na symbolech a hodnotách, které vedou k vytváření pseudo-světů a pseudo-míst. Tento typ identity se objevuje především v médiích a je šířen reklamou.

Relph (2008, cit. v Mrázková 2011, s. 45) dále uvádí, že „identita je základním rysem naší zkušenosti s místy“. Odděluje tři základní prvky identity místa (place identity): statické fyzické prostředí, lidské aktivity a významy. Tyto složky se v reálném světě propojují v konkrétním místě a právě kombinace těchto prvků utváří identitu daného místa. Územní identita tedy znamená jednotu a shodnost, nezaměnitelnost, harmonii v chování obyvatel daného území v konkrétním čase (Fialová a kol. 2010).

Williams et al (1995, cit. v Inglis, Deery Whitelaw 2008, s. 11) vysvětluje, že způsob identifikace člověka s určitým místem je spjat se vzpomínkami, a to jak z dětství, tak z dospělosti (emociální pouto – emotional attachment) nebo s místem konkrétního významu jako symbolu území (symbolické pouto – symbolic attachment). Kyle, Chick (2007) uvádějí, že historická pouta k danému místu člověku poskytují vědomí jeho vlastní identity a uvědomění si, kdo je a kam patří. Také Howard (2003 cit. v Mrázková 2011) uvádí možný pohled na vztah identity a dědictví. Prohlašuje, že zatímco identita je širším pojetím nežli dědictví, většina prvků identity se může stát dědictvím.

Ploner (2005) popisuje regionální identitu jako klíčovou frázi v pochopení vzniku a povahy moderního cestovního ruchu, jelikož je důležitá v současném plánování, politice a managementu turismu. Toto tvrzení dokládá v případové studii, která popisuje situaci v rakouském NP Vysoké Taury. Lidé propagující rozvoj regionu v souvislosti s cestovním ruchem se zaměřují na krásnou a nezníčenou alpskou přírodu. Úspěšně tak k propagaci oblasti a managementu cestovního ruchu využívají tzv. „estetizace zaostalosti“. Důležitá je podpora typických kulturních atributů, které se následně objevují na trhu. Ploner (2005) uvádí, že právě kulturně vytvořené rozdíly zastoupené krajinou, potravinami, designem výrobků, zemědělskými výrobky, atd. jsou vnímány jako příležitost pro ekonomický rozvoj znevýhodněných oblastí.

Chromý (2009 cit. v Mrázková 2011, s. 25) uvádí, že „turismus je zajímavý komponent v procesu utváření identity, představuje jednu z cest, jak image může pomoci začlenění do mezinárodní komunity, případně přispět k rozvoji ekonomiky slabé (periferní), ale na „dědictví“ bohaté oblasti“.

Specifickou formou identity je identita konkrétní destinace, o které lze hovořit např. v souvislosti s cestovním ruchem. Pásková a Zelenka (2002, s. 60) definují destinační identitu jako „druh kolektivní identity, kdy se skupina rezidentů žijících v určité turistické destinaci identifikuje nejen s jejich tradicí a kulturně-historickými specifiky, ale i se základní filozofií, cíli, prostředky a postupy destinačního managementu“. Také Chromý, Skála (2010) poukazují na možnou diskuzi využití regionální identity v managementu cestovního ruchu, „kde důležitou roli hraje vytvoření tzv. destinační identity a její prezentace, a tím zajištění konkurenceschopnosti regionu na trhu cestovního ruchu“. Hejnová (2008 cit. v Chromý, Skála 2010) uvádí za velmi podstatné zvolení regionálních symbolů, které odrážejí jedinečnost daného území a inspirují tak potenciální turisty k návštěvě daného regionu. Ploner

(2005) v tomto směru hovoří o tzv. „ekonomii symbolů“, která vytváří množství jedinečností na různých hierarchických úrovních. Je zde tedy vycházeno z poptávky potenciálního návštěvníka, který hledá zajímavosti, odlišnosti a unikátnosti přírodního i kulturního prostředí (Chromý, Skála 2010). Tyto jedinečnosti lze také využít k nastartování rozvoje v periferních oblastech a k utváření unikátní identity v těchto regionech (Chromý 2003).

Podle Saraniemi (2009) se destinační identita tvořena z několika komponentů. Za podstatu je považována destinační kultura (místní obyvatelé, rekreanti, historie, atraktivita, atd.). Další složky představují destinační struktura (organizace a produkty cestovního ruchu), strategie, komunikace (publicita, marketing, atd.), zainteresované strany (např. potenciální návštěvníci) a prostředí. Vedle takto definované identity stojí identita, která je tvořena představami návštěvníků o konkrétní destinaci založené na základě značky s ní spojenou.

Jednou z nejznámější osob věnujících se regionální identitě je finský geograf Anssi Paasi. Paasi (1986, 2001 cit. v Heřmanová, Chromý a kol. 2009) se zabývá procesem vzniku regionů, vytvářením funkčních rolí regionu, transformací regionů a jejich zánikem. Během tzv. institucionalizace, procesu vzniku regionů, získává region svoji identitu a Paasi zdůrazňuje, že tuto identitu nelze redukovat na pouhé regionální vědomí společnosti. „Institucionalizace regionu je socioprostorový proces, během něhož vzniká prostorová jednotka jako část prostorové struktury společnosti a stává se viditelnou a jasně identifikovatelnou v různých sférách sociální praxe a sociálního povědomí“ (Paasi 1986, s. 121 cit. v Chromý 2003, s. 168). Samotný region získává také určitou identitu – tzv. identita regionu nebo image regionu (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Na druhou stranu je třeba vzít v úvahu, že vytvořením regionu nekončí proces institucionalizace, ale dochází pouze ke změnám, např. rozsahu, významu, atd. Není možné zcela vyloučit ani zánik regionu, a to z důvodu, že vznik dalšího regionu vede nutně k změně dosavadního prostorového řádu a k deinstitucionalizaci stávajících regionů (Vencálek 1998).

Regionální identita může být identitou jednotlivce (osobní), identitou kolektivní nebo ve smyslu identita regionu.

- Identita jednotlivce je chápána jako vztah člověka k regionu, a kde důležitou roli zde hraje mysl a paměť jedince. Jedná se o osobní, subjektivní pocity a zdrojem identity je vnitřní prostředí jedince, jeho paměť či každodenní zkušenosti.

- Kolektivní identita vzniká nalezením znaků podobnosti nebo totožnosti mezi regionální identitou více jedinců, nalezením společných atributů a symbolů, kterými je podobná hodnotová orientace, společná existence, společný kulturní odkaz, společné cíle, atd. Zdrojem této identity je tedy např. kolektivní paměť nebo sociální interakce ve společnosti.
- Identitu regionu chápeme jako obraz regionu, který si v myšlenkách vytvářejí jak vlastní obyvatelé regionu, tak lidé žijící mimo onen region, tedy uživatelé regionu – rekreanti, turisté a návštěvníci, ale i lidé, kteří region nikdy nenavštívili a znají ho pouze z doslechu, médií, atd. (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Z vývojového hlediska lze rozlišit několik typů regionální identity, resp. regionů:
  - Regiony, které dosáhly nezávislosti (suverénní regiony), která byla následována formováním identity (např. kraj Vysočina, Moravskoslezský).
  - Regiony s tradičním regionálním povědomím, které dosáhly relativní nezávislosti a jejichž institucionalizace nebyla plně dokončena (např. kulturní oblasti Česka – Chodsko, Valašsko).
  - Regiony s tzv. „ztracenou“ identitou, které je možné dělit do dvou hlavních skupin. První - oblasti formované na základě národnostního uvědomění v 19. století (např. Podblanicko, Podřipsko). Jedná se tedy o oblasti, které ztratily svoji ideovou dominantní funkci (tzv. regiony „národní paměti“). A druhá – oblasti pohraničí, které byly vysídlené po 2. světové válce a ztratily místní obyvatelstvo jako nositele identity.
  - Regiony částečně/účelově institucionalizované, především mikroregionální účelová sdružení obcí (př. Horácko), užívající obvyklé povědomí, dnes ale ve zcela odlišném významu, nežli měly v 19. století (Chromý 2003).

Na základě výše uvedených typů regionální identity lze vybrané modelové území Boru (viz kap. 4) zařadit do třetího typu, druhé skupiny, jelikož se jedná o typický příhraniční region, který částečně ztratil část svojí identity díky poválečnému vysídlení německých obyvatel. Tento proces vedl až k likvidaci sociálních vazeb v pohraničí, a to včetně zániku kulturních tradic, náboženských zvyklostí i etnografických specifíků. Zároveň ale docházelo, na základě průběžného dosídlování, ke vzniku nové identity (viz kap. 2.3.4) . S novým

obyvatelstvem přicházely jiné heterogenní sociální a kulturní hodnoty, zkušenosti a vytvářel se tak nový sociokulturní systém (Kastner 1999 cit. v Heřmanová, Chromý a kol. 2009).

Regionální identita souvisí na jedné straně s rozvojem regionu, na druhé straně s migrací obyvatel (Raagma 2000a, b cit. v Chromý, Skála 2010). Oblasti mající silnou regionální identitu vykazují v období případné změny ekonomické situace stálost a podporu obyvatel. Často se do těchto oblastí stěhují noví lidé, kteří zde chtějí žít natrvalo. Opačně je tomu v regionech se slabou regionální identitou, kdy v době ekonomických problémů může docházet k odlivu místního obyvatelstva (Chromý, Skála 2010).

V české geografii byla v minulosti věnována větší pozornost analýzám relativně dostupných, tvrdých statistických dat (Hampl a kol. 1996 cit. v Fialová a kol. 2010), na rozdíl od měkkých (sociokulturních), ke kterým se řadí i identita, kultura či postoj obyvatel, a kterým byla věnována okrajová pozornost. Naopak je tomu například v anglosaském světě (Kuldová 2005 cit. v Fialová a kol. 2010). Tato skutečnost je překvapivá, vycházíme-li z faktu, že souvislost vývoje/rozvoje především problémových oblastí (např. periferního pohraničí) s lidským potenciálem regionu je jasně prokázána. V posledních letech se ale situace pomalu mění. Kulturním a sociálním aspektům rozvoje je přikládán stále větší význam. V české geografii se identitou obyvatel ve vztahu k regionům zabývají Chromý (2006 – 2008 cit. v Fialová a kol. 2010), Kostecký, Patočková a Vobecká (2007 cit. v Fialová a kol. 2010). Z aktuálních prací je možné zmínit článek z časopisu Geografie od Chromého a Skály (2010) „Kulturně historické aspekty rozvoje příhraničních periferií: Analýzy vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka“ nebo od Chromého a kolektivu článek tamtéž z roku 2011 „Venkov – živý prostor: Regionální diferenciace percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku“.

Právě Chromý, Skála (2010) se zabývají identitou v jádrech (centrech), resp. v periferiích. Ve výše uvedeném článku autoři na s. 226 uvádí, že zatímco „regionální identita centra založená na jejich „nezávislosti“ či „nadřazenosti“ (ekonomické, mocensko-politické úspěšnosti, prosperitě a pocitech účasti obyvatelstva na této prosperitě) je v čase relativně stabilní, regionální identita obyvatel periferií se mnohdy generačně liší (např. v souvislosti se změnami administrativní příslušnosti území)“. Chromý, Skála (2010) dále uvádějí, že formování obyvatel žijících v periferních oblastech (oblastech „neúspěšných“) lze posuzovat v dvojím významu: pozitivně (optimismus) a negativně (pesimismus). Nelibost se stavem území a s postavením vůči těm „úspěšným“ může vést jednak k motivaci a aktivní nápravě

stavu věcí, resp. k zlepšování stávající situace, nebo v opačném případě může vyvolat odevzdání se a smíření se současným stavem daného území.

Nerovnoměrný vývoj regionu (centrum x periferie) může být ovlivněn kvalitou lidského a sociálního kapitálu (Jančák a kol. 2010). Lidským a sociálním kapitálem se zabývá také Blažek, Netrdová (2009), a to v souvislosti se vznikem klastrů. Uvádějí, že různorodost na místní/mikroregionální úrovni je způsobena právě neschopností využít potenciál těchto kapitálů.

Pojem sociální kapitál je komplikovaně a nejednoznačně vymezen, a tak existuje mnoho různorodých definic. Vymezení definice je nejčastěji spojováno s trojicí autorů Bourdieu (1986), Coleman (1988) a Putman (1993), které považujeme za zakladatele koncepce sociálního kapitálu (Pileček 2010). Ve všech definicích lze ale nalézt společné jmenovatele – „sociální sítě, normy, hodnoty a důvěra“ (Pileček 2010, s. 65). Termín se začal objevovat v 80. letech 20. století, a to v oboru sociologie. První diskuze na toto téma ale pocházejí již z 20. let minulého století a jsou spojovány s dílem sociologa M. Webera (Triglia 2001 cit. v Pileček 2010).

Obecně lze sociální kapitál považovat za specifický druh kapitálu, který reprezentuje konkrétní vlastnost sociálního systému, v němž fungují určité interakce (Sýkora, Matoušek 2009 cit. v Pileček 2010). Na rozsah sociálního kapitálu má vliv charakter sociálních sítí (např. počet členů, míra důvěry), ale též kvalita prostředí, ve kterém sociální interakce probíhají (Kučerová 2008 cit. v Pileček 2010). Sociální kapitál má podle různých autorů vliv na rozsáhlé spektrum různorodých „oblastí“. Mimo jiné i na regionální identitu (Raagmaa 2002 cit. v Pileček 2010).

2.2 Vymezení periferie

Předcházející kapitola popisovala regionální identitu a identitu regionů v obecné rovině. Na základě polohy modelového území DP (viz kap. 4 a obr. 11) v rámci Česka, se následující kapitoly zaměřují na vymezení periferie a pohraničí, dále pak na popis případných specifík regionální identity této oblasti.

Cílem vymezení periferií je nalezení oblastí dosahujících rozdílných úrovní sociálně-prostorových a funkčně-prostorových vztahů, přičemž různorodost faktorů určujících

perifernost vymezují rovněž její specifické druhy. Přitom je třeba vzít rovněž v úvahu vliv času na proměnlivost faktorů a jejich intenzitu působení (Novotná a kol. 2005).

Z výzkumů polarizace Česka, které doposud v české geografii proběhly (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005, 2008; Jančák 2001; Marada 2001, 2003; cit. v Jančák a kol. 2010) je patrné, že pozice v sídelní hierarchii je pro vývoj periferií stále determinující, a že ztrácí význam ekonomické aspekty jejich rozvoje. Naopak stále větší význam je přikládán aspektům kulturním a sociálním (Havlíček, Hupková 2008; Chromý, Janů 2003; Chromý, Kučerová, Kučera 2009; Kuldová 2005 cit. v Jančák a kol. 2010; Heřmanová, Chromý a kol. 2009), resp. kvalitě lidského a sociálního kapitálu, viz kap. 2.1 (Jančák, Havlíček, Chromý, Marada 2008; Pileček, Jančák 2010 cit. v Jančák 2010; Pileček 2010). Podnětem pro výzkum zaměřený na kulturní a sociální aspekty je myšlenka, „že aspekty sociokulturní povahy mají význam pro úspěšnost/neúspěšnost periferií, pro jejich stabilizaci i pro aktivizaci endogenních zdrojů jejich dalšího rozvoje“ (Hampl, Dostál, Drbohlav 2007 cit. v Jančák a kol. 2010, s. 208). Zásadní smysl v rozvoji periferních oblastí pak mají dva faktory – lidské rozhodnutí, které vychází z osobních zájmů a hodnot (Leimgruber 1998, 2001 cit. v Jančák a kol. 2010) a aktivita komunit (místních i regionálních), která se stává činitelem rozvoje. Narůstá tedy význam regionální identity, jakožto vztahu sounáležitosti obyvatel s územím (viz kap. 2.1), kvality image území (viz kap. 4.3) i kvality a vlivu vystupování územních komunit, a to ve smyslu ekonomickém, kulturním, politickém i sociálním (Jančák a kol. 2010).

Výzkum zabývající se diferenciací Česka z hlediska míry periferality, provedli Musil a Müller (2008b cit. v Perlín, Kučerová, Kučera 2010), kteří periferní území vymezili na základě analýzy 17 sociálně ekonomických ukazatelů. Při srovnání periferie identifikované Musilem na konci 80. let 20. stol. a nově vymezených periferních území, bylo zjištěno, že se míra periferality měřená souborem sociálně ekonomických ukazatelů, např. věková struktura nebo migrace, prohlubuje a význam geografické polohy roste (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

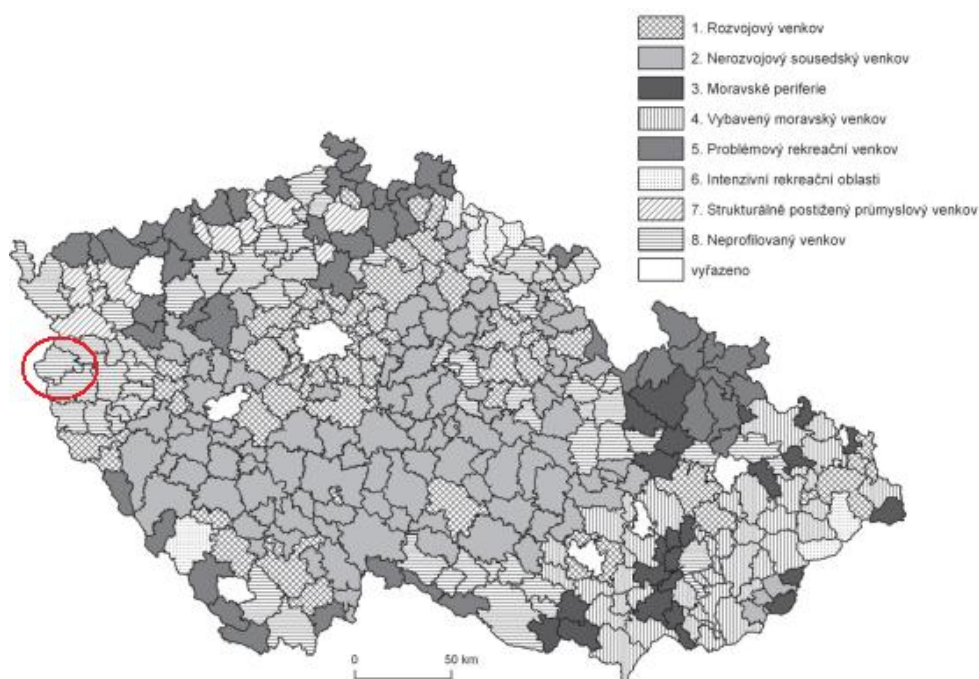
Autoři Havlíček, Jančák, Chromý, Marada (2008 cit. v Perlín, Kučerová, Kučera 2010) definují jednotlivé znaky perifernosti a vymezují tyto periferní oblasti jako specifické typy venkovského prostoru. K tomu uvádějí, že nelze ztotožňovat periferní a venkovská území. Musil a Müller (2008a cit. v Perlín, Kučerová, Kučera 2010) periferie vymezují na měřítkové úrovni generelových jednotek (cca 1 000) a jako hlavní atribut perifernosti označují klesající počet obyvatel (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

Problematikou sledování regionální různorodosti venkovských obcí se zabývá celá řada autorů. Již Perlín (1998 cit. v Perlín, Kučerová, Kučera 2010) upozornil na možnosti diferenciací venkovských obcí, a to na základě kombinace hodnocení některých sociálně ekonomických ukazatelů a dlouhodobého sledování změn počtu obyvatel. Díky tomu vymezil 6 typů venkovského prostoru v Česku, a to na úrovni okresů. Tato práce byla ale ovlivněna omezenou datovou základnou. Podrobnější pohled do nitra jednotlivých okresů nebyl možný z důvodu nedostupnosti relevantních dat. Nověji se Perlín a Kuldová (2008 cit. v Perlín, Kučerová, Kučera 2010) soustředily na vymezení základní typologie venkovských obcí. Definovali jich celkem 16 základních typů, ale vymezit jednotlivé typy jako kompaktnější územní celky se jim nepodařilo. Na jedné straně vede velký počet vymezených typů k větší přesnosti při jejich vymezení, na druhé straně je využití takové typologie v rozhodující sféře pouze velmi omezené a dá se obtížně použít (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

Nejednoznačný obsah označení venkovské obce je často spojen s problémem vymezení a typologie venkovských oblastí. V českém prostředí neexistuje legislativně ukotvené a jasné vymezení tohoto pojmu. Je tedy možné pouze odvodit, že obec, která není městem, může být označena jako venkovská. Další nejasností ve vymezení venkovských obcí je zavedení pojmu městys (Zákon o obcích č. 128/2000 Sb.). V evropských zemích je hranice pro „neměstské“ obce stanovena v závislosti na tradici a organizaci veřejné správy a také na historickém vývoji osídlení. Hranice je udávána buď na základě populační velikosti (obec s počtem obyvatel nad stanovený limit je možné považovat za město) nebo jsou uváděny jako městské obce ty, mající zvláštní status veřejné správy. V Česku je město definované počtem obyvatel s dolní hranicí 3 000 obyvatel (Zákon o obcích č. 128/2000 Sb.). Problém využití ukazatele počtu obyvatel pro stanovení venkovských obcí je v případech, kdy se obec skládá z více částí, a tyto části překročí dohromady stanovenou hranici, a to i přesto, že ani jedna z částí obce sama o sobě nepřekročí hranici 3 000 obyvatel (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

Venkovský prostor v Česku není zcela homogenní a dá se podle potenciálu rozvoje na základě 16 charakteristik, rozlišit do následujících 8 typů: rozvojový venkov, nerozvojový sousedský venkov, moravské periferie, vybavený moravský venkov, problémový rekreační venkov, intenzivní rekreační oblasti, strukturálně postižený průmyslový venkov a neprofilovaný venkov, viz obr. 2 (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

Obr. 2: Typologie venkovského prostoru Česka podle potenciálu rozvoje

Zdroj: Perlín, Kučerová, Kučera 2010

Z výše uvedené typologie vyplývá, že dotčený region Tachovsko, resp. město Bor, je zařazeno do typologie „neprofilovaný venkov“ (viz obr. 2). Jedná se o oblast, kde správní obvody obcí s POÚ vykazují spíše průměrné hodnoty všech sledovaných ukazatelů. Obecně do této kategorie spadají převážně nerůstové populačně malé obce s podprůměrnou občanskou vybaveností. Index vzdělanosti vykazuje druhé nejnížší hodnoty. Vymezený prostor má tedy relativně nevelký rozvojový potenciál, a dá se říci, že do značné míry dosud nevyužitý. Charakter regionu je z dlouhodobého pohledu nejistý a nejasný (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

2.2.1 Druhé bydlení ve vztahu k periférii

V systému osídlování dochází od druhé poloviny 19. stol. k dynamickým změnám, k procesu urbanizace a v období mezi světovými válkami i k procesu suburbanizace, který byl však ve válečném i v poválečném období autoritativně zpomalen. V důsledku těchto změn došlo k vylidňování venkova a k následnému zvyšování koncentrace obyvatel ve městech, což přineslo řadu problémů, především urbanistických a ekologických (Novotná a kol. 2005).

Současně však lze zaznamenat tendenci části majetnějšího obyvatelstva v získávání druhého bydlení. Tento trend v českých zemích zbrzdila druhá světová, a to nejen v příhraničí. Omezení byla psychologická, ekonomická a některá rozsáhlá rekreační území byla zabrána přímo pro jiné speciální účely a činnosti. Cestování mimo země tzv. východního bloku bylo prakticky nemožné. Období následující po válce mělo vliv na faktory rozvoje druhého bydlení ve většině světových zemí, které umožnily jeho nebývalý rozmach (Bičík a kol. 2001). Po skončení války dochází k významnému přesunu obyvatelstva v pohraničních oblastech. Obyvatelstvo německé národnosti je odsunuto a následně probíhá proces znovuosidlování obyvatelstvem z vnitrozemí. Tyto skutečnosti měly za následek opuštění bytového fondu, a to především v pohraničí, ve vnitrozemí postiženém vystěhováním Němců (např. Jihlavsko, Mělnicko) a v územích za 2. světové války zabraných okupační armádou (např. Neveklovsko). Právě tyto vysídlené objekty v pozdějším období sloužily jako lukrativní nabídka pro rekreační využití prostřednictvím chalupaření. Poválečný vývoj systému osídlení u nás byl velmi poznamenán socialistickým plánováním. A jako jeden z jeho důsledků je považováno právě masové rozšíření jevu nazývaného druhé bydlení (Novotná a kol. 2005).

Počátkem 60. let lze zaznamenat zvyšující se potřebu pobytu části obyvatel mimo město ve volném čase. Tento zpočátku nadstandard, který byl umožněn jen omezené části obyvatel, se následně stal rozšířeným jevem. Postupně zasáhl všechny vrstvy obyvatelstva investujících do různých forem individuální rekreace. A to ať se jednalo o vilky a chaty státních úředníků, nebo chalupy a chaty střední vrstvy obyvatel či vznikající trampské osady dělnické mládeže. Právě tato skupina obyvatel dala za vznik zárodkům víkendových a rekreačních sídel (Novotná a kol. 2005).

Podstatné je také zmínit příčiny poptávky po druhém bydlení. Za jeden z hlavních důvodů je možné považovat prosazovaný charakter bytové výstavby a bytové politiky vůbec. Tržní vztahy po roce 1948 prakticky neexistovaly a vyhlášená měnová reforma v roce 1953 zredukovala podstatnou mírou finanční možnosti obyvatel. Samotný suburbanizační proces a rozvoj individuální bytové výstavby byl na řadu let utlumen. A to jak ze společensko-ekonomických důvodů, tak z legislativně-direktivních (Novotná a kol. 2005). Jedním z nejdůležitějších faktorů rozvoje druhého bydlení ale byl obrovský volný potenciál neosídlených domů, hlavně v pohraničí, právě jako důsledek odsunu německého obyvatelstva po válce. Neosídlení části pohraničí, neobydlení, nebo uvolnění dřívějších zemědělských usedlostí a menších rodinných domků v částech pohraničních okresů, pro rekreaci

atraktivních, umožnilo značný extenzivní rozvoj druhého bydlení. Na počátku především v severních Čechách a při železné oponě u hranic s Německem a s Rakouskem bylo masovému rozvoji účelově bráněno. Rekreační osídlování bylo umožněno pouze do určité vzdálenosti od hranic, příp. byla vyžadována pověření (Bičík a kol. 2001, Vágner, Fialová a kol. 2004). Toto omezení po změně státního zřízení v Československu po roce 1989 rychle pozbývala na aktuálnosti.

V současnosti jsou objekty druhého bydlení v Česku rozmístěny poměrně heterogenně, protože se vyskytují prakticky po celém území našeho státu. Většina objektů druhého bydlení se však koncentruje v okolí středně velkých a velkých měst a tvoří jejich rekreační zázemí. Objekty jsou soustředěny především do údolí vodních toků, kolem přehrad a velkých rybníků, na okraje lesních komplexů a do výše položených oblastí. Významnou roli při výběru místa rekreace hraje kvalita životního prostředí, intenzita veřejné dopravy, časová dostupnost dopravním prostředkem, technická i dopravní infrastruktura a vybavenost službami (Bičík a kol. 2001).

Blíže městům, vodním plochám a tokům se koncentrují spíše chaty a rekreační domky. Naproti tomu chalupy jsou především v horských a v podhorských lokalitách a v řidčeji osídlených venkovských oblastech po celém území Česka. Tento fakt dokazuje, že třetina objektů leží na území obcí do 500 obyvatel, téměř tři čtvrtiny na území obcí do 2 000 obyvatel (Novotná a kol. 2005). Do uvedených údajů spadají i osady města Boru na Tachovsku dotčené provedeným šetřením (viz kap. 5). V osadách města Bor je „rekreační funkce formou staveb pro rodinnou rekreaci zastoupena víceméně ve všech sídlech řešeného území, kde jsou k rekreaci využívány především tradiční venkovské usedlosti“ (Halounová, Beránek a kol. 2010, s. 5). Otázkou však zůstává, trend druhého bydlení v uvedené lokalitě.

Modelové území je, dle Návrhu nové rajonizace cestovního ruchu ČR (Vystoupil a kol. 2007), řazeno do turistického regionu Plzeňsko a Český les (CzechTourism 2011) a dále do turistické oblasti Tachovsko – Stříbrsko. Turisticko – rekreační funkce uvedeného území je nízká, počet rekreačních a turistických lůžek na km² je pod 10, a ze srovnávaných lokalit vykazuje nejnižší hodnoty. Také hodnocení celé turistické oblasti Tachovsko – Stříbrsko je poměrně nepříznivé - počet lůžek v ubytovacích zařízeních a objektech individuální rekreace na km² (turisticko – rekreační zatížení území) je do 15, tedy opět ve srovnání s ostatními oblastmi nejnižší hodnota (Vystoupil a kol. 2007). Tuto problematiku si uvědomuje i město samotné a snaží se ji řešit, např. v územním plánu města z roku 2010. „Na území Boru je třeba

doplnit především ubytovací kapacity, které v současné době neodpovídají potřebám cestovního ruchu“ (Halounová, Beránek a kol. 2010, s. 5). Dále pak územní plán navrhuje rozvoj agroturistiky, pěší i cykloturistiky.

2.3 Hranice a příhraniční prostor

Z důvodu výběru modelového území, nacházejícího se v příhraničním okrese Tachov, je vhodné vymezení podstatných pojmů, týkajících se problematiky státních hranic.

2.3.1 Definice hranice v politické geografii

Pojem hranice lze vysvětlit několika způsoby a má mnoho přívlastků. Obecně lze hranice dělit na přírodní a umělé (Šindler, Baar, Rumpel 1996). Maier (1990 cit. v Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004) definuje podle propustnosti hranice otevřené, částečně otevřené a uzavřené. Propustnost hranice ovlivňuje hospodářský, kulturní i sociální rozvoj příhraničních regionů (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

Z geografického hlediska je hranice nejčastěji chápána ve smyslu státního území vymezeným státní hranicí. Šindler, Baar, Rumpel (1996) definují státní hranici jako „konvergenčně (smluvně) stanovenou linii na mapách a v terénu, která odděluje území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od oblasti nepodléhající suverénní moci žádného státu (volné moře)“. Tentýž kolektiv autorů upozorňuje, že smýšlení o hranici, jako o pouhé linii, je nedostatečné a zavádějící. Ve skutečnosti se dá hranice představit jako hraniční plocha začínající v jádru planety, protínající její povrch a oddělující vzdušný prostor suverénního státu. Lze tedy říci, že průnik těchto „hraničních ploch“ a povrchu terénu je znázorněním hranice v podobě linie (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

Na základě funkčnosti definuje hranici Heigl (1978 cit. v Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004). Pod pojmem hranice rozumí právně zakotvenou a/nebo v přírodě stanovenou linii, která spojuje homogenní nebo heterogenní regiony, které tvoří jednotu administrativní, hospodářskou či politickou. Hraniční linií se obrazně vytváří příhraniční prostor, který je charakterizován po obou stranách hraniční linie, a to stejně vypadajícími nebo zcela odlišnými atributy.

2.3.2 Hraniční efekt a hraniční zóna

V Evropě pojem příhraniční region existuje od doby zřizování moderních států a jako „zóny tlaku“ příhraniční regiony byly význačné vojenským a politickým nasazením (Maier 1990 cit. v Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004). Příhraniční region je tedy oproti jiným oblastem charakteristický vlivem hranice, tedy je v něm zřejmý hraniční efekt. Hraniční efekt může být bariérový, periferní, otevřený, difúzní a potenciálně-diferenční. Síla a charakter hraničního efektu závisí na propustnosti hranice. A v neposlední řadě na charakteru sousedních regionů, tedy regionů rozdělených onou hranicí. (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

Hraniční zóna je obecně charakterizována jako území, které na základě umístění blízko hranic vykazuje různé demografické, ekonomické, politické, společenské aj. rysy než zbylá část hranic vymezovaného území, státu. Při vymezení hraniční zóny se uplatňují časové i prostorové faktory (Jeřábek 1999).

2.3.3 Vymezení pohraničí

Kastner (1996, cit. v Jeřábek 1999, s. 22) vymezuje pohraničí jako „periferní území s nižší frekvencí kontaktů s centrem země, státu. Ve vztahu k sousednímu zahraničí frekvence kontaktů závisí na utváření vzájemného mezistátního poměru (v době míru a mezistátní spolupráce kontakty pohraniční oblasti se sousední zemí, především s jejich pohraničím, jsou na vysokém stupni). Pohraniční oblasti jsou místy stýkání různých etnik, jazyků a kultur. Jsou prostorem, kde končí platnost jednoho právního řádu a jednoho správního systému.“

Podle Houžvičky (1996 cit. v Jeřábek 1999) významná různorodost pohraničí vyplývá z následujících prvků:

- a) ze sociální struktury území (včetně demografických charakteristik),
- b) odvětvové struktury ekonomického potenciálu a geografických (přírodních) podmínek,
- c) opodstatnění v minulém vývoji,
- d) podle ukazatele sociální problémovosti (viz Kostecký 1994),
- e) výměny obyvatelstva,
- f) různosti sociální kompozice obyvatelstva pohraničí v minulosti.

2.3.4 Specifika regionální identity v pohraničních oblastech

Houžvička (1996, s. 6-8 cit. v Jeřábek 1999, s. 22) uvádí hlavní rys pohraničí, tak že v obecné poloze „... charakterizuje pohraničí periferní poloha ve vztahu k centru, specifické, přírodní a klimatické podmínky, ale také sociokulturní diskontinuita způsobená směnou obyvatelstva, jež byla (především v případě západního pohraničí ČR) důsledkem odsunu německy mluvícího obyvatelstva z pohraničí po 2. světové válce. Rozsáhlé přesuny obyvatelstva spojené se znovuosídlením pohraničních oblastí vedly ke značné deformaci migračních procesů, což mělo nepříznivý dopad jednak do struktury a hustoty osídlení pohraničních oblastí, jednak vytvořilo méně příznivou sociální a vzdělanostní strukturu.“

Tyto zvláštnosti území se těsně prolínají i do regionální identity obyvatel v pohraničí. Zaměříme-li se konkrétně na oblast česko-bavorského pohraničí, lze na základě výše uvedené citace konstatovat tyto skutečnosti:

- oblast má vysoký přírodní potenciál (čisté životné prostředí, vysoká lesnatost, horské oblasti, velká chráněná území),
- problematika identity obyvatel dosídleného regionu je stále diskutabilní. Odpověď na otázku, zda se dosídlení obyvatelé dnes cítí v těchto oblastech „jako doma“ či zda je i v současné době rozdělena regionální identita dosídleného pohraničí a vnitrozemských oblastí, je i po mnoha letech od dosídlení nejednoznačná a u mnoha autorů protichůdná (např. Chromý, Janů 2003; Nedomová 2005 cit. v Sarauer 2010)
- postupné změny v chápání hranice, a to od její tranzitní funkce přes obranu až po propustnou zónu schengenského prostoru (např. Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

Vedle uvedených skutečností je dále důležité vnímání národní identity (ve smyslu vztahu k sousednímu národu), která je významnou pro formování přeshraničních vztahů (euroregionální identita) a formování transnacionální identity, která je důležitým znakem přeshraniční spolupráce ve smyslu vytváření euroregionálního partnerství (Sarauer 2010).

Další eventuální výzkum pohraničí bude pravděpodobně zaměřen na setrvačnost jevů, historické podmíněnosti a identifikaci hlavních sil ovlivňujících rozvoj území. Hlavním cílem regionálních historicko-geografických studií by tak mělo být odhalení důvodů zpomalování

vývoje, ale zároveň posílení regionální identity jako základního prvku globální civilizace (Bakos 1994, Komlosy 1995 cit. v Jeřábek 1999).

2.4 Pohraničí a periferie Česka pohledem statistiky

Pro potřeby kvantifikace perifernosti modelového území lze využít statistických dat. Díky nedostatečné datové základně, byla snaha o vymezení periferních území Česka od počátku velmi omezena, a to především na úrovni menších územních jednotek, které umožňují spolehlivější prostorové vymezení periferních regionů. V této územní detailnosti sledované statistické ukazatele vycházejí většinou z geografie obyvatelstva a sídel, a proto neumožňují souhrnné hodnocení. Naopak za okresy poskytuje dostatek informací a dat z oblastí hospodářství i společnosti databáze KROK ČSÚ. Je nutné vzít v úvahu, že při použití okresních jednotek jsou tato data za okresy do určité míry ovlivněna zkresleným pohledem na skutečný stav území, neboť jsou silně ovlivněna centrem (příp. více centry). Okresy, které mají velká jádra, se jeví jako „neperiferní“ a naopak se zvýrazňuje perifernost okresů příměstských v zázemí krajských měst, které neobsahují větší jádra osídlení (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

Dokoupil, Jeřábek, Havlíček (2004) popisuje analýzu vymezující periferie a příhraniční oblasti Česka. Hlavním problémem analýzy byl výběr použitých charakteristik (blíže Marada 2001 cit. v Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004). Autoři vyšli při jejich tvorbě z pojmu periferie „klasický“ definovaného území ležícího mimo ekonomicky intenzivně využívané oblasti, která se vyznačuje vysokým podílem venkovského osídlení, malou hustotou zalidnění, vysokou zaměstnaností v primárních odvětvích a nižší životní úrovní. V analýze bylo tedy voleno těchto šest ukazatelů: hustota zalidnění, podíl venkovského obyvatelstva v okrese, podíl obyvatelstva okresu žijícího v obcích do 499 obyvatel, podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v primárním sektoru a zaměstnaných v bankovním sektoru a výše průměrné měsíční mzdy v okrese (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

Na základě těchto charakteristik byla vypočtena pomocí komponentní (faktorové) analýzy extrahovaná jediná komponenta, komponenta perifernosti, vysvětlující 52,33 % celkové variability souboru, resp. za pomoci, které je možné soubor popsat z 52,33 %. Komponenta perifernosti se nejméně ukazovala v urbanizovaných okresech s vyšší hustotou obyvatel a ekonomickou vyspělostí. Nejvíce se komponenta naopak projevovala v periferních,

venkovských oblastech, kde je dominantní podíl zemědělské výroby v hospodářské skladbě. Autoři výzkumu předpokládali, že komponenta perifernosti v pohraničí se nejvíce negativně uplatní v jádrových urbanizovaných okresech. Tato skutečnost se potvrdila a jako oblasti s nejmenší komponentou perifernosti (záporné hodnoty skóre perifernosti, kde hodnoty skóre vyjadřují zastoupení jednotlivých faktorů ve sledovaných jednotkách) se ukázaly okresy severovýchodní Moravy a Slezska a v pánevních oblastech Podkrušnohoří, dále pak v okresech krajských měst (např. České Budějovice, Zlín). Naopak pozitivně se komponenta uplatnila v oblasti bavorského a rakouského pohraničí, dále pak v oblasti polského pohraničí na území Jeseníků a Orlických hor. Z výsledků výzkumu se tedy ukázalo, že obvyklé chápání pohraniční jako periferních oblastí, alespoň v „klasickém“ pojetí, neplatí jednoznačně. Okres Tachov byl vyhodnocen z 10 nejperifernějších okresů jako 7. nejperifernější, viz tab. 1.

Tab. 1: Deset příhraničních okresů s největší a nejmenší periferností

Okres	Hodnota skóre perifernost	Okres	Hodnota skóre perifernost
Znojmo	1,537	Sokolov	-1,083
Domažlice	1,22	Zlín	-1,119
Prachatice	1,114	Jablonec nad Nisou	-1,206
Jeseník	0,88	Chomutov	-1,222
Jindřichův Hradec	0,856	České Budějovice	-1,281
Rychnov nad Kněžnou	0,691	Liberec	-1,369
Tachov	0,673	Teplice	-1,671
Semily	0,61	Most	-1,804
Klatovy	0,538	Ústí nad Labem	-2,115
Ústí nad Orlicí	0,428	Ostrava a Karviná	-3,129

Zdroj: Havlíček, Marada cit. v Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004

Tradičně pojímaná perifernost okresů hodnocená pomocí faktorové analýzy ukázala, že perifernost je atributem území nalézajících se jak v příhraničních, tak ve vnitrozemských oblastech. Je možné předpokládat, že hraniční efekt slábne směrem do vnitrozemí a že tedy na periferní oblasti ve vnitrozemí působí jiný soubor atributů než na periferní oblasti nacházející se v pohraničí (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004).

2.5 Česko-německé pohraničí

Česko-německou hranici lze v rámci střední Evropy považovat z historického hlediska za poměrně stabilní, přesto vztahy mezi Čechy a Němci byly na dlouhá desetiletí válkou a jejími důsledky velmi poznamenány. Problémy, které souvisely s dosídlením vyliďněných oblastí, byly v pohraničních oblastech Tachovska zásadní (Procházka 1995). Do roku 1990 nedocházelo k významným posunům hranic a změnám příhraničního regionu (kromě období 2. světové války). Přesto se vývoj na obou stranách hranice značně lišil. Byla posilována rozdílná funkčnost obou prostorů bez jakékoliv kladné možnosti vzájemného ovlivňování. Na území Česka i Německa docházelo v příhraničních regionech k nárůstu periferního hraničního efektu (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004). V roce 1951 byl přijat zákon o ochraně státních hranic, ve kterém bylo stanoveno zakázané pásmo, kde bylo zakázáno bydlení a pásmo hraniční, které mohlo být využíváno jen omezeným okruhem obyvatel (MAS Český les 2006). V českém pohraničí byla z obranných důvodů zcela záměrně likvidována životní aktivita zdejších obyvatel, omezována nebo vojenskému nasazení přizpůsobována technická infrastruktura a následně docházelo k postupnému zastavení rozvoje sídel a jejich vyliďňování. Tato skutečnost s sebou přinášela ale i určitá pozitiva, a to zejména nenarušené přírodní prostředí. Přeshraniční kontakty byly v této době velmi omezené, centrálně řízené a kontrolované.

Po roce 1990 přišly výrazné změny ve funkci této hranice. Bariérovost byla výrazně potlačena a vzrostl počet hraničních přechodů, což vedlo ke zvýšení její propustnosti a tím byla posílena kontaktní funkce hranice. Otevření hranice také znamenalo posílení funkce česko-bavorského pohraničí, co by spojnice mezi centrálními regiony, resp. mezi západní a východní Evropou (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004). Dále došlo k rozvoji přeshraniční spolupráce, a to především formou vzniku euroregionů, o které do té doby Česko ani jiné země střední Evropy nejevily, a ani nemohly jevit, zájem.

2.5.1 Historie česko-bavorského pohraničí

První významnější národnostní spory mezi Němci a Čechy se začaly na Stříbrsku projevovat teprve v roce 1918 po založení první Československé republiky. V roce 1930 žilo například ve Stříbře 4 655 Němců a 581 Čechů (Procházka 1995).

Před 2. světovou válkou, v období 1936 – 1937, byla na rozkaz ministerstva obrany Československé republiky vytvořena linie betonových malých pevností, která měla zabránit

rozpínavosti fašistického Německa. Tato linie v podstatě oddělila příhraniční Sudety osídlené německým obyvatelstvem od Prahy a ostatních částí Čech. Podle Ředitelství opevňovacích prací, které bdělo nad jejich výstavbou, dostaly pevnosti zkrácený název „řopík“. K využití tohoto velkolepě vybudovaného opevnění českou armádou však nedošlo. Celá linie je ale do dnes v terénu dobře viditelná a v oblasti mezi obcemi Kladruby a Stříbrem je zachováno několik desítek těchto betonových památníků (Procházka 1995).

Právě politické ideologie změnily po roce 1945 česko-bavorské hranice v nepropustnou zónu. Přilehlé státy měly odlišnou, např. politiku, hospodářství či kulturu, a to vše vedlo k tomu, že si obyvatelé příhraničních oblastí vypěstovali určitou zaujatost k druhému státu. Navázání vzájemných kontaktů a spolupráce tak trvala dlouhá desetiletí. Až na počátku 90. let vznikají v oblasti např. euroregiony nebo příhraniční partnerství mezi městy. Vliv česko-bavorské hranice se od této doby stále snižoval. Napomohl tomu vstup Česka do Evropské unie v roce 2004, ale především vstup Česka do schengenského prostoru v roce 2007.

2.5.2 SWOT analýza česko-bavorského pohraničí

Dokoupil, Jeřábek, Havlíček (2004) prezentují SWOT analýzy hraničních úseků, ze kterých jsou uvedeny následující výsledky týkající se česko-bavorského pohraničí, viz tab. 2.

Tab. 2: SWOT analýza česko-bavorského pohraničí

Silné stránky	Slabé stránky
Výborná dopravní poloha.	Vylidňování prostoru přirozenou měnou i migrací.
Dobrá propustnost hranice.	Špatné předpoklady pro zemědělství.
Příznivý stav životního prostředí.	Hospodářsky špatné regiony.
Nízká míra nezaměstnanosti.	Špatná vzdělanostní struktura.
Příznivá věková struktura obyvatelstva.	Nižší úroveň mezd.
Progresivně se rozvíjející regiony.	
Příležitosti	Hrozby
Možnost rozvoje cestovního ruchu.	Nedostatek konkurenceschopnosti se sousedním regionem.
Kontakt s hospodářsky vyspělým státem.	Nedostatečná péče o krajinu.
Pestrá hospodářská struktura území.	Oslabený rozvojový lidský potenciál.
Potenciál pracovních sil.	Nadměrné zatížení některých oblastí dopravou.
Rostoucí význam terciárního sektoru.	

Zdroj: Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004

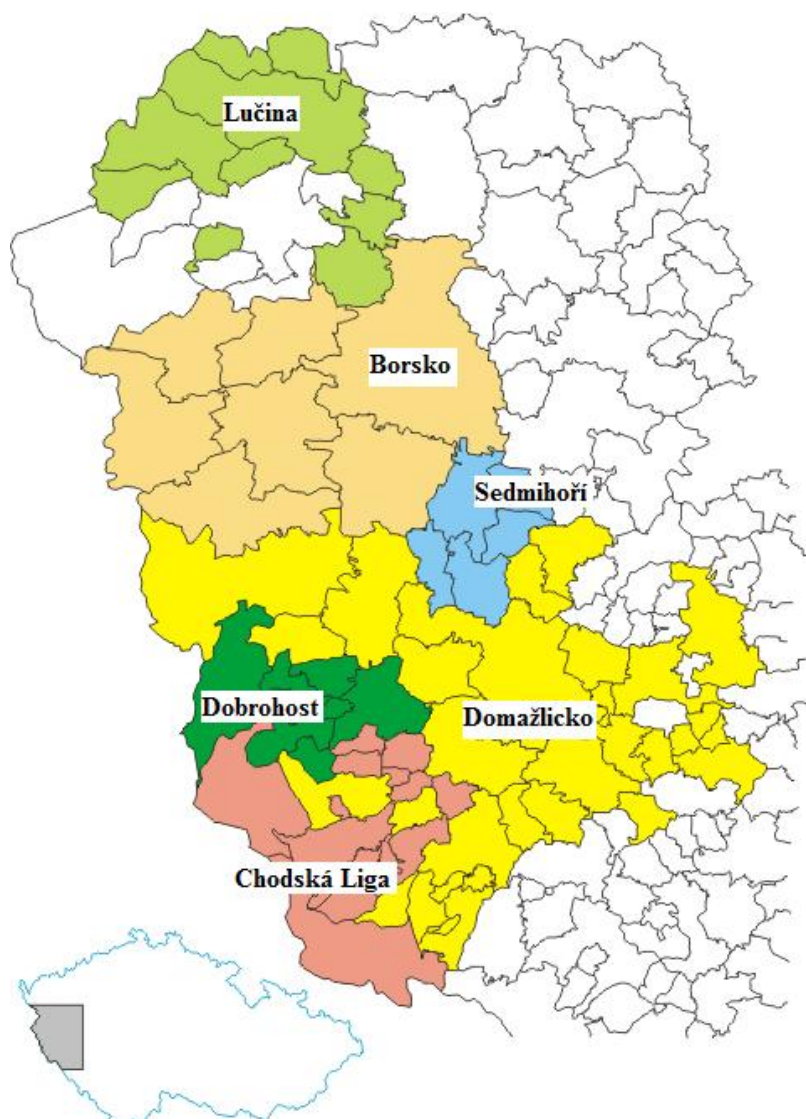
Pokud jde o modelové území Boru na Tachovsku, lze některé závěry analýzy přijmout s výhradou, např.:

- Výborná dopravní poloha – dálnice D5, která je spojnici mezi Prahou a vyspělým Bavorskem má pro region bezesporu strategický význam. Nicméně pro samotný Bor a jeho vzdálené osady je existence dálnice málo významná, protože omezeně umožňuje spojení z místa bydliště do místa pracoviště mimo její dosah. V neposlední řadě váže na vlastnictví dopravního prostředku, protože železniční a autobusová doprava existuje v regionu pouze v omezeném rozsahu a je časově náročná. Na druhou stranu byl v blízkosti dálnice postaven Logistický park Bor – komerčně/industriální zóna (Nová Hospoda), který zvyšuje zaměstnanost ve městě. Regionem procházející železniční koridor Praha – Plzeň – Cheb nemá pro obyvatele Boru praktický význam a v úvahu přichází pouze využití vlakového spojení Planá u Mariánských Lázní. – Tachov (příp. Plzeň) – Domažlice. Autobusové spojení je sice dostupnější, ale s nízkou frekvencí spojů.
- Nízká míra nezaměstnanosti – celková míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 2009 byla v celém Česku 9,24 %. Plzeňský kraj měl registrovanou míru nezaměstnanosti na konci roku 2009 pod průměrem ČR (8,16 %), přesto v okrese Tachov dosahovala v roce 2009 registrovaná nezaměstnanost 13,43 % (Vývoj míry registrované nezaměstnanosti v krajích ČR 2010). Jedná se o nejvyšší hodnotu z celého kraje. Z těchto statistických dat je patrné, že hodnocení Tachovska jako zaostalého regionu, je minimálně v míře nezaměstnanosti, stále aktuální.
- Špatné předpoklady pro zemědělství – ve správním obvodě Tachov je obhospodařováno na 43 652 ha zemědělské půdy, což je druhá nejvyšší rozloha ze správních obvodů Plzeňského kraje. 62 % je z toho tvořeno ornou půdou a plocha orné půdy je taktéž druhá nejvyšší v kraji (Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010). Na území samotného města Bor je přes 5 000 ha orné půdy (Halounová, Beránek a kol. 2010), viz kap. 4.2. Již za první republiky, měl tehdejší okres Tachov (míněno před správní reformou z roku 1960) výrazný zemědělský charakter. Při srovnání v rámci celého Plzeňska bylo zjištěno, že v zemědělství tehdy pracovalo 57 % obyvatelstva okresu Tachov (Voldřich 2009). V roce 2008 v Česku zemědělci obhospodařovali 3,52 milionu ha zemědělské půdy, o dva roky dříve to bylo 3,56 milionu ha. Více než dvě třetiny z toho tvoří orná půda (V ČR

ubývá zemědělské půdy rychleji než v sousedních zemích 2009). Z těchto údajů plyne, že přestože je česko-bavorské pohraničí obecně považováno za zemědělsky nepříznivé, nalezneme zde i oblasti ryze zemědělské, jako je právě Tachovsko.

V oblasti česko-bavorského pohraničí existuje MAS Český les sdružující na ploše téměř 1 500 km² mikroregiony Borsko, Dobrovolný svazek obcí Sedmihoří, Chodskou Ligu, Lučinu - sdružení obcí, Mikroregion Dobrohost a Svazek "Domažlicko" (viz obr. 3). MAS Český les si nechala v roce 2006 vypracovat Integrovanou územní strategii, která mimo jiné také obsahovala komplexní SWOT analýzu.

Obr. 3: Vymezení MAS Český les

Zdroj: Území MAS Český les 2011

Na rozdíl od SWOT analýzy česko-bavorského pohraničí zpracované Dokoupilem, Jeřábkem, Havlíčkem (2004) - viz tab. 2., vykazuje analýza pro MAS Český les, zejména v položce „nízké míra nezaměstnanosti“ a „špatné předpoklady pro zemědělství“ protichůdná stanoviska, která dle názoru autorky, odpovídají v okrese Tachov, a tím i oblasti Boru, realitě.

3 Metodika a zdroje dat

Práci předcházela teoretická příprava (viz kap. 2) spočívající v rešerši odborné literatury a čerpání informací z dalších dostupných zdrojů dat, a to z důvodů potřeby definování klíčových pojmů. Vedle knih se jednalo i o rešerši odborných článků, a to především z časopisu Geografie – Sborník ČGS. Dále bylo nutno získat statistická data, a to zejména ze zdrojů ČSÚ, která byla použita převážně k charakteristice modelové oblasti (počet obyvatel, domů, atd.) a k přiblížení regionu (viz obr. 9 a 10).

Jedním z cílů práce byl výzkum identity regionu na základě studia a analýzy propagačních materiálů prezentujících modelové území (viz kap. 4.3). K jeho naplnění byly použity a vyhodnocovány dostupné elektronické zdroje dat, zaměřující se na turistické cíle oblasti i samotné město Bor. Vždy bylo zadáno konkrétní heslo do internetového vyhledavače Google (např. „zámek Bor“), následně byl zjištěn počet nalezených odkazů, a poté byla, u převážné části z nich, zhodnocena jejich kvalita. Vedle elektronických zdrojů byly vyhodnoceny i tištěné propagační materiály, které jsou k dispozici např. v informačních centrech v regionu. Jednalo se o rozbor letáků a brožur, leporel a pohlednic. Vedle těchto zdrojů prezentace modelového území byly hodnoceny i další formy propagace, např. turistické známky či upomínkové předměty. Bližší informace o propagaci města Bor poskytla autorce správkyně místního zámku pomocí elektronické korespondence. Pro získání uceleného obrazu prezentace Boru byly použity např. i novinové články z Tachovského deníku.

V rámci terénního šetření byl použit dotazník převzatý z výzkumu grantového projektu (viz kap. 1 a Příloha č. 1). Respondenti z řad rekreantů i místních obyvatel volili mezi možnostmi vyplnění dotazníku za pomoci tazatele formou řízeného rozhovoru, čehož využila převážná část z nich, a to především z řad starších občanů, anebo způsobu individuálního vyplnění. Metoda řízeného rozhovoru byla využita především k doplňujícímu vysvětlení jednotlivých otázek, jelikož se v praxi projevila složitost některých z nich, resp. obtížnost jednoznačné odpovědi na ně. Dotazník byl sestaven jeden a sloužil jak pro rekreanty, tak pro místní obyvatele. Při jeho vyplňování byla tedy nutná určitá soustředěnost a pozornost dotazovaného, aby mohl odlišit, které otázky jsou určeny právě pro jeho skupinu uživatelů území (rekreant x místní obyvatel). Tato skutečnost někdy způsobovala problémy a nepřesnosti, viz kap. 5.1. Dotazník obsahoval 28 otázek typů: otevřené, uzavřené i polouzavřené, na které bylo možné získat maximálně 68 odpovědí. Získaná data byla popsána

v textu, poté tabelárně a graficky zpracována a zobrazena za pomoci programu MS Excel, a následně vyhodnocena. Takovéto zpracování kvantitativních dat je formou tzv. popisné statistiky (Hendl 2006). Nejprve byly jednotlivé proměnné (odpovědi) získány a zkoumány, poté analyzovány. Právě za pomoci tabulek a grafů (především sloupcových) byly přehledně zpracovány statistické vlastnosti souboru odpovědí a bylo tedy možné je následně porovnat s celkovými výsledky grantového projektu (viz kap. 6). Součástí terénního šetření bylo vytvoření fotodokumentace (viz Příloha č. 2), a to z důvodu zdokumentování symbolů jednotlivých osad, infrastruktury, úrovně bydlení a úrovně současného stavu poskytovaných služeb. Dotazníkové a terénní šetření bylo prováděno v období červen až září roku 2010.

Ze strany respondentů byla projevena aktivní účast na práci tazatele a zájem o vlastní výzkum. Vedle rekreatantů a místních obyvatel, kteří se zúčastnili dotazníkového a terénního šetření, byli kontaktováni i další aktéři v území. S nimi byla navázána elektronická komunikace, prostřednictvím které se podařilo uskutečnit řízené rozhovory. V rámci šetření se tak podařilo získat vyjádření místostarosty Boru, jakožto zástupce samosprávy, a dále ředitele ZŠ Bor, jakožto významného aktéra v území (viz Kučerová 2010), správce zámku Bor, jakožto představitele kulturní instituce reprezentující region zejména navenek, a starosty SDH Bor, jakožto představitele tradičně nejvýznamnějšího spolku na českém venkově (viz Chromý, Jančák, Marada, Havlíček 2011), viz kap. 5.2.

Praktická část spočívající v terénním a dotazníkovém šetření (kvantitativní metody výzkumu) byla provedena ve městě Bor (viz kap. 5). Do modelového území spadá město Bor s 22 sídelními jednotkami (21 osad + sídelní jednotka Bor) ležícími v 17 katastrálních územích (viz níže). Jak bylo popsáno v úvodu (viz kap. 1), oblast Boru na Tachovsku byla pro účely DP vybrána na základě výsledků SLDB 1991, kde zde byl zjištěn poměrně vysoký podíl objektů individuální rekreace. Z tohoto důvodu a dále pak z důvodu specifické periferní a příhraniční polohy bylo město Bor, resp. jeho osady, zvoleny pro výzkum DP.

Podle statistických dat ze SLDB 2001 se na území města Bor nacházelo celkem 744 domů (648 obydlených a 38 trvale neobydlených - sloužících k rekreaci) a žilo zde 3 961 obyvatel. V rámci terénního průzkumu bylo navštíveno 14 osad (viz obr. 11) preferovaných převážně z hlediska výskytu vyššího počtu rekreačních domů, resp. jedním z kritérií výběru byl vizuálně zjištěný podíl objektů druhého bydlení. Dalším aspektem pro rozhodování byl výběr zástupců reprezentujících osady s relativně nízkým a vyšším počtem obyvatel.

Ze 14 navštívených osad se podařilo získat 96 vyplněných dotazníků. Z důvodu získání co největšího počtu respondentů nebyly domy v osadách nijak selektovány a byly navštíveny všechny (viz kap. 5.1). Podle SLDB 2001 má těchto 14 osad 281 domů a 891 obyvatel. Vycházíme li z toho, že co dům, to jeden dotazník, byla úspěšnost šetření 34,1 %. Z celkového počtu obyvatel navštívených osad byly získány odpovědi od 11 % obyvatel.

Z 96 vyplněných dotazníků bylo 73 od trvale žijících obyvatel (76 %) a 23 od rekreantů (24 %). V rámci šetření byla při výběru respondentů snaha o zachování poměru oslovených místních obyvatel a rekreantů ve městě Bor, jako tomu bylo u výsledků ze SLDB 1991 (131 objektů individuální rekreace a rekreační chalupy a 638 trvale obydlených domů, tj. přibližně 1:6). V praxi nebyl uvedený poměr rekreantů k místním obyvatelům zcela dodržen a dosáhl výše 1:4.

V samotné sídelní jednotce Boru nebylo šetření provedeno, z důvodu výskytu minimálního počtu objektů druhého bydlení způsobeného relativně velkým počtem obyvatel (2 739) a domů (361), což z hlediska potenciálních rekreantů nebývá často preferováno (SLDB 2001).

V závěru metodické části je dle názoru autorky nutné vysvětlení a objasnění některých definic, a to z důvodu, že se v modelovém území pohybujeme v různých hierarchických úrovních osídlení.

Katastrální ves, katastrální obec – „se vyvíjela z organicky z nejnižší správní jednotky už od roku 1785, kdy se pracovalo na novém josefském katastru. Obvykle to bylo souvislé území soustředěné zeměpisnými a tradičními vztahy, sídelními, hospodářskými, majetkovými a správními podmínkami. Katastrální obec byla také považována za nejnižší jednotku berní. Většinou se obvody katastrálních obcí shodovaly s obcemi místními, jen občas místní obec pojala více chudších katastrálních obcí. V pramenech se katastrální obce vyskytovaly v letech 1880 až 1910. V roce 1927 byly přejmenovány na *katastrální území*. Na přelomu 20. a 21. století se obec skládala často z několika katastrálních území. K 1. 1. 2005 bylo v České republice 13 145 katastrálních území.“ (Růžková, Škrabal 2006, s. 55).

Osada – „byla původně pojmenování pro samostatné seskupení menšího počtu obydlí zemědělců nebo jiných usedlíků trvale usazených. Pojem osada překrýval dřívější pojmy ves, újezd, obec. Po roce 1848 byl stanoven úřední výraz osada k vyjádření nejnižší správní jednotky a podle rakouského zákona o sčítání lidu z roku 1869 byla definována jako

geograficky oddělená část obce s vlastním číslováním domů (tzv. konskripční osada). V letech 1869 až 1890 se v úředních seznamech vyskytují osady pod názvem *místo* nebo *přidělené místo*. Až od roku 1900 se používá termín osada. Tzv. majetkové osady byly zrušeny v roce 1945. V roce 1960 byl na místo osada zaveden výraz *část obce* a tyto sídelní jednotky v sobě dodnes zahrnují jak většinu bývalých konskripčních osad, tak některé místní části osad či části města.“ (Růžková, Škrabal 2006, s. 55).

Základní sídelní jednotka – „pro účely zpracování dat sčítání v roce 1970 byla vymezena sít' přirozených sídelních jednotek, které byly nejmenšími relativně homogenními sídelními jednotkami, tzv. stálými statistickými obvody. Ve venkovském osídlení se nazývaly sídelní lokality a v městském osídlení urbanistické obvody. Sčítání lidu z roku 1970 bylo v základních údajích zpracováno také podle těchto sídelních jednotek, avšak statistický lexikon obsahuje pouze výčet a názvy těchto jednotek a neuvádí o nich žádná statistická data. Na území dnešní České republiky bylo v roce 1970 zhruba 16 tisíc ZSJ, v roce 1982 (včetně dílů ZSJ) přibližně 20,4 tisíce a o deset let později téměř 22 tisíc. Při sčítání v roce 2001 byl již základní rozdíl mezi sídelními lokalitami a urbanistickými obvody překonán a všechny základní sídelní jednotky byly navázány na katastrální území (základní sídelní jednotka se rovná katastrálnímu území nebo jeho části). V případech, kdy na jednom katastru je jedna ZSJ, ale dvě části obce, se tato ZSJ dělí na dva díly (každý je v jedné části obce). K 1. 1. 2005 bylo v České republice 22 601 základních sídelních jednotek (včetně dílů). Od sčítání lidu, domů a bytů 1980 jsou v lexikonech data za ZSJ uvedena ve stejném rozsahu jako za obce.“ (Růžková, Škrabal 2006, s. 55).

Další pojmy jsou vysvětleny v příslušných kapitolách zabývajících se podrobně předmětným tématem, např. hranice a hraniční efekt, identita nebo sociální kapitál.

4 Vymezení oblasti případové studie

Z historického hlediska se jedná o zajímavou a ne zcela bezvýznamnou oblast, jejíž minulost byla velmi často ovlivňována její geografickou polohou zasazenou v řídce osídleném vnitrozemí s nemalým vlivem specifických přírodních podmínek, což se v podstatě odráží i v současné podobě regionu a jeho image.

4.1 Historie města Bor

První písemné zmínky o městě jsou datovány do roku 1263, kdy město Bor založili pánové ze Skviřína, kteří byli předky západočeského rodu Švamberků, na významné křižovatce Norimberské zemské stezky vedoucí přes Tachov do Stříbra, a dále na Prahu a na její důležité odbočce na Přimdu a Domažlice (Procházka 1995, Dudák 2009). Název město získalo buď podle borového lesa, nebo vřesoviště (Procházka 1995). Dlouhá léta se město jmenovalo německy Haid, a to až do 2. pol. 14. stol., kdy zde dočasně převládlo české obyvatelstvo. V té době se mu také říkalo Bor Chodský (Dudák 2009). Město bylo vypleněno v roce 1318 a následně bylo obeháno hradbami a branami, které byly zbořeny až v 19. stol., a jejich zbytky lze nalézt i v současnosti. Bor byl vysazen jako poddanské město, které svoje první privilegium obdrželo od Bohuslava ze Švamberka v roce 1369 (Město Bor – základní informace o městě 2011, Procházka 1995). Vnější hranici města tvořily rozsáhlé rybníky, což svým způsobem předurčovalo způsob obživy jeho obyvatel – rybníkářství, lesní práce a z řemesel především hrnčířství (Procházka 1995). Právě hrnčířství bylo pro město specifické a k významným dílům místních hrnčířů patří např. hliněný oltář Franze Schustera vytvořen pro kapli v Lomu u Tachova nebo figurální plastiky hrnčířské rodiny Pistlů. Tyto hrnčířské skvosty nalezneme v muzejních sbírkách v Tachově a v Chebu (Dudák 2009).

Znak dostalo město od císaře Rudolfa II. v roce 1602. Jedná se o bílou švamberskou labuť na stříbrné bráně v modrém poli, viz obr. 4 (Bor u Tachova 2003). V roce 1647 bylo město vypáleno, další obrovské požáry jsou zaznamenány v letech 1726, 1841 a při závěrečných bojích druhé světové války v květnu 1945 (Město Bor – základní informace o městě 2011, Procházka 1995).

Obr. 4: Znak města Bor

Zdroj: Znaky měst 2011

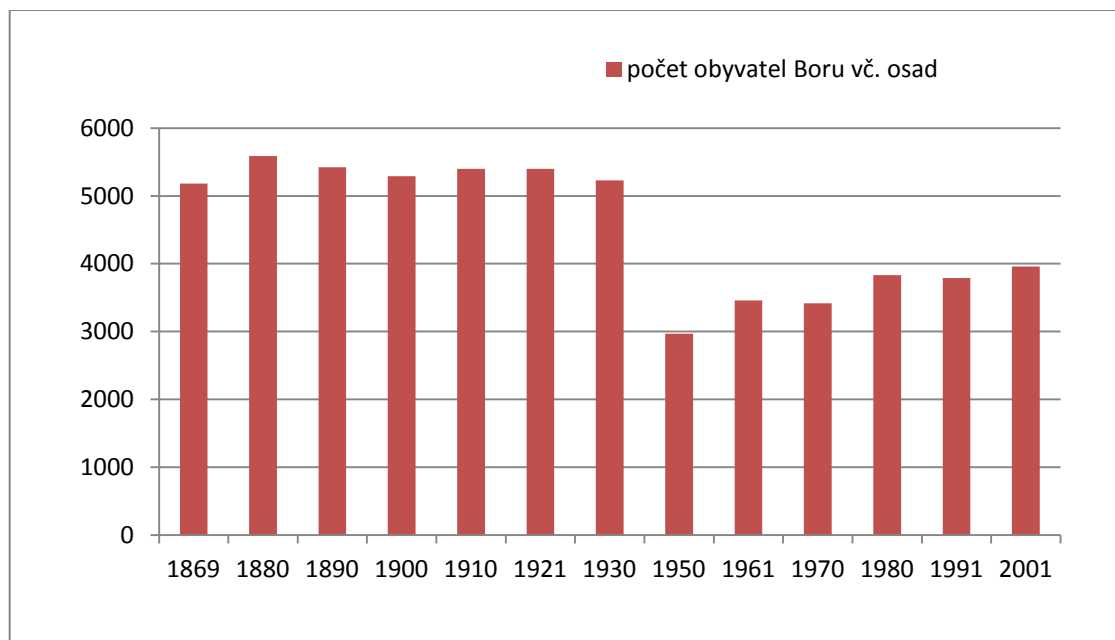
V roce 1938 měla město Bor 1826 německých obyvatel, 76 Čechů a 41 obyvatel ostatních národností (Procházka 1995). Do historie oblasti Borska a Stříbrska se mimo samotnou válku zapsal i její konec a první poválečná léta. Při obsazování kraje americkou armádou byly vesnice, ve kterých se bránily poslední zbytky ustupující německé armády částečně poničeny. Zřejmě nejvíce poškozen byl právě samotný Bor, letecký nálet v dubnu roku 1945 velmi poničil i nedalekou Přimdu. Po válce nastal ze Sudet hromadný odsun převážné části původního německého obyvatelstva, který byl v roce 1946 prakticky dokončen. Ve Stříbře a Holýšově fungovaly sběrné tábory, z nichž Němci putovali do tehdejšího amerického a britského pásma Německa a němečtí antifašisté do sovětské zóny. Počet obyvatel v obcích se výrazně snížil (viz graf 1, 2 a tab. 3, 4, 5) a některé obce zanikly. Obrovské byly i kulturní ztráty. Zaniklo mnoho vesnických kostelíků, kaplí a drobných památek v krajině (Beran 2011).

Tab. 3: Vývoj počtu obyvatel ve městě Bor mezi lety 1869-2001

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
počet obyvatel vč. osad	5181	5590	5422	5292	5398	5401	5229	2970	3460	3416	3832	3787	3961
index (rok 1869 = 100 %)	100,0	107,9	104,7	102,1	104,2	104,2	100,9	57,3	66,8	65,9	74,0	73,1	76,5

Zdroj: vlastní zpracování z dat Růžková, Škrabal 2006

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel ve městě Bor mezi lety 1869-2001

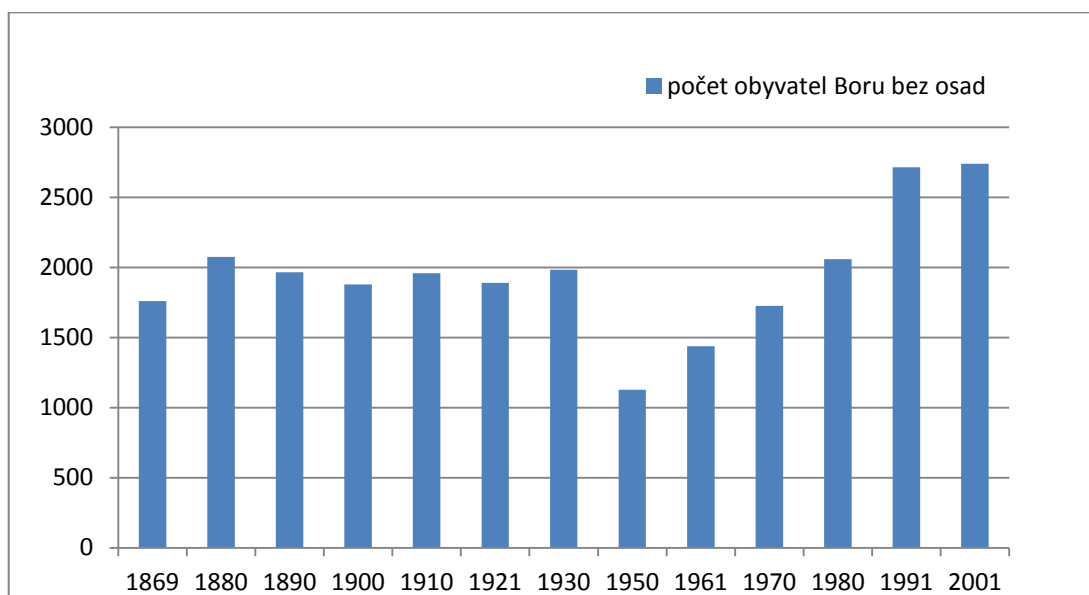
Zdroj: vlastní zpracování z dat Růžková, Škrabal 2006

Tab. 4: Vývoj počtu obyvatel v sídelní jednotce Bor mezi lety 1869-2001

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
počet obyvatel bez osad	1760	2075	1966	1878	1959	1890	1985	1128	1439	1726	2059	2716	2739
index (rok 1869 = 100 %)	100,0	117,9	111,7	106,7	111,3	107,4	112,8	64,1	81,8	98,1	117,0	154,3	155,6

Zdroj: vlastní zpracování z dat Růžková, Škrabal 2006

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v sídelní jednotce Bor mezi lety 1869-2001

Zdroj: vlastní zpracování z dat Růžková, Škrabal 2006

Z grafického i tabelárního znázornění počtu obyvatel je patrný výrazný propad po 2. světové válce. V městě Bor mezi lety 1930 až 1950 ubylo 43,6 % obyvatel, a v samotné sídelní jednotce Bor došlo k poklesu o 48,7 % obyvatel. Tak vysoký úbytek obyvatelstva, jaký vznikl odsunem, se ve městě doposud nepodařilo novými přistěhovalci zcela nahradit. Uvedený průběh kopírovaly i osady Boru – viz tab. 6, s výjimkou obce Vysočany, kde nárůst vykazoval opačný trend. Vysočany se dělí na 2 části osady s totožným jménem, přičemž jedna z částí je tvořena „bytovkami“ z bývalých kasáren (viz Příloha č. 2), díky jejichž obydlení došlo k nárůstu počtu obyvatel. Uvedené objekty jsou nově kompletně zrekonstruované

s existujícími možnostmi jejich koupě či pronájmu. K dalším výrazným poklesům obyvatel v osadách došlo v 80. letech, po zrušení střediskové soustavy osídlení. Při SLDB 1970 bylo administrativní členění současného města Bor naprosto odlišné. Bor měl 12 částí a Damnov, Holostřevy, Kurojedy a Ostrov byly administrativně samostatné obce se svými částmi (Statistický lexikon obcí ČSSR 1974). Polarizace jádro vs. periferie v regionu byla tedy poněkud odlišná. Zrušením střediskové soustavy osídlení se samostatné obce staly „pouze“ osadami města Bor, které se stalo dominujícím centrem, což mimo jiné mohlo být příčinou stěhování obyvatel z osad do sídelní jednotky Bor. V současné době má sídelní jednotka Bor nejvyšší počet obyvatel od dob sčítání lidu (od roku 1869), což může poukazovat na určitou popularitu města, zájem zde bydlet a pracovat, a to především u mladé generace lidí, která od dob dosídlování představuje v příhraničních okresech významnou složku obyvatel.

V blízkosti obce se nachází Komerčně industriální zóna Vysočany – Mlýnec, areál bývalých kasáren, která je v současnosti využívána především společnostmi zabývajícími se kamionovou dopravou, jako překladiště a kde mají pobočku i velké mezinárodní společnosti, např. Willy Betz nebo česká firma Transforwarding, a.s. Celá komerčně industriální zóna bude v budoucnu rozšířena o cca 56 ha plochy, čímž lze předpokládat zvýšení počtu obyvatel a především snížení nezaměstnanost města (Reality Tachov 2011). Také územní plán města počítá s dalším rozvojem bydlení i občanského vybavení právě pro potřeby uvedené zóny (Halounová, Beránek a kol. 2010).

Tab. 5: Vývoj počtu obyvatel v osadách města Bor mezi lety 1869-2001

		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Bezděkov	počet obyv.	98	108	105	94	101	99	91	48	36	47	37	17	15
	index vývoje	100,0	110,2	107,1	95,9	103,1	101,0	92,9	49,0	36,7	48,0	37,8	17,3	15,3
Boječnice	počet obyv.	153	137	117	138	127	110	115	71	64	54	50	40	44
	index vývoje	100,0	89,5	76,5	90,2	83,0	71,9	75,2	46,4	41,8	35,3	32,7	26,1	28,8
Borovany	počet obyv.	199	193	199	219	184	198	196	131	109	101	85	67	67
	index vývoje	100,0	97,0	100,0	110,1	92,5	99,5	98,5	65,8	54,8	50,8	42,7	33,7	33,7
Čečkovice	počet obyv.	202	228	174	190	229	236	197	97	105	89	108	102	77
	index vývoje	100,0	112,9	86,1	94,1	113,4	116,8	97,5	48,0	52,0	44,1	53,5	50,5	38,1
Damnov	počet obyv.	365	402	439	414	438	459	374	233	230	194	197	179	173
	index vývoje	100,0	110,1	120,3	113,4	120,0	125,8	102,5	63,8	63,0	53,2	54,0	49,0	47,4
Dolý	počet obyv.	178	204	184	153	157	162	144	94	79	84	78	45	76
	index vývoje	100,0	114,6	103,4	86,0	88,2	91,0	80,9	52,8	44,4	47,2	43,8	25,3	42,7
Hlupenov	počet obyv.	39	34	34	31	32	29	33	12	4	N	4	2	2
	index vývoje	100,0	87,2	87,2	79,5	82,1	74,4	84,6	30,8	10,3	N	10,3	5,1	5,1
Holostřevy	počet obyv.	318	303	300	295	340	330	319	216	211	184	161	131	135
	index vývoje	100,0	95,3	94,3	92,8	106,9	103,8	100,3	67,9	66,4	57,9	50,6	41,2	42,5
Kosov	počet obyv.	192	198	210	216	187	184	181	116	112	81	50	39	30
	index vývoje	100,0	103,1	109,4	112,5	97,4	95,8	94,3	60,4	58,3	42,2	26,0	20,3	15,6
Kurojedy	počet obyv.	210	220	238	239	239	234	212	65	58	51	70	72	128
	index vývoje	100,0	104,8	113,3	113,8	113,8	111,4	101,0	31,0	27,6	24,3	33,3	34,3	61,0
Lhota	počet obyv.	83	99	108	117	95	93	88	30	67	26	18	20	24
	index vývoje	100,0	119,3	130,1	141,0	114,5	112,0	106,0	36,1	80,7	31,3	21,7	24,1	28,9
Lužná	počet obyv.	147	148	148	137	138	156	136	86	75	47	27	23	27
	index vývoje	100,0	100,7	100,7	93,2	93,9	106,1	92,5	58,5	51,0	32,0	18,4	15,6	18,4
Málkovice	počet obyv.	96	91	91	107	83	100	93	42	29	34	25	18	18
	index vývoje	100,0	94,8	94,8	111,5	86,5	104,2	96,9	43,8	30,2	35,4	26,0	18,8	18,8
Malovice	počet obyv.	186	177	175	158	153	162	159	82	64	46	22	16	15
	index vývoje	100,0	95,2	94,1	84,9	82,3	87,1	85,5	44,1	34,4	24,7	11,8	8,6	8,1
Muckov	počet obyv.	57	51	51	46	57	66	70	44	39	25	10	6	13
	index vývoje	100,0	89,5	89,5	80,7	100,0	115,8	122,8	77,2	68,4	43,9	17,5	10,5	22,8
Nová Hospoda	počet obyv.	57	67	61	63	65	68	63	50	40	31	22	14	11
	index vývoje	100,0	117,5	107,0	110,5	114,0	119,3	110,5	87,7	70,2	54,4	38,6	24,6	19,3
Nový Dvůr	počet obyv.	117	106	87	95	114	112	113	96	96	94	67	41	45
	index vývoje	100,0	90,6	74,4	81,2	97,4	95,7	96,6	82,1	82,1	80,3	57,3	35,0	38,5
Ostrov	počet obyv.	164	166	171	157	141	167	156	55	60	68	50	34	35
	index vývoje	100,0	101,2	104,3	95,7	86,0	101,8	95,1	33,5	36,6	41,5	30,5	20,7	21,3
Skviřín	počet obyv.	280	294	283	294	291	282	262	127	146	140	89	55	68
	index vývoje	100,0	105,0	101,1	105,0	103,9	100,7	93,6	45,4	52,1	50,0	31,8	19,6	24,3
Velká Ves	počet obyv.	133	141	145	119	114	122	113	64	67	20	18	4	9
	index vývoje	100,0	106,0	109,0	89,5	85,7	91,7	85,0	48,1	50,4	15,0	13,5	3,0	6,8
Vysočany	počet obyv.	147	148	136	132	154	142	129	83	330	274	135	146	210
	index vývoje	100,0	100,7	92,5	89,8	104,8	96,6	87,8	56,5	224,5	186,4	91,8	99,3	142,9

Vysvětlivky: index vývoje (r. 1869 = 100%), N = nezjištěno

Zdroj: vlastní zpracování z dat Růžková, Škrabal 2006

4.2 Současnost města Bor

V současné době má sídelní jednotka Bor přes 2 700 obyvatel (viz tab. 4), včetně osad Bezděkov, Boječnice, Borovany, Čečkovice, Damnov, Doly, Hlupenov, Holostřevy, Kosov, Kurojedy, Lhota u Tachova, Lužná, Malovice, Málkovice, Muckov, Nová Hospoda, Nový Dvůr, Ostrov u Tachova, Skviřín, Velká Ves, Vysočany, náležejících k městu, má město Bor 3 900 obyvatel, viz tab. 3 (Město Bor – osady spadající pod město Bor 2011). Město Bor je svojí rozlohou největší obcí v okrese (viz obr. 5).

Bor náleží do území tachovské brázdy s plochou parovinou, s nadmořskou výškou 480 – 510 m n. m., s poměrně drsným podnebím a vysokou lesnatostí. Většinu půdy zabírá půda orná, a je zde možné hovořit o zemědělském regionu. Pěstuje se zde především kukuřice na zeleno a na siláž, řepka pšenice, ječmen, viz kap. 2.5.2 (Město Bor – základní informace o městě 2011, Okres Tachov 2011). V oblasti je zastoupeno mnoho rybníků. Vodní toky jsou zastoupeny hlavně Výrovským potokem, který protéká samotným městem kolem zámku a vlévá se do Úhlavky, která se u Kladrub vlévá do řeky Mže (Město Bor – osady spadající pod město Bor 2011).

Dominantou Boru je válcovitá věž raně gotického vodního hradu (viz Příloha č. 2), jenž byl v 19. stol. přestavěn na novogotický zámek. Z historických památek zasluží pozornost stavba poutního kostela sv. Mikuláše, kde je možné spatřit nástěnné malbami z 18. století (Město Bor – základní informace o městě 2011).

Obr. 5: Administrativní rozdělení okresu Tachov – stav k 1. 1. 2008

Zdroj: Vybrané ukazatele za okres Tachov 2011

V současné době v oblasti existuje dobrovolný svazek obcí - Mikroregion Borsko, viz obr. 7, který sdružuje 8 obcí tachovského okresu – Bor, Hošťka, Přimda, Rozvadov, Staré Sedlo (je součástí i Dobrovolného svazku Sedmihoří, viz Fišpera 2011), Staré Sedliště, Stráž a Třemešné, a který vznikl v roce 1999. Hlavním partnerem mikroregionu je bavorské město Pleystein (Mikroregion Borsko – dobrovolný svazek obcí 2011).

Obr. 6: Logo Mikroregionu Borsko

Zdroj: Mikroregion Borsko – dobrovolný svazek obcí 2011

Obr. 7: Vymezení Mikroregionu Borsko

Zdroj: Mikroregion Borsko – dobrovolný svazek obcí 2011

4.3 Image regionu a města Bor

Regiony převážně vnímáme pohledem z vnějšku. Pokud se jedná o administrativní nebo státní útvar, je nutné, aby byl legitimně uznán. V opačném případě je jeho existence z pohledu veřejnosti obtížná (např. problematika Kosova). Passi (1986 cit. v Kučerová 2011) definuje jednu ze složek regionální identity (viz kap. 2.1), jako to, co dělá region regionem, na základě čehož i lidé mimo místní komunitu vědí, jaké charakteristiky má daný region. Vzhledem ke skutečnosti, že regiony se mohou měnit v čase, je nutná jejich permanentní propagace a šíření pozitivního povědomí o nich. V důsledku různých procesů a událostí mohou být nakonec i zapomenuty a stanou se z nich výhradně neživé historické regiony (např. Halič). Zjednodušeně lze říci, že pokud se mezi lidmi o regionu nebude hovořit a nebude se propagovat, a to v nejširším slova smyslu, nebude se o regionu vědět a nebude tak považován za osobitý prostor.

Názory na image regionu se mohou mezi různými aktéry výrazně lišit, zejména mezi vnějším nahlížením na region a nahlížením vlastních obyvatel. Mnoho regionů má navenek nepříznivý image, přestože místní lidé ho vnímají kladně, především jako domov. Regiony a regionální identita jsou tedy sociálními konstrukty, které lze tedy cíleně vytvářet, přetvářet, manipulovat s nimi a ovlivňovat je. Vhodnou strategií a cílenou propagací lze tedy negativní image změnit na pozitivní, ale i obráceně (Kučerová 2011).

Propagací konkrétní oblasti se zabývá i článek *Signs of the post-rural: marketing myths of a symbolic countryside* od J. Hopkinse z roku 1998. Text analyzuje obsah letáků, slogan i logo severoamerické oblasti Huronského jezera a popisuje, jak je možné pomocí propagace symbolů konkrétního území vytvořit mýtus „nádherné“ krajiny, který ale ve skutečnosti zdaleka nesouhlasí s realitou. Tento fakt je dán tím, že i obrazy, fotky či schémata mohou lhát, záměrně či nevědomky. Otázkou zůstává, zda je účelem reklamy představit nabízený produkt se všemi jeho kladnými i zápornými stránkami, anebo zda je účelem přilákat publikum k nabízenému produktu i za cenu určitého „zkreslení“ reality (Kučera 2012)?

Myšlenka kvalitní, objektivní a správně mířené propagace byla podnětem pro průzkum úrovně a množství propagačního materiálu zaměřeného na Bor, resp. Tachovsko a jeho prezentaci.

Získané zdroje informací lze rozdělit na tyto 3 okruhy:

- propagační materiály (brožury, letáky, knihy, upomínkové předměty aj.),
- internetové stránky,
- ostatní.

4.3.1 Propagační materiály

V současné době lze v informačním centru na zámku Bor získat několik propagačních předmětů (viz kap. 8.2). Uvedené materiály lze získat také např. v informačních centrech v Tachově, ve Stříbře a v Horšovském Týně, v městském kulturním středisku v Boru, na pokladně městského úřadu města Bor nebo na zámku v Horšovském Týně. Tištěná forma propagace (4 letáky – 2 věnované městu obecně a 2 zaměřené na zámek Bor) je aktualizována dle potřeby, ale většinou jednou za dva roky. Náklady se pohybují od 2 000 Kč do 5 000 Kč a jsou v česko-německé verzi. Také 2 vydaná leporela mají totožné zaměření – první k městu a

spádovým osadám, druhé k zámku Bor. V informačním centru na zámku je možné zakoupit více než 20 pohlednic s celkovými, dělenými i leteckými snímky, přičemž jejich obsah je opět převážně zaměřen na zámek Bor. Vedle výše zmíněné tištěné propagace nalezneme podobiznu zámku také na turistických známkách, odznaku či na sklenici a keramickém hrnku (Kortanová 2011).

Je tedy možné říci, že hlavní objekt propagace města, zámek Bor, je uveden na všech dostupných propagačních a prezentačních materiálech. Stejně tak je možné potvrdit shodu propagace města samotného se symboly území, které uváděli respondenti v terénním a dotazníkovém šetření (viz kap. 5).

Další propagační materiály byly získány v informačním centru v krajském městě (Náměstí Republiky 41, Plzeň), a to za účelem zjištění, zda v rámci propagace celého Plzeňského kraje obsahují informace o městě Bor.

Plzeňský kraj za podpory Evropského fondu pro regionální rozvoj vydal v roce 2011 zejména následující materiály, ve kterých jsou informace o dotčené oblasti uvedeny:

- brožurku Plzeňský kraj – Památky, která obsahuje základní informace o zámku Bor (fotografii, odkaz na oficiální internetové stránky města, adresu, polohu, otevírací dobu a několika větný popis památky),
- průvodce Plzeňským krajem a bavorským příhraničím, kde lze na s. 87 nalézt informace o kulturně historických a turistických cílech města Bor. Náklad české verze - 3 500 ks, německé verze - 1 500 ks.

Také město Tachov získalo dotaci v rámci grantu „Podpora činnosti informačních center na území Plzeňského kraje pro rok 2011“, a to na vytvoření propagačního materiálu „Procházka Tachovem“. Jedná se o aktualizaci stávajícího stejnojmenného propagačního materiálu, náklad 15 000 ks, verze česká, anglická a německá, formát A4 (Plzeňský kraj - Cestovní ruch 2011).

Plzeňský kraj v minulých letech vydal také několik neprodejných publikací obsahujících potenciální cíle cestovního ruchu v námi sledované oblasti:

- v roce 2008 „Kaple a kapličky na Tachovsku a Stříbrsku“, jejímž autorem je Zdeněk Procházka. Jedná se katalog, kde je uvedeno celkem 139 těchto objektů.

- v roce 2007 „Městské památkové rezervace a zóny v Plzeňském kraji“ popisující obce s vyhlášenou plošnou památkovou ochranou, kam spadá i sídelní jednotka Bor. Autorem textů i fotografií je Mgr. Karel Foud a Plzeňský kraj ji vydal ve spolupráci s Národním památkovým ústavem (Plzeňský kraj – Publikační činnost 2011).

4.3.2 Internetové zdroje

Internetové odkazy jako zdroje informací jsou dnes samozřejmostí a propagace měst, regionů či konkrétních památek je v dnešním moderním a rychlém světě nutností. V souvislosti s internetem a geografii lze mimo jiné hovořit i o stoupajícím významu tzv. virtuální reality, kterou se zabýval např. Kučera (2006).

Na internetových odkazech týkajících se modelové oblasti lze nalézt převážně centralizované údaje, např. na oficiálních stránkách města Bor, které jsou zaměřené na zámek Bor. O přilehlých osadách jsou k dispozici pouze doprovodné a stručné informace.

Zadáním hesla „zámek Bor“ do internetového vyhledávače Google, lze nalézt téměř 524 000 odkazů (stav k 26. 2. 2012), první dva odkazy vyhledávač nabídl oficiální stránky města Boru, které jsou přehledně zpracované a pravidelně aktualizované. Na webových stránkách města Boru nalezneme, mimo jiné i záložku „Kultura a turistika“ obsahující několik témat: Fotogalerie, Historické a kulturní památky, Historie města, Kulturní akce, Přírodní zajímavosti, Program kina, Sport a volný čas, Zámek Bor. Elektronické stránky města jsou přehledně zpracované.

Byť je počet elektronických odkazů na první pohled rozsáhlou databází, z pohledu potencionálního zájemce o informace z oblasti kultury a cestovního ruchu se jedná o databázi poměrně strohou a často se opakující. Po zadání hesla „město Bor okres Tachov“ (cca 1 140 000 odkazů, stav k 26. 2. 2012), anebo „památky Bor okres Tachov“ (cca 745 000 odkazů, stav k 26. 2. 2012), do vyhledávače Google, byl nalezen první a druhý odkaz na online encyklopedii Wikipedia, třetí na turista.tachov-mesto.cz a čtvrtým, resp. pátým na oficiální stránky města Bor.

Právě výše zmíněné internetové stránky turista.tachov-mesto.cz jsou velmi přehledně a podrobně zpracované. Obsahují informace nejen o turistických cílech, ale také např. o cyklotrasách či aktualitách, a to z celého regionu Tachovska. Většina dostupných internetových zdrojů se zaměřuje na hlavní atraktivitu města – zámek Bor, a přilehlým

osadám a nejbližšímu okolí se věnuje pouze okrajově. Euroregion Egrensis nebo Mikroregion Borsko na svých webových stránkách rovněž neposkytují žádnou aktuální a zajímavou propagaci, která by vzbudila zájem turistů nebo investorů, ale zaměřuje se pouze na popisné informace. Přesto je pozitivní, že na logu Mikroregionu Borsko je znázorněna právě věž zámku Bor, zřícenina hradu Přimda a místní krajina (viz obr. 6), které uvedli respondenti jako nejčastější odpověď na otázku, co považují za symbol území (viz kap. 5.1 – otázka č. 11). Zámeckou věž má v logu také místní základní škola (viz obr. 8).

Obr. 8: Logo ZŠ Bor

Zdroj: Základní škola Bor 2011

Další informace o atraktivitách, akcích a zajímavostech z oblasti cestovního ruchu lze nalézt na obecných webových stránkách, např. vyletnik.cz nebo turisturaj.cz.

4.3.3 Ostatní formy propagace a prezentace

Město Bor má od roku 2010 partnerský vztah s německým městem Wernberg – Köblitz. Partnerství spočívá ve vzájemném kontaktu a návštěv delegací, vzájemná výměna studentů, spolupráce a výměna zkušeností mezi náboženskými a kulturními spolky a institucemi, např. mezi dobrovolnými hasiči (Gemeinsame Vereinbarung Bor & Wernberg-Köblitz 2010 cit. v Řezníčková 2011). Propagace spolupráce mezi městy však není doposud nikterak rozsáhlá. Očekávatelným zdrojem informací o příhraničním partnerství mezi městy by měly být oficiální stránky města Bor, na kterých ovšem tato informace není vůbec uvedena.

Ke zvýšení propagace regionu je přispíváno i dalšími akcemi, jako je např. účast na veletrhu cestovního ruchu Regiontour, který se konal v lednu 2011 (20. ročník), a na němž se Tachovsko prezentovalo ve dvou stáncích – jednou v rámci Euregia Egrensis, podruhé jako součást expozice Plzeňského kraje. Tachovsko na veletrhu lákalo návštěvníky na takové

turistické cíle jakým je např. klášter Kladruby, Konstantinovy Lázně nebo právě zámek v Boru (Šimek 2011).

Také Centrála cestovního ruchu nabídla regionu v květnu 2011 pomoc při pořádání semináře, který realizoval poslanec Václav Votava s tachovskou radnicí, a který byl zaměřený na rozvoj cestovního ruchu. Poslanec mimo jiné uvedl vizi, že: „Tachovsko by se mohlo díky své krásné přírodě, čistému prostředí, památkám a zajímavostem stát cílem turistů.“ Všichni zúčastnění se shodli na tom, že Tachovsko má lidem co nabídnout. Přesto stále existují objektivní překážky a dostat se přes ně je velmi obtížné. Tou hlavní překážkou je stav infrastruktury, především pak chybějící ubytovací kapacity (viz kap. 2.2.1). Tato skutečnost se potvrdila i v samotném Boru (v Boru a nejbližším okolí se nacházejí 3 hotely a 2 rekreační střediska), lépe je na tom např. blízká Přimda. Do programu semináře byly také zařazeny prezentace některých obcí i místních akčních skupin (Podzimková 2011).

Vhodná propagace a prezentace je v dnešní době nutností. Památky, města i celé regionu se musejí co nejlépe prezentovat všemi dostupnými způsoby, jinak ztratí svoji turistickou konkurenceschopnost, a tím pádem i příjmy z cestovního ruchu. Správná, výstižná a především pravdivá propagace je složitou záležitostí. Na základě analýzy dostupných prezentačních materiálů zaměřených na město Bor lze konstatovat, že městu se propagace do značné míry daří. Město bylo schopné využít místních symbolů, se kterými se identifikují jeho aktéři, místní obyvatelé i rekreanti, a vložit je do log místních institucí (viz obr. 6 a 8).

Obecně lze říci, že loga, obrazy, fotografie nebo mapy mají přinejmenším dvě funkce. Na jedné straně jsou prostředkem určitých sdělení, na druhé jsou původcem poznání (Kučera 2012). Využitím obrazů, např. při výuce geografie, tedy tzv. vizuální gramotností, se zabývá řada autorů (např. Řezníčková, Boháček 2010). Právě geografie je jedním z mnoha oborů, kde je existence vizuálního materiálu často využívána, a to především k dokumentaci předložených zjištění a závěrů. Je zapotřebí mít zodpovězeny otázky typu „Kde, kdy, kým, jak a proč byl daný obraz vytvořen?“, resp. komu je obraz (logo) určen, kde se s ním můžeme setkat a co nám má sdělit (Kučera 2012).

Čtení v obrazech je subjektivní záležitostí, přesto ne každý v nich číst dovede. Obrazy obsahují značné množství informací, přesto existují jisté charakteristiky, kterým by měla být při interpretaci daného obrazu věnována pozornost (Řezníčková, Boháček 2010, Kučera 2012). Rose (2007 cit. v Kučera 2012) rozlišuje tři místa, na nichž se utváří význam daného obrazu: místo jeho produkce; samotný obraz; místo, kde je obraz pozorován publikem.

Obecně lze říci, že čtení loga, jakožto jiná forma obrazu, by mělo být přímočaré a objektivní. Zaměříme-li se na loga Mikroregionu Borsko (obr. 6) a ZŠ Bor (obr. 8), můžeme podotknout, že znázornění zámecké věže je vhodně zvolené. Jedná se o jasný symbol území Boru, jak ho vnímají respondenti z řad místních obyvatel i rekreantů, zástupců samosprávy i dalších aktérů území (viz kap. 5). Tématika pro uvedená loga je tedy objektivní, vypovídající, srozumitelná a jednoznačná.

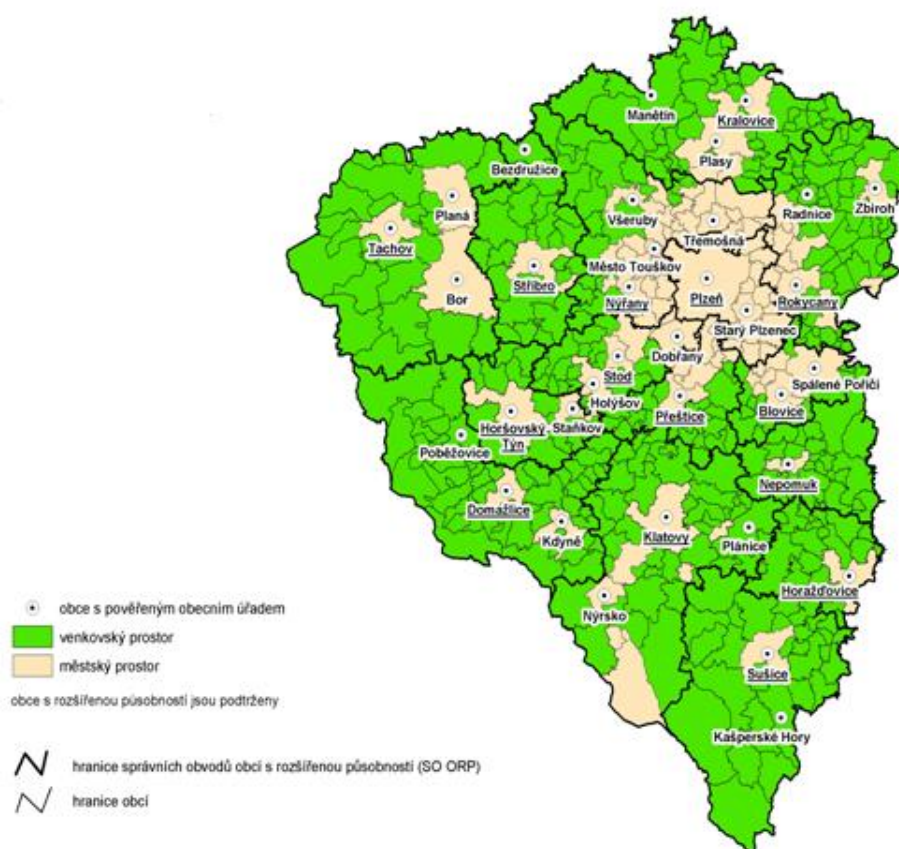
4.4 Je tedy město Bor periferií?

Z hlediska příhraniční polohy v rámci Česka i Plzeňského kraje lze město Bor kvalifikovat jako periferii. Nicméně Perlín (Perlín, Kučerová, Kučera 2010) zařadil oblast Tachovska do kategorie „neprofilovaný venkov“ (viz kap. 2.2). Na druhé straně výzkum Havlíčka a Marady (cit. v Jeřábek, Dokoupil, Havlíček 2004) dokládá, že příhraniční okres Tachov, nedosahuje z porovnávaných okresů nejvyšších hodnot perifernosti, a to i přesto, že bavorské pohraničí je dle výsledků výzkumu řazeno k nejperifernějším oblastem Česka (viz kap. 2.4). Otázkou zůstává, zdali je stejná situace v hodnocení perifernosti Boru v rámci samotného okresu. Město Bor je s téměř 4 000 obyvateli (k 1. 1. 2010) poměrně velkou obcí a jeho celková katastrální výměra je považována za městskou oblast (viz obr. 9), přesto nedosahuje takové hustoty zalidnění, jako Tachov nebo Planá (viz obr. 10). Nicméně i přes existenci pošty, školy, zdravotnických zařízení, policie, kanalizace, vodovodu, zavedeného plynu v sídelní jednotce Bor, lze vyslovit domněnku, že město Bor je periferií. V rámci administrativní hranice města je Bor vymezen jako městský prostor, přesto je nutné zdůraznit velkou vnitřní heterogenitu obce, kde většina osad vykazuje klasické znaky perifernosti (úbytek obyvatel, špatná dopravní obslužnost, infrastruktura, aj.). Tato fakta byla potvrzena také při zhodnocení výsledků terénního a dotazníkového průzkumu při realizaci praktické části DP (viz kap. 5).

Periferní regiony jsou často, na základě použitých ukazatelů hodnocení, označovány jako hospodářsky slabé regiony. Článek z ledna 2012 v Tachovském deníku popisuje okres Tachov právě jako hospodářsky slabý region (ČTK 2012). Článek vychází ze Zprávy o plnění Strategie regionálního rozvoje České republiky, kterou poskytlo Ministerstvo pro místní rozvoj, a kde byla hlavním kritériem evaluace regionů míra nezaměstnanosti, resp. počet osob bez práce. Tento ukazatel je pro okres skutečně stále velmi nepříznivý. Míra nezaměstnanosti se v rámci Plzeňského kraje pohybuje na nejvyšší úrovni, viz kap. 2.5.2.

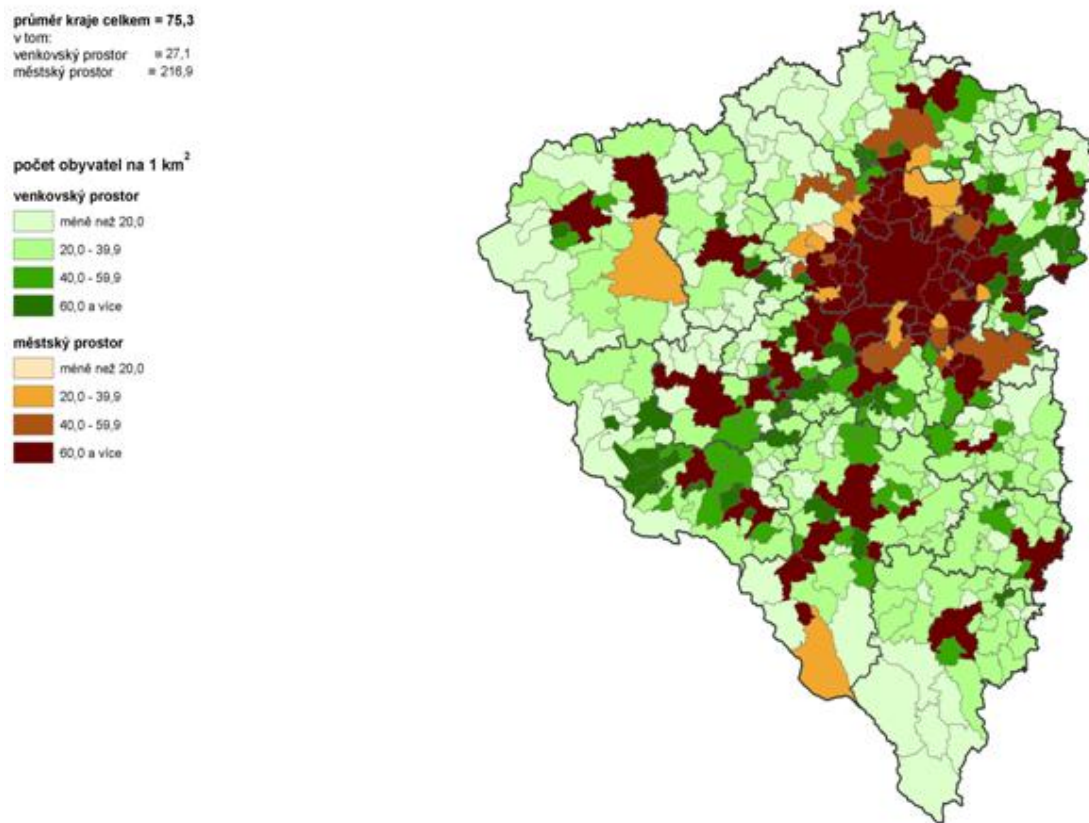
Na druhou stranu vedle výše zmíněných charakteristik nalezneme v obci i osady, kde počet obyvatel roste. Také v samotné sídelní jednotce Bor stoupá počet obyvatel. Oproti roku 1961 měla sídelní jednotka v roce 2001 téměř dvojnásobný počet obyvatel, viz tab. 4 (SDLB 2001). Pozitivní je také vysoké zastoupení mladší věkové skupiny obyvatel, v roce 2008 byl průměrný věk v obci Bor 37,5 let (Halounová, Beránek a kol. 2010). Tyto ukazatele mohou vést k domněnce, že Bor je na dobré cestě vymanit se z označení klasické periferní oblasti.

Obr. 9: Zobrazení venkovského a městského prostoru v Plzeňském kraji

Zdroj: Vymezení venkovského a městského prostoru v Plzeňském kraji 2011

Obr. 10: Hustota zalidnění v Plzeňském kraji v roce 2008

Zdroj: Hustota zalidnění v obcích Plzeňského kraje 31. 12. 2008 (2011)

5 Dotazníkové a terénní šetření v modelovém území

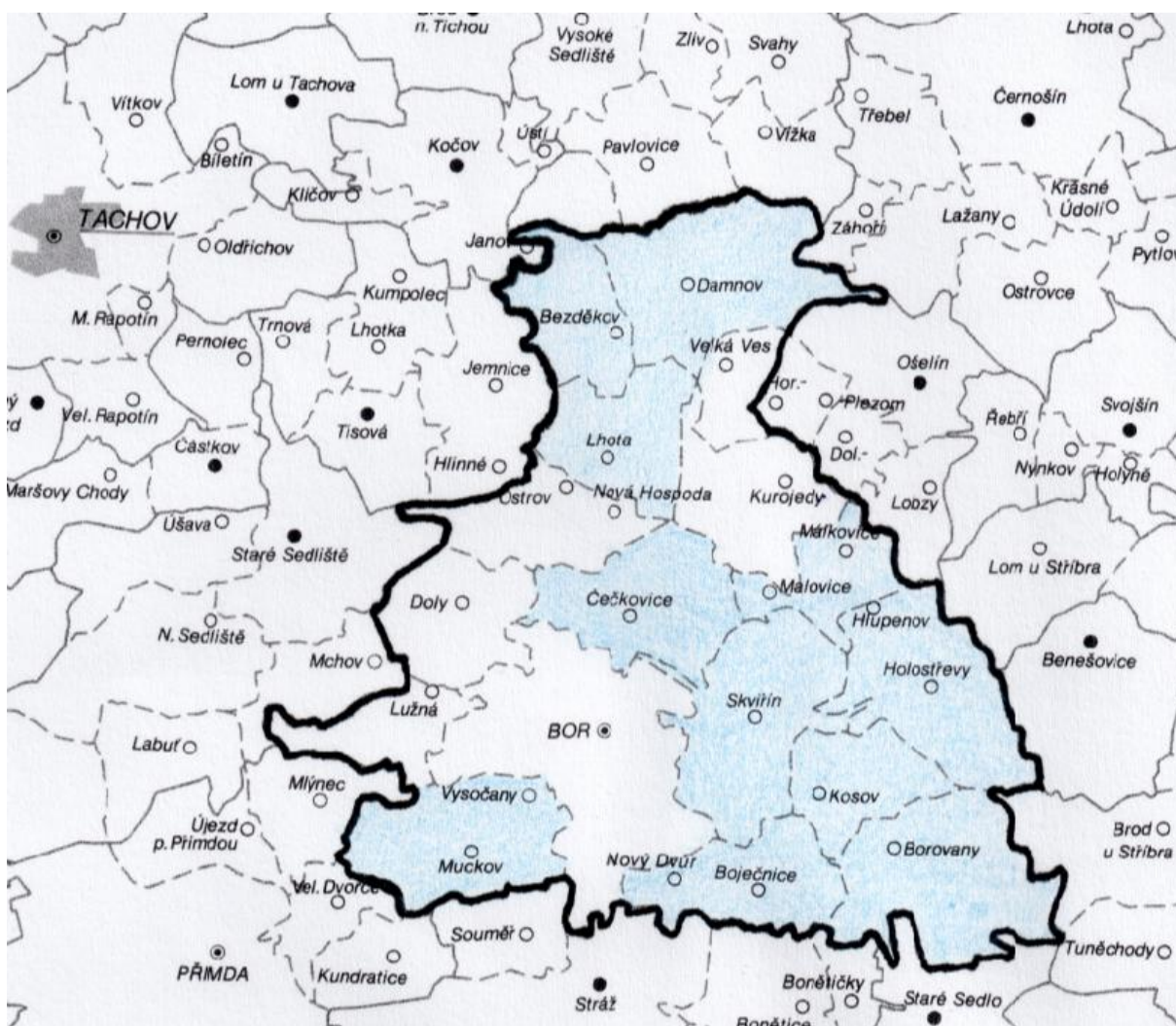
Z 22 sídelních jednotek města Bor, bylo pro průzkum zvoleno následujících 14: Bezděkov, Boječnice, Borovany, Čečkovice, Damnov, Hlupenov, Holostřevy, Kosov, Lhota, Málkovice, Malovice, Muckov, Skviřín a Vysočany, které jsou na obr. 11 modře podbarveny.

Ze 14 navštívených osad se podařilo získat 96 vyplněných dotazníků. Podle SLDB 2001 má těchto 14 osad 281 domů a 891 obyvatel. Vycházíme li z toho, že co dům, to jeden dotazník, byla úspěšnost šetření 34,1 %. Z celkového počtu obyvatel navštívených osad byly získány odpovědi od 11 % obyvatel (viz kap. 3).

V dotazníku se vyskytují tři základní pojmy, které je třeba definovat a rozlišit:

- území – širší okolí místa, kde dotazovaní žijí/rekreují se,
- obec – nejnižší samosprávná jednotka,
- místo/lokalita – bezprostřední okolí, kde lidé žijí/rekreují se (osada, část obce).

Obr. 11: Vymezení modelového území

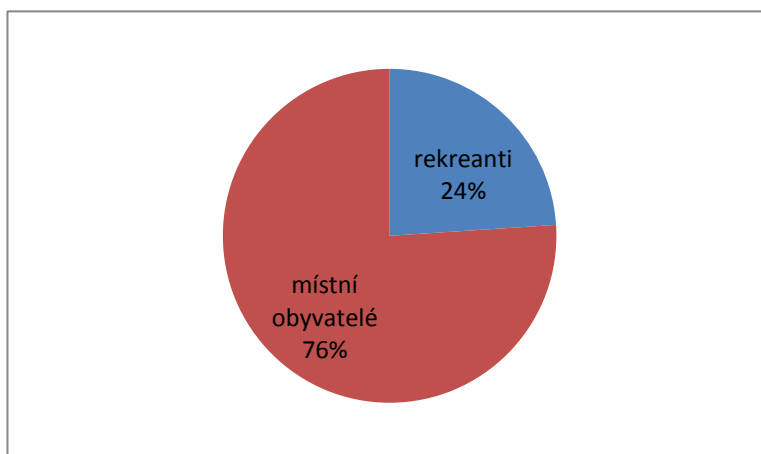
Zdroj: Mapy správního rozdělení ČR 1:200 000, Kraj Západočeský, ČÚZK, 1998

5.1 Výsledky dotazníkového a terénního šetření – místní obyvatelé a rekreační

Otázka č. 1 se týkala určení obce trvalého bydliště. Očekávanou odpovědí trvale žijících obyvatel měl být Bor. Respondenti ale často uváděli konkrétní osadu. Vycházíme-li z toho, že člověk může pociťovat identitu k různým hierarchickým úrovním území (viz kap. 2.1) je z výsledků patrné, že se respondenti identifikují s konkrétní osadou častěji než s administrativně vymezeným celkem.

Otázka č. 2 se týkala místa rekreace. Místní lidé uváděli osadu, tedy místo trvalého bydliště považují shodně za místo rekreace. Z šetření vyplynulo, že nikdo z dotázaných trvale žijících obyvatel nevlastní objekt druhého bydlení v jiné osadě Boru, ani mimo město Bor. Z této otázky se podařilo zjistit, že 23 dotazovaných je rekreantů (24 %), a to převážně z Plzně, Tachova a Plané u Mariánských lázní, a 73 (76 %) místních obyvatel (viz graf 3). Je možné konstatovat, že proces dosidlování rekreanty je v modelovém území relativně ukončen (z vizuálního pohledu minimálního výskytu nevyužívaných nemovitostí), a z tohoto důvodu je markantní nárůst druhého bydlení v tomto území nepravděpodobný. 2. otázka obsahovala podotázku týkající se typu vlastněného rekreačního objektu. 87 % rekreantů (20 odpovědí) odpovědělo, že vlastní chalupu, 13 % (3 odpovědi), že vlastní rekreační domek a nikdo neodpověděl, že vlastní chatu.

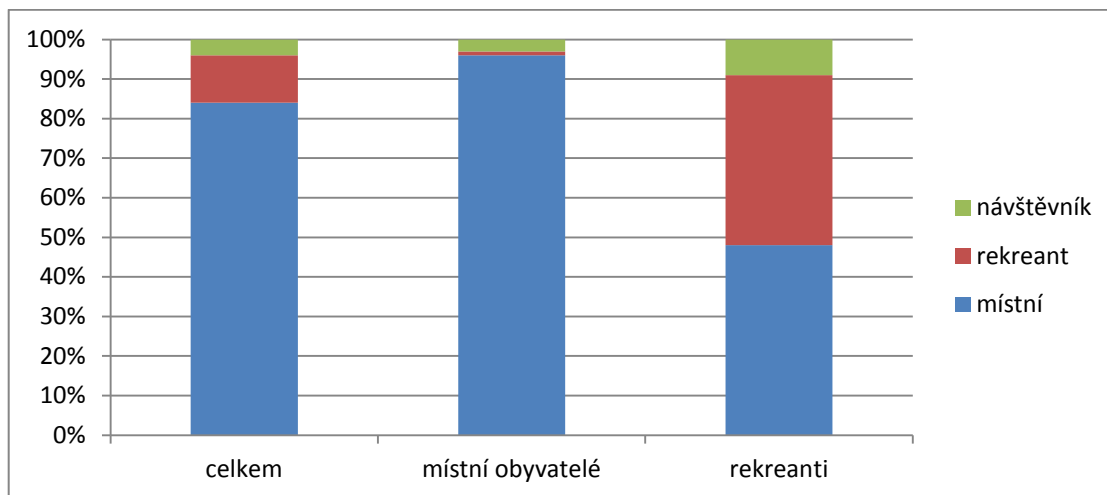
Graf 3: Podíl rekreantů a trvale žijících obyvatel dotazovaných v navštívených osadách

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 3, se týkala tvrzení, se kterým se lidé nejvíce ztotožňují, zda se považují za místní, za rekreanty či za návštěvníky. 81 (84 %) lidí odpovědělo, že se považuje za místní, 11 (12 %) za rekreanty a 4 (4 %) za návštěvníky (viz graf 4). Co se týče rekreantů, 11 (48%) osob z nich se považuje za místní, 10 (43 %) za rekreanty a 2 (9 %) za návštěvníky. Vzniká tedy otázka, proč se téměř polovina rekreantů považuje za místní. Příčinu tohoto jevu může ovlivnit délka využívání druhého bydlení, ale také to, že člověk je schopen pociťovat identitu jak k domovu (ve smyslu trvalého bydliště), tak k místu rekreace (viz kap. 2.1).

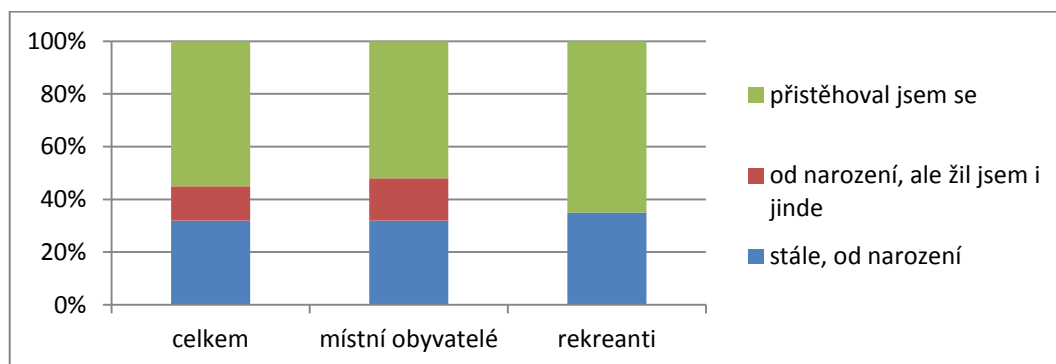
Graf 4: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 3 „Se kterým tvrzením se nejvíce ztotožňujete: Považuji se za místního. Jsem rekreant. Považuji se za návštěvníka.“

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 4 se týkala doby jak dlouho zde lidé žijí/rekreují se. Zdali od narození stále, nebo od narození, ale v průběhu života žili i jinde, nebo se přistěhovali, a v jakém roce. Pouze 31 (32 %) dotazovaných osob v oblasti dotazníkového šetření žilo od narození, stále. 12 lidí (13 %) od narození, ale žili i jinde a většina, 53 (55 %) dotazovaných, se do oblasti přistěhovala (viz graf 5). Výsledek šetření není neočekávaný, vycházíme-li z toho, že se jedná o dosídlený region. Z rekreantů se zde od narození rekreuje pouze 8 osob (35 %). Obdobně jako u místních obyvatel se většina rekreantů přistěhovala, a to 15 (65 %) osob (1 osoba do r. 1946, 7 lidí v letech 1947 – 1999, 6 lidí po r. 2000 a 1 osoba rok neuvedla).

Graf 5: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 4 „Jak dlouho v tomto území žijete/rekreujete se?“

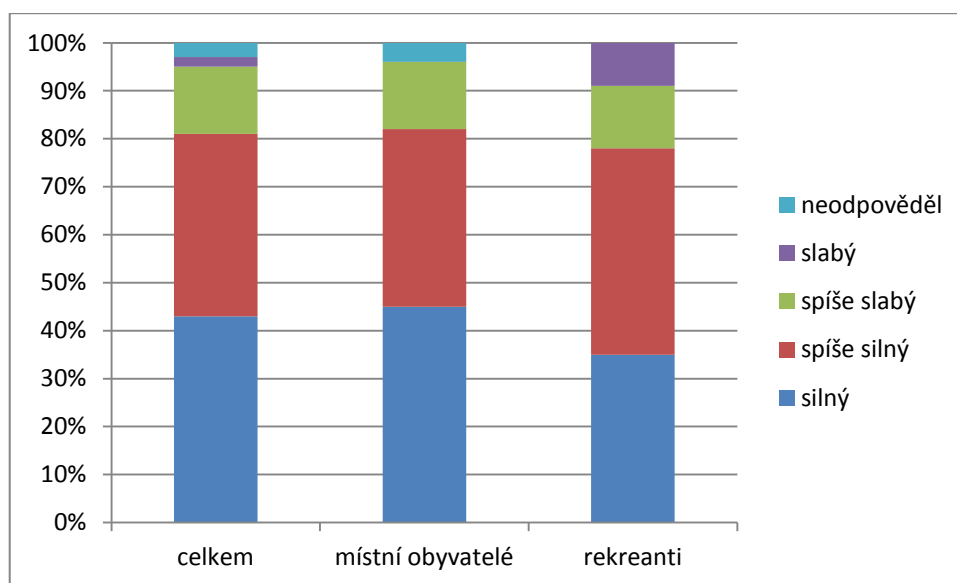
Zdroj: vlastní šetření

Z celkové skupiny dotazovaných se 6 lidí přistěhovalo hned po 2. světové válce, v letech 1945 a 1946, ale převážná část lidí se přistěhovala do roku 1999. A 15 dotazovaných se přistěhovalo až po roce 2000.

Otázky č. 5 se ptala na dobu, kdy se zde lidé sdržují, jsou odpovědi nepřekvapivé. Rekreaanti se v osadách zdržují od jarních do podzimních měsíců a to v průměru 2, 3 a více víkendů měsíčně. Existují výkyvy v době letních dovolených, kdy zde lidé tráví čas i mimo víkendy, a zimních měsících, kdy prakticky osady nenavštěvují. Zcela dominantní je tedy pro rekreaanty letní sezóna a využívání objektů je z hlediska času intenzivní.

Otázka č. 6 se dotazovala na citový vztah respondentů k území, k obci a k místu (viz grafy 6, 7, 8). V odpovědích převažovalo totožné hodnocení respondentů u všech tří hierarchických úrovní. Pokud byla zhodnocena pouze jedna oblast, tak jí byla převážně obec. K území má 41 (43 %) dotazovaných vztah silný, 37 (38 %) spíše silný, 13 (14 %) spíše slabý, pouze 2 (2 %) slabý a 3 (3 %) neodpověděli.

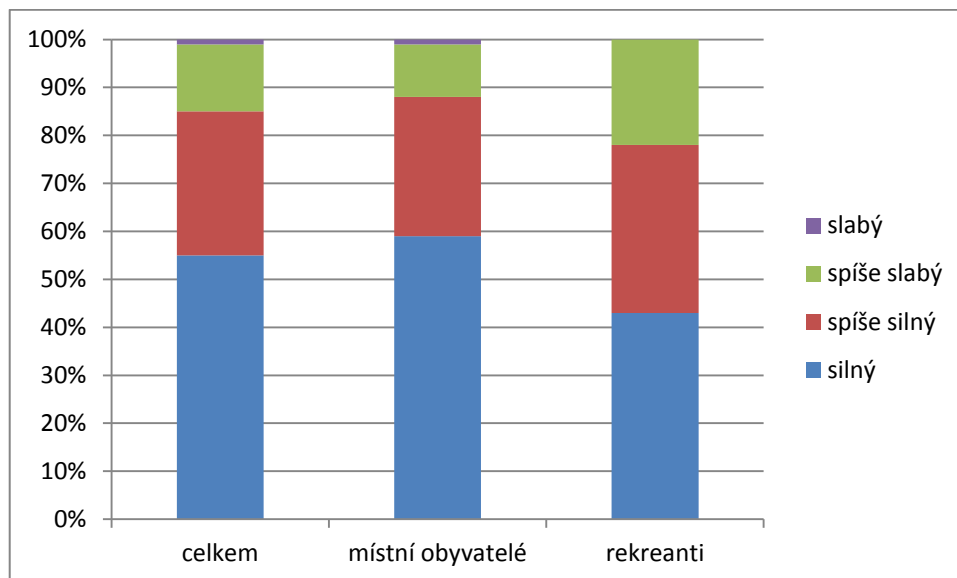
Graf 6: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 6 „Jak silný citový vztah máte k tomuto území?“

Zdroj: vlastní šetření

K obci má 53 (55 %) dotazovaných silný vztah, 29 (30 %) spíše silný, 13 (14 %) spíše slabý a jen 1 (1 %) osoba slabý. Z těchto závěrů plyne, že více lidí má silný vztah k obci, než k území.

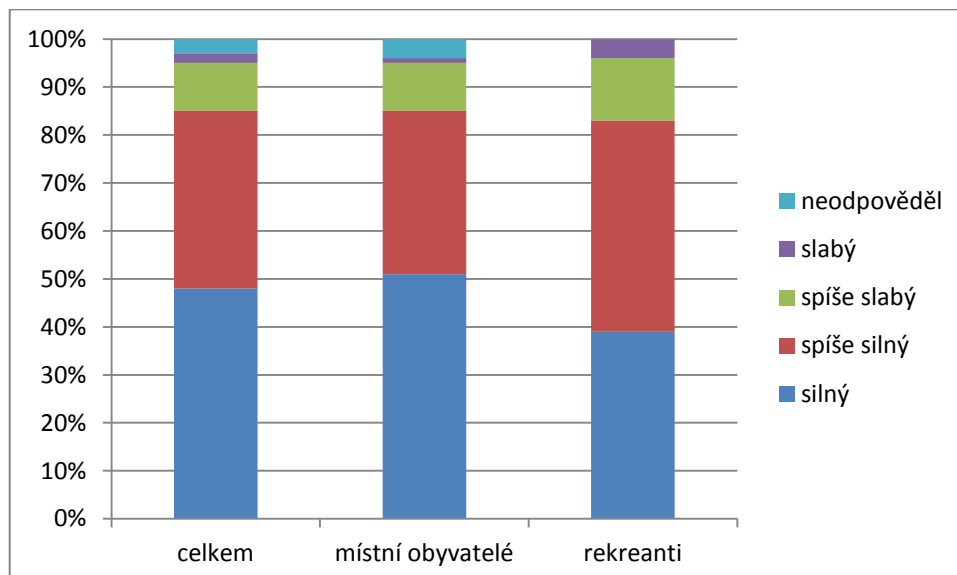
Graf 7: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 6 „Jak silný citový vztah máte k této obci?“

Zdroj: vlastní šetření

K místu/lokalitě odpovědělo 46 (48 %) dotazovaných, že má silný vztah, 35 (37 %) spíše silný, 10 (10 %) spíše slabý, 2 (2 %) slabý a 3 (3 %) lidé neodpověděli.

Graf 8: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 6 „Jak silný citový vztah máte k tomuto místu/lokalitě?“

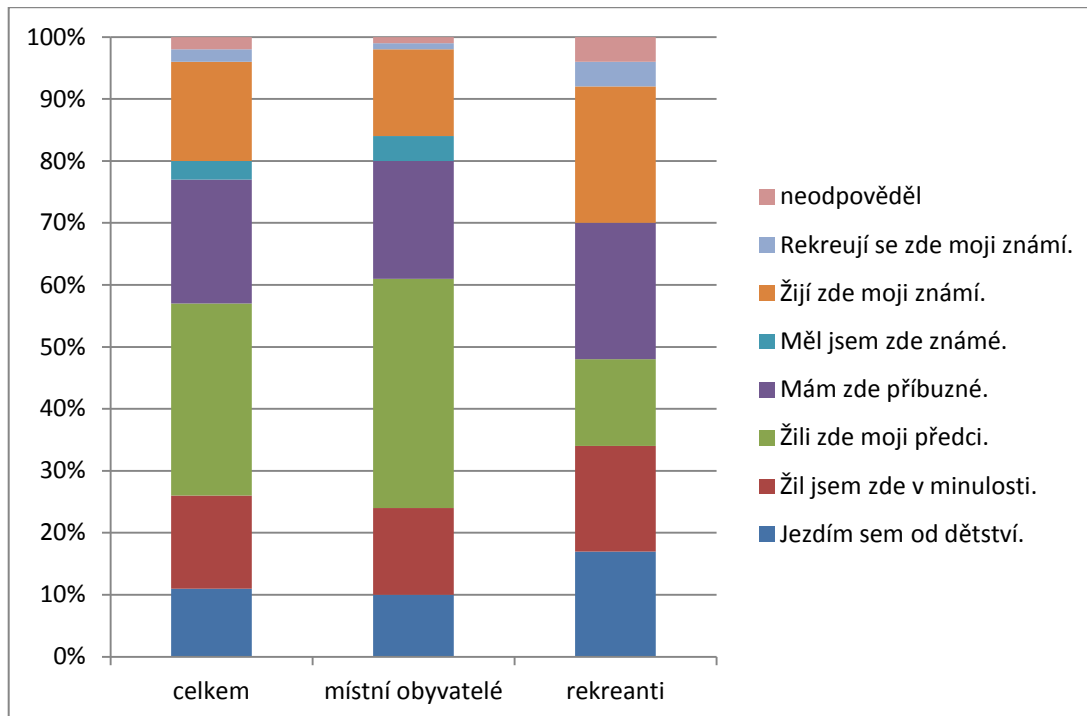

Zdroj: vlastní šetření

Z rekreantů má k území 8 (35 %) lidí vztah silný, 10 (43 %) spíše silný, 3 (13 %) spíše slabý a 2 (9 %) osoby slabý. K obci má 10 (43 %) lidí vztah silný, 8 (35 %) spíše silný, 5 (22 %) spíše slabý a nikdo neodpověděl slabý. K samotnému území má 9 (39 %) osob vztah silný, 10 (44 %) spíše silný, 3 (13 %) spíše slabý a jeden jedinec (4 %) slabý. Obecně lze říci, že citové vztahy k území, obci i místu jsou převážně silné až spíše silné a to jak u místních obyvatel, tak u rekreantů.

Na otázku č. 7, týkající se vztahu k lokalitě, bylo možné se ztotožnit s dvěma odpověďmi z osmi, čehož využilo pouze 28 % dotazovaných (viz graf 9). Většina respondentů odpověděla, že v oblasti žili jejich předci (31 % dotazovaných). Pravděpodobně intenzita vztahu k dané lokalitě ovlivňuje budoucí výběr trvalého bydlení či rekreace. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že zde mají respondenti příbuzné (20 % odpovědí). U rekreantů bylo nejčastější odpovědí, že zde mají příbuzné (22 %) a že zde žijí jejich známí (22 %). 4 dotázaní rekreanti (17 %) odpověděli, že zde žili v minulosti a 4 (17 %), že do osady jezdí od dětství.

Graf 9: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 7 „Se kterým tvrzením se nejvíce ztotožňujete?“

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 8 se ptala v čem je podle názoru dotazovaných území, ve kterém žijí/rekreují se jedinečné, a v čem se liší od ostatních území. V naprosté většině lidé odpovídali, že jedinečnost je v místní přírodě a klidu. Přesto 18 lidí (19 %) na tuto otázku vůbec neodpovědělo.

Otázka č. 9 se ptala, co si lidé především vybaví, když se řekne „místo“ jejich bydliště/rekreace (viz tab. 6). Bylo možné označit 2 odpovědi, ale naprostá většina respondentů zvolila pouze jedinou. 38 % respondentů odpovědělo, že se jedná o místo, kde je pohodlné bydlení, dále pak (23 %) o místo, kde k sobě mají lidé blíže a navzájem si pomáhají. Z respondentů nikdo neodpověděl kladně, že se jedná o místo, kde se mohou uplatnit schopní lidé ani, že je zde fungující místní správa. Obdobně nikdo nevolil odpověď, že se jedná o místo vhodné pro malé a střední podnikání a řemeslnou výrobu. Nejčastější odpovědi rekreatantů byly, že se jedná o oblast vhodnou pro rekreaci a oddech (35 %) a dále pak že se jedná o místo, kde k sobě lidé mají blíže a navzájem si pomáhají (26 %) a místo, kde nacházejí domov ti, jež prchají z přelidněných center (26 %).

Tab. 6: Tabeleární znázornění odpovědí na otázku č. 9 „Co se Vám především vybaví na mysl, když se řekne „místo“ Vašeho bydliště/rekreace?“

Odpověď	Počet odpovědí			Celkový podíl odpovědí (%)
	celkem	místní obyvatelé	rekreanti	
Pohodlné bydlení.	36	35	1	38
Místo, kde lidé mají k sobě mnohem blíže a navzájem si pomáhají.	22	16	6	23
Místo, kde se mohou uplatnit schopní lidé.	0	0	0	0
Fungující místní správa.	0	0	0	0
Místo, kde nacházejí domov ti, co prchají z přelidněných měst.	15	9	6	16
Místo pro rekreaci a oddech.	11	3	8	11
Místo vhodné pro malé a střední podnikání.	0	0	0	0
Nevím.	6	6	0	6
Neodpověděl.	6	4	2	6

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 10 se ptala, na co jsou lidé v území, kde bydlí/rekreují se zejména hrdí (viz tab. 7). Ze dvou možných odpovědí volili respondenti převážně pouze jednu. Z celkového počtu dotazovaných označilo odpověď „příroda“ 73 lidí (76 %) a z dotazovaných rekreatů 19 osob (83 %). Respondenti minimálně označili ostatní možnosti odpovědí, např. odpověď „historie území“ (hrnčířství atd.) nebo „památky“ (Velké Dvorce atd.). Subjektivně lze spatřovat pravděpodobnou příčinu tohoto jevu v tom, že obyvatelstvo je nepůvodní a nemá tedy k místním památkám, historii či rodákům vytvořený vztah. Dalším důvodem může být převažující věkové zastoupení mladších respondentů (viz tab. 8). Jako důkaz může posloužit fakt, že v dotazníkovém šetření nikdo nezmínil, např. rodačku z Boru populární herečku ze známé trilogie Homolkovi, Marii Motlovou (Okres Tachov 2011).

Hrdost na přírodu se potvrdila také při jiném výzkumu sounáležitosti občanů z řad zástupců samosprávy s českým venkovem (Chromý, Jančák, Marada, Havlíček 2011), kde hrdost na „krásné okolí obce“ uvedla většina respondentů. Zajímavá byla diferenciací odpovědí z hlediska velikostních kategorií obcí. V kategoriích do 500 obyvatel naprosto dominuje odpověď „krásné okolí obce“, v obcích s 1 000 – 1 500 obyvateli naopak dominuje „občanská vybavenost“. Aplikujeme-li závěry toho výzkumu na modelové území Boru, jsou názory respondentů z osad totožné s názory starostů z obcí do 500 obyvatel.

Tab. 7: Tabelární znázornění odpovědí na otázku č. 10 „Na co jste v území, kde žijete/rekreujete se zejména hrdí?“

Odpověď	Počet odpovědí			Celkový podíl odpovědí (%)
	celkem	místní obyvatelé	rekreanti	
Příroda (přírodní dědictví, neporušenost přírody).	73	54	19	76
Krajina (krajinné dědictví, malebnost krajiny).	14	12	2	15
Památky (kulturně-historické dědictví, architektura).	1	0	1	1
Společenský život (spolková činnost, kultura, sport, atd.).	3	3	0	3
Zvyky a tradice, které se zde udržují.	4	4	0	4
Historie území.	1	0	1	1
Osobnosti (umělci, politici, atd.)	0	0	0	0
Místní produkty.	0	0	0	0

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 11 motivovala k zamyšlení nad symboly území, ve kterém respondenti žijí/rekreují se. Respondenti měli volbu zápisu až tří symbolů. Přesto 31 dotazovaných (32 %) nezapsalo nic. Nejčastější odpovědi místních obyvatel i rekreantů byl zámek v Boru (viz Příloha č. 2), dále pak zřícenina a kopec Přimda, a místní lesy, které se staly symboly na logu Mikroregionu Borsko (viz obr. 6). Obyvatelé větších osad považovali za symboly území často místní sakrální stavby. Příkladem je Damnov, kde lidé označovali za symbol místní kostel sv. Martina (viz Příloha č. 2). Ačkoliv se jedná o stavbu v zanedbaném technickém stavu, je i v současné době využívána k bohoslužbám, a právě tato skutečnost by mohla být důvodem uvedení této stavby jako symbolu území. Otázkou, zda mohou drobné památky prezentovat symboly novodobé regionální identity se zabývá např. Hájek (2001 cit. v Mrázková 2011). Dochází k názoru, že to možné je za předpokladu, že se tyto památky rovněž stanou artiklem pro turisty. V odpovědích se neobjevují např. pevnosti a bunkry, kterých je v příhraniční oblasti, tedy i v modelovém území, nespočet. Lze konstatovat, že symboly, jak je vidí respondenti, jsou uváděny také v logách místních institucí a spolků (viz obr. 6 a 8) i

v propagačních materiálech města (viz kap. 4.3). Symboly regionální identity se tedy shodují s myšlenkami uživatelů města.

Odpovědi jsou rozdílné ve srovnání s odpověďmi na předcházející otázku, kde hrdost na „památky“ uvedl pouze jediný respondent. Příčinou rozdílu může být, že respondenti nevnímají symboly území s předmětem hrdosti stejně.

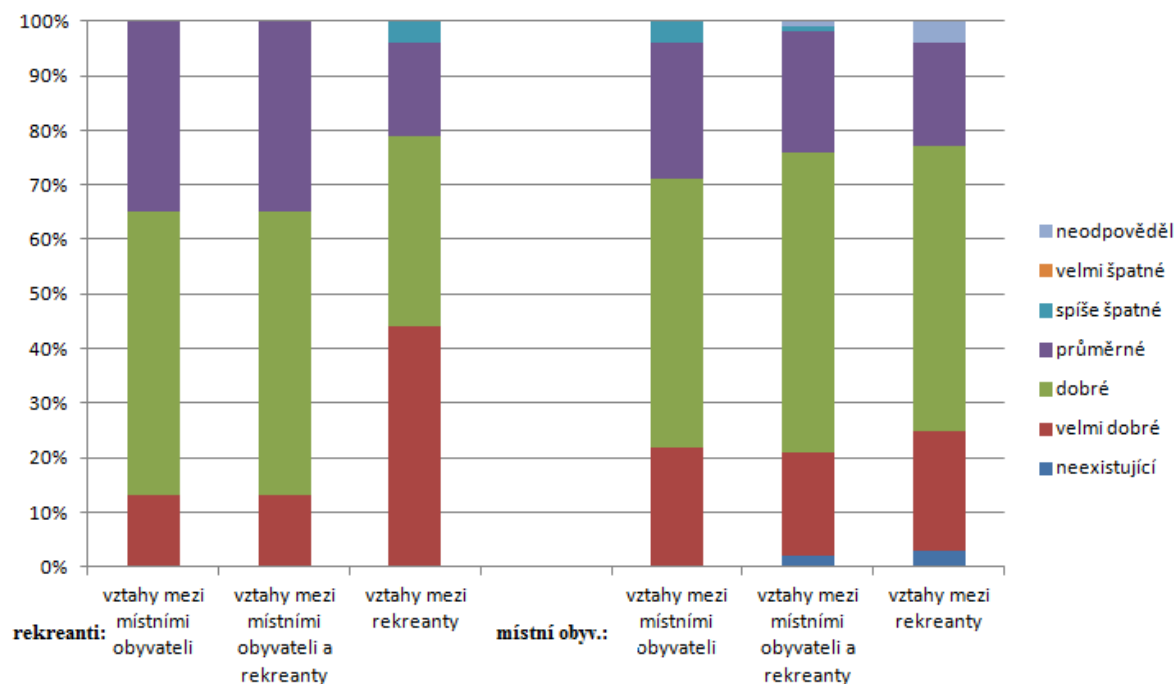
Otázka č. 12 se ptala na problémy v území, v obci i v místě. Dotazovaní nevyužili možnosti širšího vyjádření a většina z nich se vyjádřila pouze k problémům v obci. Přesto ale 29 osob (30 %) se k problémům v obci nevyjádřilo vůbec. Část respondentů uvedla, že v oblasti nejsou problémy žádné. Subjektivně je jeví hlavní problémy v nepřítomnosti, např. vodovodu, obchodu, ale i pošty či internetu. Většina uživatelů území se však dle výsledků dotazníkového šetření pravděpodobně adaptovala na absenci infrastruktury a některých služeb. Přesto k získaným odpovědím nejčastěji patří nepřítomnost obchodu, špatné dopravní (autobusové) spojení s městem (viz Příloha č. 2), chybějící kanalizace a plynovod a vysoká nezaměstnanost. Také rekreanti označily nepřítomnost obchodu jako problém (viz Příloha č. 2).

Následující otázky dotazníku se týkaly vztahu místních obyvatel a rekreantů.

Otázka č. 13 hledala odpověď, zdali jsou chalupáři a chataři pro obec zátěží. Pouze 4 trvale žijící obyvatelé odpověděli (5 %) kladně. Samotní rekreanti se také, 91 % dotázaných, za zátěž nepovažují (21 osob).

Otázka č. 14 se ptala na vztahy mezi místními obyvateli, místními a rekreanty a rekreanty navzájem a na jejich změny v posledních 10 letech (viz graf 10 a 11).

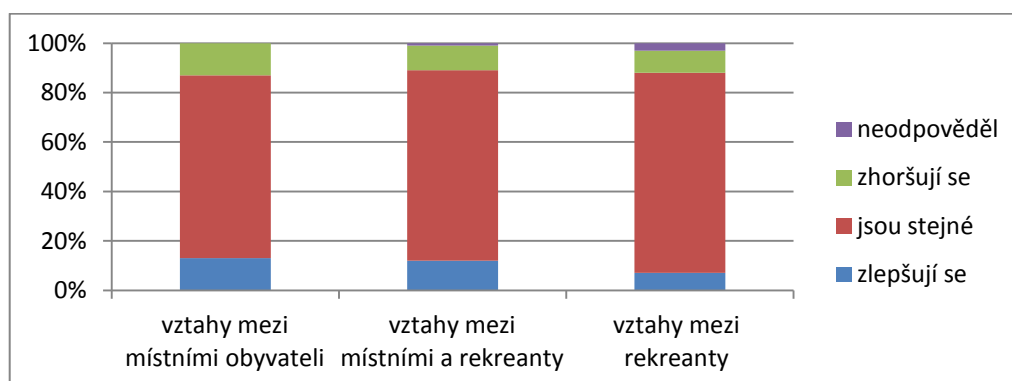
Graf 10: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 14 „Jak hodnotíte vztahy mezi místními obyvateli, místními a rekreanty a rekreanty?“

Zdroj: vlastní šetření

Naprostá většina dotazovaných odpověděla, že na všech zmiňovaných úrovních jsou vztahy dobré, až průměrné. Pozitivní je, že nikdo neodpověděl, že by mezi jakýmkoliv skupinami byly vztahy velmi špatné. Co se týče vývoje za posledních 10 let naprostá většina respondentů odpovídala, že vztahy jsou na všech úrovních stejné.

Graf 11: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 14 „Jak se vztahy měnily za posledních cca 10 let?“

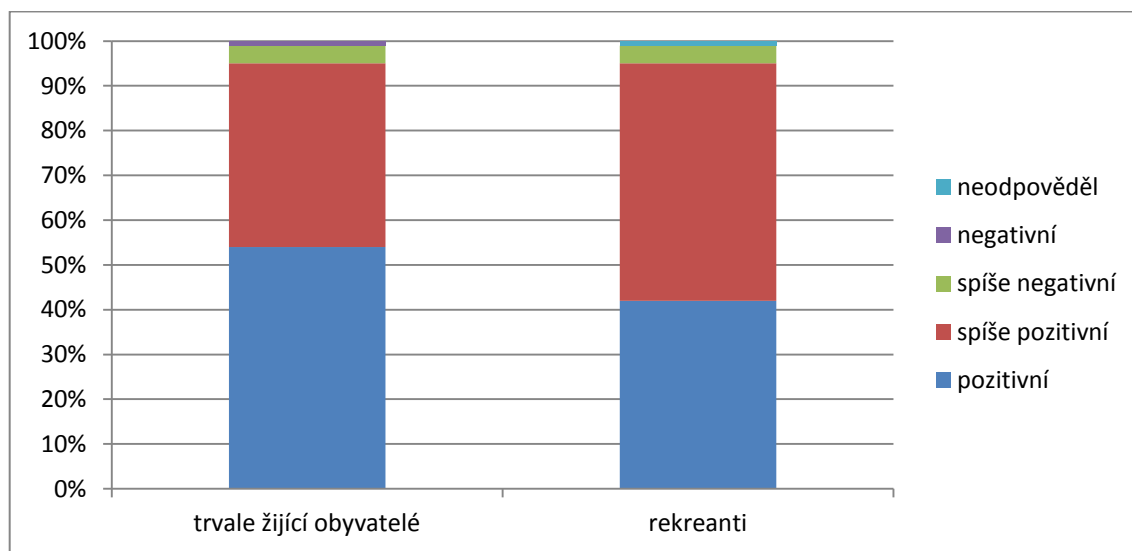

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 15 se ptala, zda se rekreaanti zajímají o společenský život v obci a účastní se akcí, příp. jakých. Získané odpovědi byly ovlivněny počtem obyvatel osady. Nicméně 48 (50 %) osob odpovědělo kladně, rekreaanti se účastní společenského života. 47 (49 %) osob odpovědělo záporně a jedna osoba (1 %) neodpověděla vůbec. Z místních obyvatel odpovědělo kladně 48 %, z rekreantů 57 %. Pokud se jedná o příklady konkrétních akcí, kterých se rekreaanti zúčastňují, je to především stavba májky, dětský den, fotbalová utkání a rybářské závody.

Otázka č. 16 zjišťovala, jaký vztah mají dle názoru dotazovaných trvale žijící obyvatelé a rekreaanti k tomuto území (viz graf 11). Trvale žijící obyvatelé mají podle všech dotazovaných k území vztah jednoznačně pozitivní (54 % odpovědí) a rekreaanti spíše pozitivní (53 % odpovědí). U obou skupin shodně odpověděli 4 lidé (4 %), že vztah k území je spíše negativní. Samotní rekreaanti odpovídali, že místní obyvatelé mají k území vztah pozitivní (61 %) až spíše pozitivní (35 %) a rekreaanti spíše pozitivní (52 %) až pozitivní (48 %). Místní obyvatelé hodnotí vztahy mezi místními obyvateli jako pozitivní (52 %) až spíše pozitivní (41 %), a vztahy mezi rekreaanty jako spíše pozitivní (53 %) až pozitivní (40 %).

Graf 12: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 16 „Jaký vztah k tomuto území mají podle Vás trvale žijící obyvatelé a rekreaanti?“

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 17 se týkala sociálního kapitálu (viz kap. 2.1) obce a řešila, zda je v obci, osadě, vůbec nějaký kulturní a společenský život. Pokud se jednalo o větší osady, převažovala kladná odpověď, např. Holostřevy, Damnov. V celkovém souboru odpovědělo 47 (49 %)

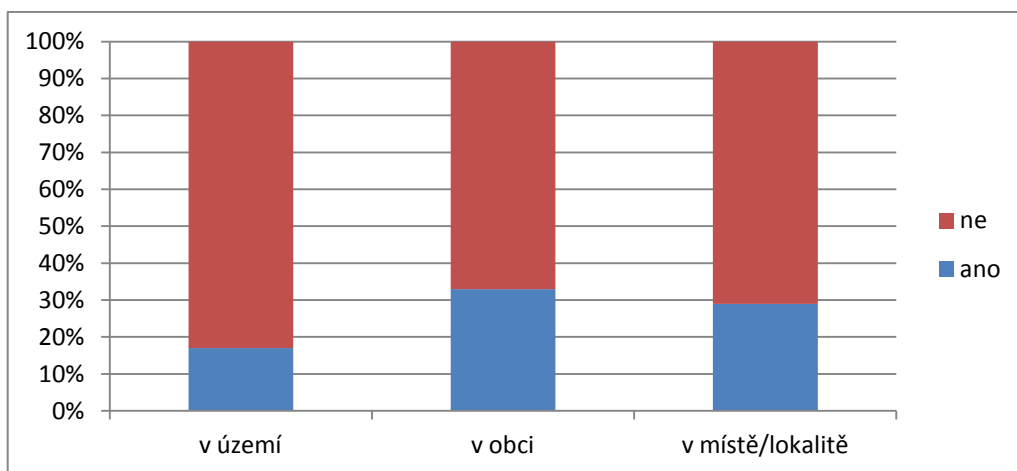
osob, že existuje společenský život v obci a 49 (51 %) odpovědělo záporně. Z místních obyvatel potvrdilo existenci společenského života 49 % a z rekreatů 48 % dotazovaných. Osady s větším počtem obyvatel téměř vždy mají fotbalové hřiště, hasičskou zbrojnicí a restauraci, kde má společenský život prostor pro svoji existenci (viz Příloha č. 2).

Otázka č. 18 která se ptala, kdo se o existující společenský život nejvíce zaslouhuje. V odpovědích jednoznačně převládly tradiční spolky a kluby (fotbalisté, hasiči, atd.) a neformální party nadšenců (viz Příloha č. 2). Také v tomto závěru se modelové území shoduje se závěry z výzkumu Chromého, Jančáka, Marady a Havlíčka (2011), kde jako nejvýznamnější skupiny v organizování společenských aktivit na venkově byly vyhodnoceny tradiční spolky, kluby a sdružení (cca 2/3 odpovědí). V modelovém území Boru byli ve třech případech také uvedeni rekreatanti jako iniciátoři kulturního života.

Poslední okruh otázek se týkal už pouze konkrétní osoby, která dotazník vyplňovala – respondenta.

Otázka č. 19 se týkala vyhodnocení podílu dotázaných na aktivitách v území, v obci, v místě, příp. na jakých (viz graf 13). Z odpovědí vyplývá, že třetina dotazovaných se zajímá o aktivity v obci. Ze samotných rekreatů se podílí na aktivitách v obci 30 % dotazovaných (7 osob), z místních obyvatel 34 % (25 dotazovaných). Na aktivitách v území se podílí pouze 14 % místních obyvatel a 26 % rekreatů.

Graf 13: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 19 „Podílíte se na aktivitách v území/obci/místě?“

Zdroj: vlastní šetření

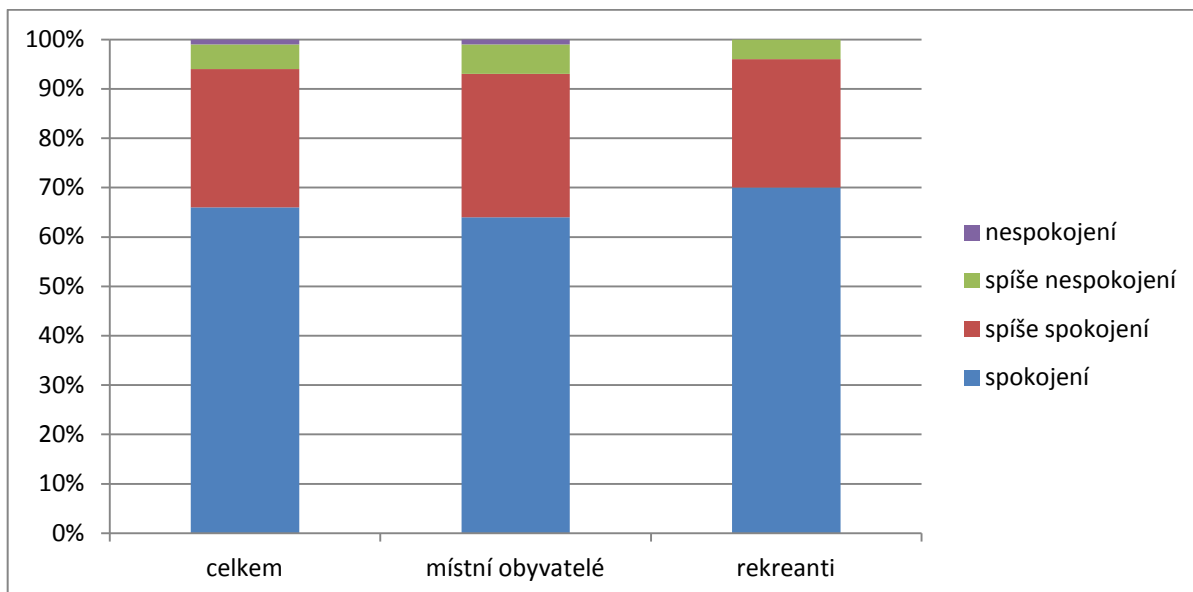
Otázka č. 20 zjišťovala, zde by se respondent chtěl angažovat v zastupitelstvu obce. Jednoznačně převažovaly negativní odpovědi a pouze 8 trvale žijících obyvatel (11%) odpovědělo kladně. Stejně tak tomu bylo i u rekreantů – pouze 2 osoby (9 %) připouštěly angažovanost v zastupitelstvu.

Otázka č. 21 se ptala na názor, zda by měli mít své zastoupení v zastupitelstvu obce i chalupáři a chataři. Většina lidí v odpovědích chalupáře a chataře neoddělovala a přisoudila jim při odpovědi totožné hodnocení. Odpovědi ohledně chatařů jsou přesto v modelovém území irelevantní, v území se nenacházejí žádné chatové objekty. 40 (55 %) osob z dotazovaných trvale žijících obyvatel si myslí, že by chalupáři měli mít v zastupitelstvu své zastoupení, 33 (45 %) že nikoliv. Podobně vyrovnané odpovědi byly i u rekreantů – 13 (57 %) osob si myslí, že ano, 10 (43 %) osob tuto možnost odmítá. V rozporu s očekáváním tazatele pramenícím z omezené přítomnosti rekreantů v obci převažovaly kladné odpovědi na jejich eventuální účast v zastupitelstvu.

Otázka č. 22 se informovala na angažovanost jedince ve prospěch tohoto území i jinde, např. na úřadech, v politice či médiích. Naprostá většina odpovědí byla negativní - 80 osob (83 %). Obdobně tomu bylo i u samotných rekreantů – pouze 4 lidé (17 %) odpověděli, že se angažují i jinde.

Otázka č. 23 se ptala na to, jak jsou lidé se životem zde spokojeni (viz graf 14). 63 osob (66 %), odpověděla, že jsou se životem zde spokojeni. 27 (28 %) dotazovaných je spíše spokojených, 5 (5 %) spíše nespokojených a jen 1 (1 %) nespokojený. Obdobné procento odpovědí se týkalo i rekreantů – 16 dotazovaných (70 %) je se životem zde spokojených, 6 (26 %) spíše spokojených a 1 osoba (4 %) spíše nespokojená. Nikdo neoznačil odpověď „nespokojený“. Z výsledků plyne, že pro spokojenost lidí nejsou zásadního významu např. otázky kvality dopravní infrastruktury či možnost přístupu ke službám a zásobování. Uvedené nedostatky jsou pravděpodobně vyváženy kvalitou bydlení a prostředím (viz tab. 6 a 7).

Graf 14: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 23 „Jak jste se životem zde spokojeni?“

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 24 zjišťovala, zda se chtějí respondenti přistěhovat natrvalo. Ze skupiny rekreantů zde chce 10 osob žít natrvalo (43 %) a 13 (57 %) osob nikoliv. Z výsledků lze tedy předpokládat transformaci objektů druhého bydlení na bydlení trvalé.

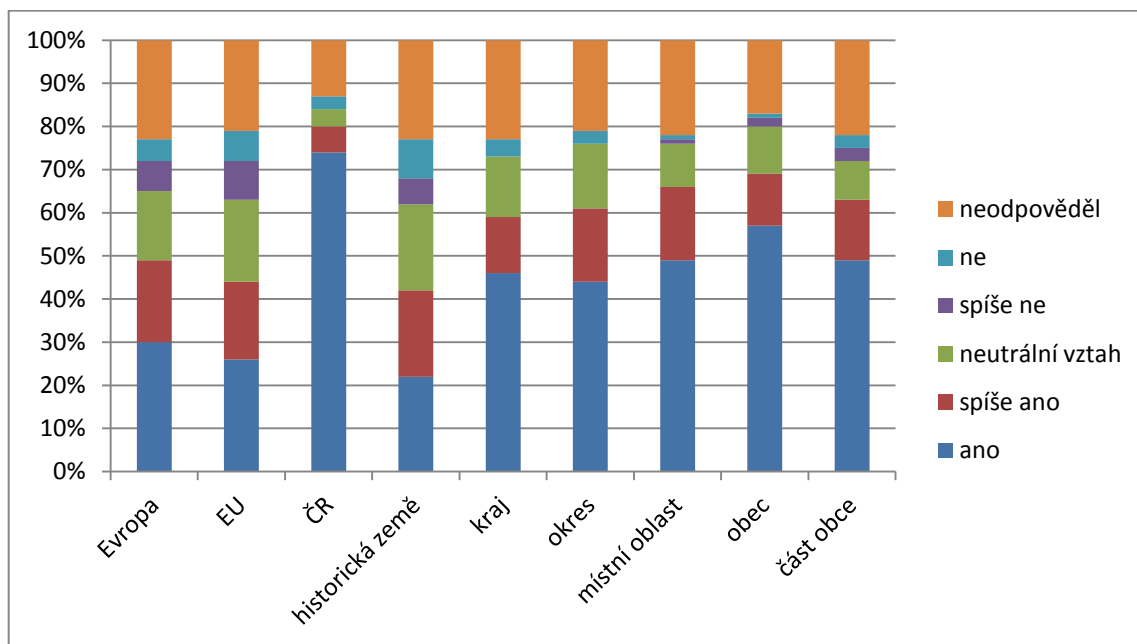
Otázka č. 25 zjišťovala, zda respondenti uvažují o odchodu. O stěhování uvažuje 10 (14 %) trvale žijících obyvatel, 62 (85 %) neuvažuje o této možnosti a 1 (1 %) neodpověděl. O stěhování uvažují pouze 3 rekreanti (13 %) z 23 dotazovaných. Z výsledků vyplývá, že současná populace uživatelů území vykazuje známky stability.

Otázka č. 26 se týkala ohodnocení tvrzení, které je pocitem dotazovaného nejbližší, resp. zda se cítí být obyvatelem především Evropy, Evropské unie, České republiky, historické země, kraje, okresu, místní oblasti, obce, místní části. Hodnocení obsahovalo 5 úrovní: 1 – ano, 2 – spíše ano, 3 – neutrální vztah, 4 – spíše ne, 5 – ne (viz graf 15). Převážná část dotazovaných zvolila chybně pouze jednu odpověď, kterou byla „obec“ nebo „Česká republika“. 71 (74 %) osob odpovědělo „ano“ k České republice a 55 (57 %) k obci. A pouze 25 osob (26 %) označilo „ano“ u Evropské unie. Výsledky výzkumu dokládá také článek z 18. 11. 2011 zveřejněný v Lidových novinách, který uvádí, že podle průzkumů STEM se snížil počet Čechů pociťujících sounáležitost s Evropou. Pokles oproti roku 2010 o 9% na současných 66%. Výzkum dále uvádí pokles počtu osob pyšných na české občanství. Od roku

1998 je jich dle výzkumu nejméně, a to rovněž 66%. V roce 2010 to ještě bylo 79% (ČTK 2011).

Graf 15: Grafické znázornění podílu odpovědí na otázku č. 26 „Které z uvedených tvrzení odpovídá nejlépe Vaším pocitům? Cítíte se být především obyvatel Evropy, Evropské unie, České republiky, historické země, kraje, okresu, místní oblasti, obce, místní části?“

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 27 se ptala na pohlaví respondenta. Z celkového počtu 96 dotazovaných bylo 42 (44 %) mužů a 54 (56 %) žen.

Otázka č. 28 zjišťovala rozdělení respondentů podle věkových skupin (viz tab. 8). Převažovala věková skupině 46-65 let (39 %), avšak průměrný věk obyvatel města Bor v roce 2008 byl pouhých 37,5 let (Halounová, Beránek a kol. 2010). Nejméně dotazovaných se nacházelo v nejmladší skupině do 30 let, 11 osob (11 %). Z rekreatů bylo nejvíce osob ve věkové skupině 31-45 let, 9 dotazovaných (39 %).

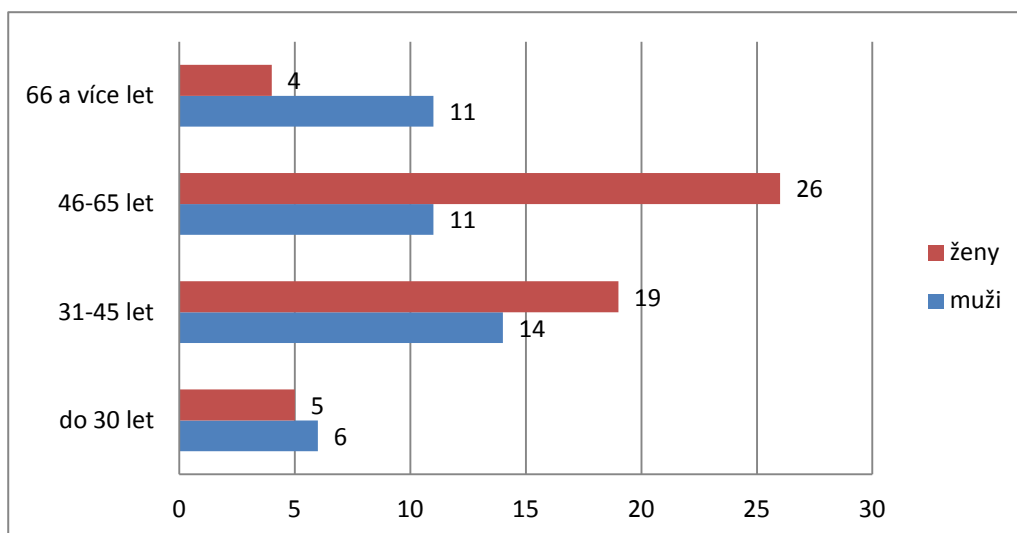
Tab. 8: Věkové skupiny respondentů

věková skupina	počet dotazovaných	%
do 30 let	11	11
31-45 let	33	34
46-65 let	37	39
66 a více let	15	16

Zdroj: vlastní šetření

Konkrétní zastoupení mužů a žen ve vybraných věkových skupinách popisuje graf 16.

Graf 16: Zastoupení počtu mužů a žen ve vymezených věkových skupinách

Zdroj: vlastní šetření

V závěru této kapitoly lze říci, že v názorech na regionální identitu, společenský život v obci, problémy v území i další otázky dotazníkového šetření, se rekreační a místní obyvatelé zásadně neliší. Můžeme tedy hovořit homogenních názorech uživatelů území v modelové oblasti Boru.

5.2 Výsledky dotazníkového a terénního šetření – představitel samosprávy města Bor a ostatní aktéři města

Z představitelů samosprávy se podařilo uskutečnit řízený rozhovor s místostarostkou obce. V průběhu šetření se nepodařilo, ani po opakovaných pokusech, spojit se samotným starostou města Bor.

K dotazníkovému a terénnímu šetření s dalšími aktéry ve městě, a to především s představiteli společenského a kulturního dění ve městě, bylo na základě teoretického průzkumu společenských, kulturních a sportovních akcí (např. fotbalová utkání, Zámecké historické slavnosti, Večerní běh Tachovem aj.) osloveno 7 subjektů - SDH v Boru a v Damnově, ZŠ Bor, TJ Sokol Damnov, informační centrum v Boru nacházející se v zámku Bor, kronikářka města Bor a Komunita Noe v Holostřevěch. Řízený rozhovor se podařilo uskutečnit u 4, resp. 3, subjektů, a to s ředitelem ZŠ Bor, správkyní zámku a kronikářkou

města v jedné osobě, a se starostkou SDH Bor. S hlavním představitelem Komunity Noe a SDH Damnově se podařilo navázat komunikaci, bohužel projevíli nezáměr při spolupráci.

Získané názory těchto respondentů jsou pro výzkum regionální identity podstatné, neboť např. ředitel ZŠ je významným aktérem v území, jak mimo jiné popisuje dizertační práce Kučerové (2010). Právě v dizertační práci byl vysloven názor Kühnlové (1998) a Řezníčkové a kol. (2008), že „škola je prvním místem, kde si dítě plně uvědomí svoji širší společenskou a regionální identitu, kde je konfrontováno s prostředím regionu, který obývá, a postupně si k němu vytváří určitý vztah (ať už negativní či pozitivní), formuje si svoje regionální vědomí, sounáležitost s komunitou, svůj sociální kapitál. Škola má velký potenciál prostřednictvím výuky o místním regionu, práce v terénu, řešením projektů dotýkajících se místní problematiky apod.“ (Kučerová 2010, s. 52). Dalšími významnými aktéry v území jsou představitelé dobrovolných spolků. Vedle školy mohou jisté hodnoty (zájem o dění v regionu, podnícení aktivní účasti na tomto dění, vedení k zodpovědnosti za své jednání v prostředí, kde se pohybují, aj.) žákům vštěpovat i další instituce, ať už formální, např. dobrovolná sdružení, nebo neformální, např. skupiny přátel a sousedů (Kučerová 2010). V neposlední řadě je významným aktérem území představitel kulturní instituce reprezentující daný region především navenek, což v modelovém území byla správkyně zámku Bor.

Z dotazovaných aktérů v území a představitelů samosprávy žije v modelovém území pouze 1 osoba od narození, zbylé 3 se přistěhovali, a to v letech 1959 a 1970. Pozitivní je hodnocení, že všichni dotazovaní mají ke všem hierarchickým úrovním území silný až spíše silný vztah. Nejvíce se ztotožňují s tvrzením, že zde žijí jejich příbuzní a známí a jedinečnost oblasti vidí především v přírodě, ale také ve vlivu 2. světové války, resp. v dosídlování a národnostní heterogenitě. Všichni dotazovaní uvedli shodně jako symboly území zámek Bor, hrad Přimda a Český les. Také v hrdosti na přírodu a krajinu se ve většině shodují. Jako hlavní organizátory společenského a kulturního dění všichni shodně uvedli tradiční spolky. Na druhou stranu v rozporu s respondenty z řad místních obyvatel a rekreantů byl v šetření uveden jako organizátor 2x starosta obce a 1x Odbor kultury městského úřadu. Se životem zde jsou všichni dotazovaní spokojeni až spíše spokojeni a vykazují převážně velkou sounáležitost s místní částí a obcí.

Odpovědi rekreantů, trvale žijících obyvatel, paní místostarostky i představitelů společenského a kulturního dění v obci se v převážné míře shodují. Pozitivním je shodné hodnocení silného až spíše silného citového vztahu k místu/obci/regionu, uvedených symbolů

území (viz kap. 4.3). Asi jediným významným rozdílem mezi rekreanty/místními obyvateli a místostarostkou/aktéry v území je konstatování, že vedle tradičních spolků se o společenský život v obci zaslouhuje starosta, resp. Odbor kultury města. Eventuálním důvodem rozdílného názoru může být fakt, že místostarostka i aktéři v území realizují své aktivity v samotné sídelní jednotce Bor, kde se nachází obecní úřad, ZŠ i zámek.

6 Srovnání výsledků dotazníkového a terénního šetření v modelovém území města Bor s celkovými výsledky grantového projektu

Modelové území města Bor se nachází v příhraniční dosídlené oblasti Česka a je obecně považované za periferní oblast na západě republiky. Z těchto důvodů byly v dotazníkovém a terénním šetření očekávány jisté rozdíly, např. nižší sounáležitost obyvatel s obcí/územím nebo specifické problémy oblasti.

V rámci grantového projektu „Výzkum významu rekreační funkce obcí při formování regionální identity a identity regionů“ bylo v létě 2010 provedeno dotazníkové šetření v oblastech Benecka, Borska, Cvikovska, Kaplicka, Neveklovska, Tanvaldska, Teplicka a Vacovska. V rámci šetření bylo sebráno 734 dotazníků. 440 dotazníků bylo vyplněno trvale žijícím obyvatelstvem a 294 dotazníků od rekreantů, kteří ve sledovaných územích vlastní rekreační objekt. V některých oblastech se podařilo získat názor i představitelů samosprávy.

Z celkového šetření bylo dotazováno 53 % žen a 47 % mužů a téměř 60 % dotazovaných bylo ve věkové skupině 46 let a více. Tyto výsledky vyšly v oblasti případové studie Boru obdobné – 56 % dotazovaných byly ženy a 55 % dotazovaných bylo starších 46 let a to i přesto, že v roce 2008 byl průměrný věk v Boru pouhých 37,5 let (Halounová, Beránek a kol. 2010).

Také při otázce, zda se lidé považují v regionu především za místní, za rekreanty či za návštěvníky byly odpovědi z celkového šetření i v případové studii totožné. Naprostá většina osob, rekreantů i trvale žijících obyvatel, se považuje za místní. Co se týče délky života či rekreace ve sledovaných oblastech celkové šetření ukázalo, že převážná část obyvatel zde bydlí od narození nebo déle než 20 let. Naproti tomu oblast Boru, jakožto po válce dosídleného regionu, má 55 % lidí přistěhovaných.

V obou případech je shodná i délka strávená v objektech druhého bydlení. Tradičně nejnavštěvovanější jsou objekty v letních měsících a naopak objekty jsou téměř prázdné od listopadu do února. S charakteristikou druhého bydlení se můžeme setkat například u Bičíka a kol. (2001).

Naprostá většina rezidentů i rekreantů (70 %) v celkových výsledcích uvedla, že k lokalitě má silný vztah. K samotné obci mělo silný vztah přibližně 60 % dotazovaných

rezidentů a 56 % rekreantů. K celému území má silný vztah 53 % trvale žijících obyvatel a 46 % rekreantů. U respondentů z Boru se výsledky lišily menším počtem osob majících k oblastem silný vztah. Oproti celkovým 70 % osob, které mají silný vztah k lokalitě, u občanů osad Boru takto odpovědělo pouze 48 % dotazovaných. K obci byl vztah hodnocen jako nejsilnější (55 %) a k celému regionu naopak nejslabší, pouze 43 % dotazovaných odpovědělo, že má k regionu silný vztah. Jedním z možných důvodů je poválečná dosídlenost modelového území. Dále pak to, že z celkového počtu respondentů dotazníkové šetření vyplnilo 34 % osob spadajících do věkové kategorie 31-45 let. Mladší generace většinou nepocítuje tak silný citový vztah k obci/území na rozdíl od starších generací.

Na otázku týkající se tvrzení o území, se kterým se dotazovaní nejvíce ztotožňují, byly odpovědi téměř totožné: „žili zde moji předci“ a „mám zde příbuzné“.

Za jedinečnost území shodně respondenti považují přírodu a klid. Obecně lze říci, že naprostá většina lidí považuje neporušené přírodní prostředí regionu nejen za symbol, ale i za věc, na kterou jsou v oblasti nejvíce hrdí. Hrdost na přírodu a krajinu uvedlo v obou případech přes 90 % všech dotazovaných. Jedním z důvodů může být záliba Čechů v chalupaření a chataření, resp. to, že si vybírají objekty druhého bydlení v klidných mimoměstských oblastech, kde je krásná příroda. Dalším důvodem může být vůbec vztah Čechů k české krajině a přírodě, resp. to, že jako vlastenci považujeme českou přírodu za krásnou.

Na otázku když se řekne „místo“ vašeho bydliště/ rekreace, se rezidentům jak v celkových výsledcích, tak v oblasti Boru, shodně nejčastěji vybaví „pohodlné bydlení“ a „místo, kde mají lidé k sobě mnohem blíže a navzájem si pomáhají“. Také rekreanti vnímají místo svého odpočinku shodně a to především jako „místo vhodné pro rekreaci a oddech“ a dále pak shodně s místními obyvateli jako „místo, kde mají lidé k sobě mnohem blíže a navzájem si pomáhají“. Toto tvrzení opět potvrzuje sounáležitost a silný citový vztah k obci, což je jistě pozitivní závěr.

Jak celkové výsledky, tak výsledky z Boru ukazují, že výrazně méně dotazovaných uvádělo hrdost na památky, společenský život, zvyky a tradice a historii území. Hrdost na místní produkty a osobnosti neuvedl nikdo, a to v opět obou případech, což vede k zamyšlení nad příčinnou a důvodem, proč tomu tak je – viz kap. 5, otázka č. 11. V modelovém území, lze subjektivně spatřovat pravděpodobnou příčinu tohoto jevu v tom, že obyvatelstvo je nepůvodní a nemá tedy k místním památkám, historii či rodákům vytvořený intenzivní vztah. Dalším důvodem může být převažující věkové zastoupení mladších respondentů (viz tab. 8).

Z celkového pohledu lze konstatovat, že příroda, krajina a životní prostředí je pro místní obyvatele i rekreanty stěžejním faktorem pro výběr místa bydlení/rekreace, trávení volného času a žití obecně.

Jako hlavní problémy v území a v obci respondenti uváděli vysokou míru nezaměstnanosti a tedy nedostatek pracovních příležitostí, špatnou dopravní dostupnost a obslužnost, špatný stav komunikací a nevyhovující občanská vybavenost (chybějící obchod, služby, lékařská péče, atd.). V samotném Boru uváděli dotazovaní jako hlavní problém taktéž omezené množství volných pracovních příležitostí, špatnou dopravní dostupnost a chybějící obchod. Další problémy se týkaly především nedostatečné technické infrastruktury – chybějící kanalizace, plyn, vodovod.

V rámci otázky zda je přítomnost chatařů a chalupářů pro obec zátěží, téměř 20 % dotazovaných trvale žijících obyvatel, 10 % rekreantů a 40 % starostů z celkového počtu odpovědí se domnívá, že ano. Naprosto opačná odpověď byla v oblasti Boru, kde „ano“ odpovědělo pouze 6 % osob. Téměř 70 % všech dotazovaných rezidentů hodnotí vzájemné vztahy jako dobré či velmi dobré, jako nejlepší jsou však hodnoceny vztahy mezi rekreanty. V oblasti borských osad lze hodnotit vztahy na všech úrovních jako dobré. Nejčastější odpovědí na otázku vývoje těchto vztahů bylo, že za posledních cca 10 let jsou stejné a to mezi všemi skupinami. Tyto závěry jsou pozitivní, neboť v Česku nalezneme i oblasti, kde se vztahy zhoršují. Příkladem můžou být některá horská letoviska zatížená převážně intenzivním zimním cestovním ruchem, kde jsou místní obyvatelé díky rekreantům a cestovnímu ruchu připraveni o svůj „klid“.

Z celkového šetření vyplynulo, že 75 % dotazovaných se domnívá, že se rekreanti zajímají o kulturní a společenský život v obci a aktivně se ho účastní. Mezi nejčastější akce patří místní poutě, plesy a zábavy a sportovní akce. Význam mají i akce sezónní, např. stavění májky, dětský den či masopust. V samotném městě Boru byly odpovědi shodné.

Názor rekreantů a rezidentů na otázku vztahu k území se výrazně neliší. Více než 40 % respondentů se domnívá, že rekreanti mají pozitivní vztah k příslušnému území a přibližně 55 % dotazovaných pokládá vztah trvale žijících obyvatel za pozitivní. Negativně či spíše negativně hodnotí vztah obou skupin k území asi 5 % dotazovaných.

O tom, že existuje v obci kulturní a společenský život je z celkových výsledků přesvědčeno téměř 90 % dotázaných místních obyvatel a téměř 80 % rekreantů. Nejvíce se

pak na jeho organizaci podílejí tradiční spolky, kluby a sdružení (myslí si to téměř 60 % rezidentů a 45 % rekreantů) a dále starosta (25 % rezidentů a 20 % rekreantů). V oblasti Boru jsou za iniciátory společenského života také považovány tradiční spolky a kluby, dále pak neformální party nadšenců, nikoliv starosta.

Na otázku, zda by měli mít své zastoupení v zastupitelstvu obce chalupáři, si v obou případech myslí poměrně velký podíl dotazovaných, že ano. Tato alternativa sice není v české legislativě možná, přesto jsou tyto výsledky šetření pozitivní. Dá se říci, že rekreanti se s místními obyvateli natolik sžili, že jejich názory v otázkách města berou trvale žijící obyvatelé jako plnohodnotné a akceptovatelné.

Více než 95 % všech dotazovaných trvale žijících obyvatel je se životem ve sledovaných regionech spokojených či spíše spokojených (nejpozitivnější odpověď „spokojený“ označilo více než polovina dotazovaných rezidentů a více než dvě třetiny rekreantů). Také v Boru je 94 % osob se životem zde „spokojená“ až „spíše spokojená“, a to i přes uváděné problémy v oblasti. Z celkového šetření se 2/3 respondentů z řad rekreantů neplánuje usadit v místě svého rekreačního objektu natrvalo. Naproti tomu více než 90 % místních obyvatel, chce v místě svého trvalého bydliště žít stále a neuvažuje tedy o stěhování. V Boru chce žít natrvalo 76 % respondentů. Toto procento je tedy nižší, nežli výsledky celkového šetření. Možným důvodem mohou být, i přes určitou spokojenost s životem zde, problémy, které si ve stáří lidé více uvědomují, např. nepřítomnost obchodu nebo špatné autobusové spojení s centrem.

Dotazovaní se v celkovém šetření cítí být nejvíce obyvateli obce, kdy téměř přibližně 70 % dotazovaných označilo možnost „ano“ a dalších 20 % dotazovaných možnost „spíše ano“. Dále se více než ¾ respondentů identifikuje s částí obce a Českou republikou. Odpovědi „obec“ a „Česká republika“ byly také v oblasti Boru nejčastější, 57 % a 71 % odpovědí. Celkově i v borských osadách se naopak nejvíce dotazovaných necítí být obyvateli Evropské unie, Evropy a historické země (Čechy, Morava či Slezsko). Lze tedy říci, že z provedeného šetření vyplývá, že respondenti se nejvíce identifikují s regiony na lokální úrovni (obec a částí obce) a na národní úrovni (Česká republika) a naopak nejméně se považují za obyvatele regionů úrovně nadnárodní (Evropa, Evropská unie) a mezoregionální (kraj, okres, historické země).

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, autorka očekávala jisté rozdíly ve výsledcích šetření v modelovém území v porovnání s celkovými výsledky získanými

v různých částech Česka. Mezi neočekávanější odlišnosti patřila domněnka, že respondenti v modelovém území, jakožto v periferním dosídleném pohraničí, budou mít slabší citový vztah k místu/obci/regionu. Tato skutečnost se sice potvrdila, nikoliv však markantně.

Rozdíly byly v otázce týkající se délky života/rekreace v daném území. Na základě již zmíněné historie modelového území je 55 % přistěhovalých osob očekávaným závěrem, a to na rozdíl od ostatních oblastí, kde naprostá většina osob zde žije/rekreuje se od narození.

Třetím významným rozdílem v šetřeních bylo zjištění, že v modelovém území Boru považuje chalupáře za zátěž pro území pouze 6 % respondentů. Podstatně více negativních odpovědí bylo zjištěno v ostatních zkoumaných oblastech. Je tedy možné konstatovat, že v modelovém území mají místní obyvatelé a rekreanti pozitivní vztahy.

7 Závěr

Dle obecného názoru, že příhraniční oblast modelového území je mimo jiné v souvislosti s historickými událostmi, klasickým periferním regionem, bylo snahou DP posoudit regionální identitu a identitu regionu této oblasti, a to především na základě:

- výzkumu regionální identity místních obyvatel, rekreatů a představitelů samosprávy,
- srovnání regionální identity a identity regionu deklarovanou různým typem aktérů, zejm. společenského a kulturního dění v obci,
- výzkumu identity regionu na základě studia propagačních materiálů reprezentujících modelové území,
- porovnání regionální identity zvoleného modelového území s výsledky výzkumu regionální identity v dalších šetřených regionech v rámci jmenovaného grantu, a nalézt případná specifika.

Na základě terénního a dotazníkové šetření s trvale žijícími obyvateli a s rekreaty bylo zjištěno, že naprostá většina respondentů

- má kladně polarizovaný vztah, jak k území, tak k obci, i k lokalitě,
- se považuje za místní obyvatele,
- ohodnotila vztahy mezi místními obyvateli, místními obyvateli a rekreaty, a rekreaty za dobré až velmi dobré, dokonce s potencionální možností účasti rekreatů v zastupitelstvu obce,
- je se životem zde (v území, obci, lokalitě) spokojená a neuvažuje o stěhování,

čímž se podařilo naplnit část prvního cíle práce. Poněkud překvapivým výsledkem je, že i rekreati se považují za místní obyvatele. S touto skutečností souvisí fakt, že je možné posuzovat identitu nejen na různých hierarchických úrovních území, ale také k více místům najednou. Rekreati tak vykazují silně pozitivní vztah k místu druhého bydlení. Stejně tak tomu přispívá skutečnost, že 43 % rekreatů se chce v místě rekreace usadit na stálo. Příznivým ukazatelem je i další výsledek šetření, ve kterém uvádí 66 % místních obyvatel a 70 % rekreatů spokojenost se životem (bydlením/rekreací) zde.

Z uvedených výsledků lze vyvodit závěr, že přes existující problematiku života ve vnitřních i vnějších periferních oblastech, jsou zde žijící a rekreující se obyvatelé v podstatě

spokojení s životní úrovní, bydlením i rekreací, a vykazují silnou sounáležitost k území, obci a lokalitě. Právě spokojenost se životem zde, resp. to, že se dotazovaní lidé nechtějí odstěhovat, také svědčí o silné regionální identitě respondentů (viz kap. 2.1).

Přes opakované pokusy se nepodařilo navázat kontakt se starostou města Bor za účelem realizace dotazníkového šetření, příp. strukturovaného rozhovoru. Tento cíl byl naplněn až ve spolupráci s místostarostkou města. Získané výsledky kopírují názory zástupců představitelů společenského a kulturního dění, resp. jsou ve shodě s výsledky získanými od respondentů obou skupin uživatelů území (viz kap. 5).

Dalším z cílů bylo srovnání regionální identity a identity regionu deklarovanou různým typem aktérů. Výsledky dotazníkového a terénního šetření získané od 3 představitelů společenského a kulturního dění lze vyhodnotit shodně s respondenty z řad místních obyvatel a rekreantů, zejména u vztahu k hierarchickým úrovním oblasti, pocitu hrdosti na místní přírodu a v symbolech území – zámek Bor a hrad Přimda. Různorodost odpovědí se vyskytuje pouze v názoru na organizaci společenského života v obci, kdy vedle tradičních spolků uvádějí aktéři v území starostu, resp. Odbor kultury města.

Z dílčích cílů se podařilo

- provést a vyhodnotit dotazníkové šetření s trvale žijícími obyvateli a rekreanty,
- provést a vyhodnotit dotazníkové šetření se zástupci samosprávy obce a s aktéry ve městě, zejména kulturního a společenského dění ve městě,
- získat odpovědi jednotlivých zástupců skupin uživatelů území:
  - Jak silný je jejich vztah k lokalitě/obci/regionu?
  - Jaké hodnoty přisuzují danému místu?
  - Existují mezi respondenty rozdílné názory a vztahy k regionu/obci?

Dotazníkové šetření bylo provedeno na reprezentativním vzorku 96 respondentů, což odpovídá 11 % z celkového počtu obyvatel navštívených osad (viz kap. 3), a z výsledků dotazníkového a terénního šetření vyplynulo, že naprostá většina respondentů:

- má silný nebo spíše silný vztah jak k území, tak k obci, i k lokalitě,

- spatřuje hodnotu daného místa ve skutečnosti, že zde žili jejich předci, mají zde příbuzné nebo známé, dále pak v kvalitě bydlení a jedinečnosti přírody a krajiny, na kterou jsou hrdí,
- má k jednotlivým otázkám převážně shodné odpovědi a vztah obou skupin (rekreantů a místních obyvatel) k území, obci, lokalitě nevykazuje výrazných rozdílů.

Vedle posouzení regionální identity na území města Bor bylo dalším cílem srovnat výsledky výzkumu z případové studie s celkovými výsledky grantového projektu č. 43/03/1491 a nalézt případná specifika v modelové oblasti Boru. Rozdíly ve výsledcích dotazníkového šetření ve vybraných oblastech nejsou markantní, z čehož lze usuzovat, že dotčené lokality pravděpodobně nevykazují výrazné demografické, ekonomické a sociální rozdíly, a to i přes skutečnost, že město Bor, resp. Tachovsko, je dosídleným regionem. Souhrnně lze konstatovat pouze několik rozdílů oproti ostatním dotčeným územím. Jak bylo autorkou předpokládáno, Bor jakožto dosídlený region, vykazuje vysoký podíl respondentů, kteří se přistěhovali a nežijí/nerekreují se zde tedy od narození. Výzkum ukázal, že se do oblasti přistěhovalo 55 % respondentů. Na základě toho výsledku dále autorka očekávala slabší citový vztah k místu/obci/území. Tato skutečnost se sice potvrdila, nikoliv však markantně. Naprostá většina rezidentů i rekreantů, 70 %, v celkových výsledcích uvedla, že k lokalitě (nejnižší hierarchická úroveň) má silný vztah. U respondentů z Boru se výsledky lišily menším počtem osob majících k lokalitě silný vztah, takto odpovědělo pouze 48 % dotazovaných. Posledním významným rozdílem je poměrně pozitivní hodnocení na otázku, zda jsou chalupáři pro obec zátěží. V Boru kladně odpovědělo pouze 6 % respondentů, na rozdíl podstatně vyššího podílu kladných odpovědí v celkových výsledcích. Je tedy možné opět konstatovat, že v modelovém území mají mezi sebou místní obyvatelé a rekreanti pozitivní vztahy (viz kap. 6).

V neposlední řadě byl cílem diplomové práce výzkum identity regionu na základě studia propagačních materiálů reprezentujících modelové území (viz kap. 4.3). Na základě vyhodnocení získaných zdrojů propagace a prezentace modelového území lze konstatovat, že přes omezené množství lokálních atraktivit, je úroveň propagace dobrá, i když převážně jednostranně zaměřená. Město je schopné využít místních zajímavostí – symbolů, se kterými se identifikují aktéři města, místní obyvatelé a rekreanti, i zástupce samosprávy, a prezentovat je v letácích a brožurách, na pohlednicích i v dalších materiálech propagující region navenek,

a dále pak využít je pro zobrazení na loga místních institucí (viz obr. 6 a 8). V obecném měřítku lze pak propagaci regionu hodnotit jako dostatečnou, shodnou s vnímáním regionální identity respondentů.

V průběhu výzkumu vyvstala otázka zařazení Boru do kategorie periferií. Zařazení oblasti dle jednotlivých autorů není jednoznačné, přesto se autorka DP přiklání k tvrzení, že se o periferii jedná (viz kap. 4.4).

Z důvodu komplexního hodnocení výsledků lze dále uvést, že pro potřeby srovnatelnosti výsledků šetření byla podmínka použití shodného dotazníku (viz Příloha č. 1) vytvořeného pro účely grantového projektu „Význam rekreační funkce sídel a obcí v procesu formování regionální identity a identity regionů v ČR“. Tento fakt se následně v praxi projevil v omezeném použití pro obě skupiny respondentů, resp. některé otázky byly zaměřeny pouze pro jednu skupinu dotazovaných (viz kap. 3). Dále lze ze subjektivního pohledu vyjádřit domněnku, že některé formulace uvedené v dotazníku, nepůsobí příliš odborným dojmem, např. „prchají z přelidněných center“.

Na téma DP lze v budoucnu navázat, a to např. z následujících důvodů:

- upřesnění názoru na vymezení perifernosti oblasti Tachovska,
- posouzení vývoje perifernosti oblastí na území Česka za určité časové období, včetně vyhodnocení eventuálních změn,
- vyhodnocení trendu druhého bydlení v modelovém území za určité časové období, např. 10 až 15 let, od výzkumu.

8 Literatura a ostatní zdroje dat

8.1 Literatura

- BIČÍK, I. a kol. (2001): Druhé bydlení v Česku. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Praha, 167 s.
- BLAŽEK, J., NETRDOVÁ, P. (2009): Can development axes be identified by socio-economic variables? The case of Czechia. *Geografie*, 114, č. 4, s. 246 – 262.
- ČTK (2011): Lidí pyšných na občanství ČR ubylo. *Lidové noviny*. 18. 11. 2011. s. 4.
- FIALOVÁ, D., CHROMÝ, P., KUČERA, Z., SPILKOVÁ, J., ŠTYCH, P., VÁGNER, J. (2010): The importance of settlement recreational function in the process of forming regional identity and identity of regions in Czechia. *Acta Universitatis Carolinae Geographica*, 1-2, s. 49 – 60.
- HALOUNOVÁ, P., BERÁNEK, K. a kol. (2010): Územní plán Bor. Atelier T-plan, s.r.o. Praha, 190 s. <http://www.mubor.cz/data/download/downloadbank/upbor/zemn-pln-bor/zemn-pln-bor.pdf> (10. 2. 2012)
- HENDL, J. (2006): Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat, Portál, Praha, 538 s.
- HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. a kol. (2009): Kulturní regiony a geografie kultury – kulturní reálie a kultura v regionech Česka. *ASPI*, s. 109 – 130.
- HOPKINS, J. (1998): Signs of the post – rural: marketing myths of a symbolic countryside. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, Vol. 80, No. 2, pp. 65 – 81.
- CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (Eds.): *Geografie na cestách poznání. Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 163-178.
- CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: regionální diferenciace percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku. *Geografie*, 116, č. 1, s. 23 – 45.

- CHROMÝ, P., SKÁLA, J. (2010): Kulturně geografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka. *Geografie*, 115, č. 2, s. 223 – 246.
- INGLIS, J., DEERY, M., WHITELAW, P. (2008): The development of place attachment in parks. Cooperative Research Centre for Sustainable Tourism and Australian Government's Cooperative Research Centres Program, 38 s.
<http://www.crctourism.com.au/wms/upload/Resources/90057%20InglisPlaceParksWEB%20%281%29.pdf> (20. 11. 2011)
- JANČÁK, V. a kol. (2010): Sociální kapitál jako faktor rozvoje periferních oblastí: analýza vybraných složek sociálního kapitálu v typově odlišných periferiích Česka. *Geografie*, 115, č. 2, s. 207 – 222.
- JEŘÁBEK, M. (1999): Geografická analýza pohraničí České republiky. Sociologický ústav Akademie věd ČR Praha. Ústí nad Labem, 180 s.
- JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. (2004): České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, 304 s.
- KOSTELECKÝ, T. (1994): Regionální diferenciaci sociálních problémů ČR, Sociální politika 10/1994,1.
- KUČERA, P. (2006): Kyberprostor: nová dimenze geografie Psytrance a informační síť. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha, 89 s.
- KUČERA, Z. (2012): Obraz jako zdroj rozmanitých informací. *Geografické rozhledy*, roč. 21, č. 3, s. 18–20. Praha.
- KUČEROVÁ, S. (2011): Identita českého venkova. *Deník veřejné správy*.
<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6468810> (28. 6. 2011)
- KUČEROVÁ, S. (2010): Územní diferenciaci elementárního vzdělávání v Česku v 2. pol. 20. stol.: vliv na lokální a regionální rozvoj. Dizertační práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha, 246 s.
- KYLE, G., CHICK, G. (2007): The Social Construction of a Sense of Place. *Leisure Sciences*. Taylor and Francis Group, LLC, s. 209 – 225.
<http://www.humandimensionslab.org/pdf/The%20Social%20Construction%20of%20a%20Sense%20of%20Place.pdf> (26. 2. 2012)

- MAŘÍKOVÁ, H. a kol. (1996): Velký sociologický slovník. Karolinum, Praha, 1627 s.
- MAS Český les. (2006): Integrovaná strategie Místní akční skupiny Český les. AgAkcent, s. r. o. www.masceskyles.jz.cz/sdruzenispol/spolecne/download_soubor.php?ids=195 (21. 7. 2011)
- MORÁVKOVÁ, Š., ŘÍPA, M., JUNGOVÁ, G., PAVLÍKOVÁ, M. (2008): Statistický lexikon obcí České republiky 2008, ČSÚ ve spolupráci s MV ČR, s. 477 – 478.
- MRÁZKOVÁ, M. (2011): Genius loci a jeho role v cestovním ruchu. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 95 s.
- NOVOTNÁ, M. a kol. (2005): Problémy periferních oblastí. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Praha, 184 s.
- OSOBA, P. (2007): Regionální identita obyvatelstva v česko-polském pohraničí: příklad Broumovska. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 108 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 448 s.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. (2010): Typologie venkovského prostoru Česka. Geografie, 115, č. 2, s. 161 – 87.
- PILEČEK, J. (2010): Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia. Geografie, 115, č. 1, s. 64 – 77.
- PLONER, J. (2005): Tourism and the Aesthetization of Backwardness – New Symbolic Orders of Regional Identity in Alpine Austria: The Case of the Hohe Tauern National Park. Regional Studies International Conference, University of Aalborg, Denmark.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.126.3264&rep=rep1&type=pdf> (1. 12. 2011)

- PODZIMKOVÁ, M., (2011): Centrála cestovního ruchu nabízí našemu regionu pomoc. Tachovský deník. http://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/centrala-cestovniho-ruchu-nabizi-nasemu-regionu-po.html (27. 6. 2011).
- PROCHÁZKA, Z. (1995): Stříbrsko a Borsko, Historicko-turistický průvodce č. 4. Nakladatelství Českého lesa. Plzeň, 232 s.
- RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005, I. díl. ČSÚ. Praha, s. 330 – 331.
- RŮŽKOVÁ, J. a kol. (1994): Statistický lexikon obcí České republiky 1992, ČSÚ ve spolupráci s MMR, SEVT, a.s. Praha, 895 s.
- ŘEZNÍČKOVÁ, A. (2011): Grenzüberschreitende Zusammenarbeit zwischen grenznahen Regionen am Beispiel Bor. Bakalářská práce, Západočeská univerzita, Fakulta filozofická, Plzeň, 61 s.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D., BOHÁČEK, T. (2010): Čtení fotografií optikou geografa. Geografické rozhledy, roč. 19, č. 4, s. 18–19. Praha.
- SARANIEMI, S. (2009): Destination branding in a country context. A case study of Finland in the British Market. Dissertation. Faculty of Law, Economics and Business Administration, University of Joensuu, 92 s.
<http://www.scribd.com/doc/51675464/7/Destination-identity-concept> (2. 4. 2012)
- SARAUER, L. (2010): Vliv přeshraniční spolupráce na regionální identitu obyvatel – Modelová studie Euroregion Šumava. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 94 s.
- SHIH-CHANG, L. (2004): Symbolic economy: the types of urban capital from the cultural asset in Taipei in globalization context.
www.asres.org/2004Conference/papers/9_Paper_Shih-Chang.doc (3. 4. 2012).
- STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ ČSSR 1974, Podle správního rozdělení k 1. 1. 1974, Sčítání lidu, domů a bytů 1970. Federální statistický úřad ve spolupráci s Českým a Slovenským statistickým úřadem a ministerstvy vnitra ČSR a SSR, Praha, 895 s.

- ŠIMEK, V., (2011): Tachovsko v Brně lákalo turisty. Tachovský deník.
http://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/tachovsko-v-brne-lakalo-turisty20110117.html (27. 6. 2011).
- ŠINDLER, P., BAAR, V., RUMPEL, P. (1996): Politická geografie. Ostravská univerzita. Ostrava.
- VÁGNER, J., FIALOVÁ, D. a kol. (2004): Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Praha, 286 s.
- VENCÁLEK, J. (1998): Protisměry územní identity. Olza Český Těšín, 206 s.
- VOLDŘICH, T. (2009): Zemědělství na okrese Tachov 1949 – 1960. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Brno.
http://is.muni.cz/th/135722/pedf_m/hotova_diplomka_na_tisk_11.4.2009.pdf (20. 7. 2011)
- VYSTOUPIL, J. a kol. (2007): Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR. Masarykova Univerzita, Ekonomicko – správní fakulta, Brno, 98 s.
- ZÁKON O OBCÍCH. (2000): Zákon č. 128/2000 Sb.
<http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-%28obecni-zrizeni%29.html> (20. 7. 2011)

8.2 Ostatní zdroje

Elektronické zdroje

- BERAN, P., (2011): Zaniklé obce a objekty po roce 1945.
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=11&okr=3410> (10. 4. 2011)
- Bor u Tachova (2003). Popis znaku města Bor. <http://www.hrady.cz/?OID=1226> (20. 7. 2011)
- Czechtourism. Turistický potenciál (2011): <http://www.czechtourism.cz/2-turisticky-potencial-regionu/> (5. 8. 2011)

- ČTK (2012): Okres Tachov je hospodářsky slabý region. Tachovský deník. 18.1.2012.
Dostupné z WWW: http://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/okres-tachov-je-hospodarsky-slaby-region20120118.html (28. 1. 2012)
- DUDÁK, V., (2009): Bor u Tachova: kdysi vyhlášené centrum hrnčířství.
http://www.tyden.cz/rubriky/cestovani/okno-do-ceska/bor-u-tachova-kdysi-vyhlasene-centrum-hrncirstvi_106528.html (1. 3. 2012)
- Hustota zalidnění v obcích Plzeňského kraje k 31. 12. 2008 (2008).
[http://www.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/41003DAC88/\\$File/13-321361-09k03.jpg](http://www.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/41003DAC88/$File/13-321361-09k03.jpg) (7. 2. 2011). ČSÚ.
- Město Bor. Kultura a památková péče (2011): Kulturní a turistické informace.
<http://www.mubor.cz/www/kulturni-a-turisticke-informace.html> (26. 6. 2011)
- Město Bor – osady spadající pod město Bor (2011).
<http://www.mubor.cz/www/informace-o-meste/mesto-a-samosprava/osady-spada-jici-pod-mesto-bor.html> (8. 4. 2011)
- Město Bor – základní informace o městě (2011).
<http://www.mubor.cz/www/informace-o-meste/mesto-a-samosprava/zakladni-informace-o-meste.html> (8. 4. 2011)
- Mikroregion Borsko – dobrovolný svazek obcí (2011): Základní informace.
<http://www.borsko.eu/Zakladni-informace.html> (4. 3. 2011)
- Okres Tachov. (2011). http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Tachov (4. 6. 2011)
- Plzeňský kraj. Cestovní ruch. Granty (2011): Program „Podpora činnosti informačních center na území Plzeňského kraje pro rok 2011“ – přidělené dotace z okruhu měst, obcí, mikroregionů a svazků měst a obcí. <http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?itm=41848> (27. 6. 2011). Portál Plzeňského kraje.
- Plzeňský kraj. Publikační činnost (2011): Publikace „Kaple a kapličky na Tachovsku a Stříbrsku“. <http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?itm=35761> (26. 6. 2011). Portál Plzeňského kraje.

- Plzeňský kraj. Publikační činnost (2011): Publikace „Městské památkové rezervace a zóny v Plzeňském kraji“. <http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?itm=35758> (27. 6. 2011)
- Reality Tachov (2011): Prodej i pronájem: Výrobní objekt Bor – Vysočany. <http://www.reality-tachov.cz/vyrobni-objekty/vyrobni/prodej-pronajem/?id=XDY00964010207627> (9. 6. 2011)
- Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010. <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/krajkapitola/321011-10-2010-26> (4. 6. 2011). ČSÚ.
- Tachovsko (2011): Turistické informace. <http://turista.tachov-mesto.cz/> (26. 6. 2011)
- Turistické oblasti (2011): Západní Čechy, Český les – Tachovsko. <http://www.vyletnik.cz/turisticke-oblasti/zapadni-cechy/cesky-les-tachovsko/> (27. 6. 2011)
- Území MAS Český les (2011): MAS Český les. <http://www.masceskyles.jz.cz/index.php?page=144&lag=&lang=cz> (14. 5. 2011)
- V ČR ubývá zemědělské půdy rychleji než v sousedních zemích (2009): Společnost pro ochranu půdy v ČR. <http://www.ochranapudy.cz/?c=v-cr-ubyva-zemedelske-pudy-rychleji-nez-v-sousednich-zemich> (20. 7. 2011)
- Vybrané ukazatele za okres Tachov (2010). <http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/tachov1> (4. 6. 2011). ČSÚ.
- Vymezení venkovského a městského prostoru v Plzeňském kraji (2011). [http://www.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/41003D907A/\\$File/13-321361-09k02.jpg](http://www.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/41003D907A/$File/13-321361-09k02.jpg) (7. 2. 2011). ČSÚ.
- Výstavy na hradě Špilberk (2007): Jů, Hele, výstava – ilustrace, volná kresba a grafika Stanislava Holého. <http://www.spilberk.cz/index.php?pg=zobraz&co=ju-hele-vystava-ilustrace-volna-kresba-a-grafika-stanislava-holeho> (19. 4. 2012)
- Vývoj míry registrované nezaměstnanosti v krajích ČR (2010): Nezaměstnanost v Plzeňském kraji podle MPSV k 28. 2. 2010.

http://www.plzen.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_plzenskem_kraji_podle_mpsv_k_28_2_2010 (12. 4. 2012)

- Základní škola Bor (2012): Logo ZŠ Bor. <http://web.zsbor.cz/> (26. 2. 2012)
- Znaky měst (2012): Okres Tachov. Znak města Bor. <http://znakymest.webgarden.cz/okres-tachov> (20. 7. 2011)

Propagační materiály modelového území

- KRČMÁŘ, L. (2011): Plzeňský kraj – Památky. Plzeňský kraj. Kletř Plzeň.
- PANGRÁČOVÁ, B., STAŇKOVÁ, J. (2011): Plzeňským krajem a bavorským příhraničím. Plzeňský kraj. Plzeň. 116 s.
- brožurku a letáček Mikroregionu Borska
- leporela – 1 k zámku a 1 k městu a spádovým osadám
- propagační letáky – 2 k městu obecně a 2 k borskému zámku
- více než 20 druhů pohlednic zámku, města a spádových obcí, a to snímky celkové, dělené i letecké
- další propagační materiály – turistická známka, odznak a vlajka města, štítek na turistickou hůl, keramické hrnečky a sklenice

Řízené rozhovory

- FIŠPERA, K. (2011): E-mailová korespondence se starostou obce Stráž.
- CHVÁTALOVÁ, O. (2011): E-mailová korespondence se starostkou SDH Bor.
- KORTANOVÁ, G. (2011): E-mailová korespondence se správkyní zámku Bor a kronikářkou města.
- LINEK, J. (2011): E-mailová korespondence s ředitelem Základní školy Bor.
- ŠPERKOVÁ, J. (2011): E-mailová korespondence s místostarostou města Bor.

Ostatní

- CELKOVÉ VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ (2009 – 2011): Význam rekreační funkce sídel a obcí v procesu formování regionální identity a identity regionů v ČR. Grantový projekt GA ČR č.43/03/1491. UK v Praze, Přírodovědecká fakulta, KSGRR, Praha.
- MAPA SPRÁVNÍHO ROZDĚLENÍ ČR 1:200 000. KRAJ ZÁPADOČESKÝ. (1998). ČÚZK.

Příloha č. 1

Vážená paní, vážený pane,
obracíme se na Vás s žádostí o spolupráci při výzkumu významu rekreační funkce obcí při formování regionální identity a identity regionů.

Výzkum probíhá ve vybraných modelových územích v ČR a je organizován katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v rámci projektu, který finančně podporuje Grantová agentura ČR.

Vaše názory mají pro nás velkou hodnotu, neboť nám umožní poznat, jak obyvatelé rozdílných oblastí ČR vnímají specifika „svých“ oblastí a vztahy v území.

Na níže položené otázky není žádná správná ani špatná odpověď – chceme jen znát Váš názor. Dotazník je anonymní; všechny sdělené informace jsou důvěrné a budou využity pouze k výzkumným účelům. Dotazník, jehož vyplnění Vám zabere max. 15 minut, vraťte, prosím, tazateli. Děkujeme Vám za spolupráci.

RNDr. Dana Flalová, Ph.D. – za řešitelský tým projektu
(danafi@natur.cuni.cz, 221951397)

...když se řekne území – myslí se tím (širší) okolí místa, kde žijete/ kde se rekreujete
...když se řekne obec – myslí se tím obec, kde žijete/ kde se rekreujete (celá vesnice)
...když se řekne místo/lokalita – myslí se tím bezprostřední okolí, kde žijete/ kde se rekreujete (osada, část obce)

1. Uveďte, prosím, obec Vašeho trvalého bydliště:.....1
2. Místo (obec, lokalita) rekreace.....2

Typ rekreačního objektu je: chata (1), rekreační domek (2), chalupa (3) ☐3

3. Se kterým tvrzením se nejvíce ztotožňujete: ☐4

1. Považuji se za místního.
2. Jsem rekreatant.
3. Považuji se za návštěvníka.

4. Jak dlouho v tomto území žijete/se rekreujete? ☐5

1. Stále (od narození).
2. Od narození, ale žil/a jsem i jinde.
3. Přistěhoval/a jsem se (v roce)/rekreuji se zde (od roku).....6

5. Zaškrtněte možnosti, které odpovídají době, kdy se zde zdržujete?

	měsíc	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
1	vůbec ne												
2	1 víkend												
3	2 víkendy												
4	3 a více víkendů												
5	1 týden												
6	2 a více týdnů												

7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18

6. Jak silný (citový) vztah (1-silný, 2-spíše silný, 3-spíše slabý, 4-slabý) máte k tomuto

1. území: ☐ 19
2. obci: ☐ 20
3. místu – lokalitě: ☐ 21

7. Zaškrtněte, se kterým tvrzením se nejvíce ztotožňujete? (1 tvrzení hlavní, příp. 1 další.)

- ☐ 22 ☐ 23
1. Jezdím sem od dětství.	5. Měl jsem zde známé.
2. Žil jsem zde v minulosti.	6. Žijí zde moji známí.
3. Žili zde moji předci.	7. Rekreují se zde moji známí.
4. Mám zde příbuzné.	

8. V čem je (podle Vašeho názoru) území, ve kterém žijete/se rekreujete nezaměnitelné (jedinečné), v čem se liší od sousedních (jiných) území?.....
.....
.....24

9. Co se Vám především vybaví v mysli, když se řekne „místo“ Vašeho bydliště/rekreace?
Z uvedených vyberte 1 tvrzení, které nejlépe odpovídá Vaší představě (příp. 1 další):

- ☐ 25 ☐ 26
1. Pohodlné bydlení.
  2. Místo, kde lidé mají k sobě mnohem blíže a navzájem si pomáhají.
  3. Místo, kde se mohou uplatnit schopní lidé.
  4. Fungující místní správa.
  5. Místo, kde nacházejí domov ti, co přechází z přelidněných měst.
  6. Místo pro rekreaci a oddech.
  7. Místo vhodné pro malé podnikání a řemeslnou výrobu.
  8. Nevím.
  9. Neodpověděl.

10. V území, ve kterém žijete/se rekreujete, jste hrdý zejména na (1 odpověď, příp. 1 další):

- ☐ 27 ☐ 28
1. přírodu (přírodní dědictví, neporušenost přírody)
  2. krajinu (krajinné dědictví, malebnost krajiny)
  3. památky (kulturně-historické dědictví, architekturu)
  4. společenský život (spolková činnost, kultura, sport...)
  5. zvyky a tradice, které se zde udržují
  6. historii území
  7. osobnosti (umělce, politiky)
  8. místní produkty

11. Zamyslete se, prosím, co považujete za symboly území, ve kterém žijete/se rekreujete?
(zapsat nejvýše 3).....29, 30, 31

12. Když se zamyslíte nad současnou situací, které hlavní problémy vidíte
- v území:.....32
- v obci:.....33
- v místě:.....34
13. Přítomnost chalupářů a chatařů v obci představuje pro obec zátěž, např. z hlediska služeb, infrastruktury   ano (1) - ne (0)   ☐ 35
14. Jak hodnotíte:
- (0-neexistující, 1-velmi dobré, 2-dobré, 3- průměrné, 4-spíše špatné, 5-velmi špatné)
- vztahy mezi místními obyvateli   ☐ 36
- vztahy mezi místními obyvateli a rekreanty   ☐ 37
- vztahy mezi rekreanty   ☐ 38
- a v posledních cca 10 letech: (1-se zlepšují , 2-jsou stejné, 3-se zhoršují)
- vztahy mezi místními obyvateli..... ☐ 39
- vztahy mezi místními obyvateli a rekreanty..... ☐ 40
- vztahy mezi rekreanty..... ☐ 41
15. Mezi chataři a chalupáři jsou lidé, kteří se zajímají o život v obci, účastní se akcí pořádaných v obci.   ano (1) - ne (0)   ☐ 42
- Jakých?.....43
16. Jaký vztah k tomuto území mají podle Vás: (angažují se, jednají zodpovědně apod.) (1-pozitivní, 2-spíše pozitivní, 3-spíše negativní, 4-negativní)
- trvale žijící obyvatelé   ☐ 44
- rekreanti (chataři, chalupáři)   ☐ 45
17. Existuje v obci společenský a kulturní život?   ano (1) - ne (0)   ☐ 46
18. Pokud ano, kdo se nejvíce (1 odpověď) podílí na organizování společenského a kulturního života ve Vaší obci?   ☐ 47
1. starosta
  2. tradiční spolky, kluby, sdružení (hasiči, fotbalisté, myslivci...)
  3. neformální party nadšenců
  4. chalupáři/rekreanti
  5. církev – farář
  6. škola – ředitel, učitelé
  7. jednotlivci (kronikář, knihovnice...)
  8. to se nedá říct, nevím

19. Podílíte se na aktivitách (doplňte jakých): ano (1) - ne (0)
 v území: 48
 v obci: 49
 v místě – lokalitě: 50

20. Rád/a byste se někdy angažoval/a v zastupitelstvu? ano (1) - ne (0) ☐ 51

21. Myslíte, že by měli mít svoje zastoupení v zastupitelstvu obce: ano (1) - ne (0)
 chalupáři ☐ 52
 chataři ☐ 53

22. Ve prospěch tohoto území se angažujete i jinde (na úřadech, v politice, médiích apod.)
 ano (1) - ne (0) ☐ 54

23. S životem zde jste
 1-spokojený, 2-spíše spokojený, 3-spíše nespokojený, 4-nespokojený ☐ 55

24. Uvažujete, že zde budete žít trvale? ano (1) - ne (0) ☐ 56

28. Uvažujete o stěhování – o odchodu? ano (1) - ne (0) ☐ 57

25. Které z uvedených tvrzení nejlépe odpovídá Vaším pocitům? Zaškrtněte.
 Cítíte se být především obyvatelem naší/našeho:
 (1-ano, 2-spíše ano, 3-neutrální vztah, 4-spíše ne, 5-ne)

1	Evropy	1	2	3	4	5	58
2	Evropské unie	1	2	3	4	5	59
3	České republiky	1	2	3	4	5	60
4	historické země (Čech/Moravy/Slezska)	1	2	3	4	5	61
5	kraje	1	2	3	4	5	62
6	okresu	1	2	3	4	5	63
7	místní oblasti	1	2	3	4	5	64
8	obce – města	1	2	3	4	5	65
9	místní části (městské čtvrti)	1	2	3	4	5	66

26. Pohlaví: muž (1) žena (0) ☐ 67

27. Věk: do 30 (1) 31–45 (2) 46–65 (3) 66 a více (4) ☐ 68

Ještě jednou děkujeme za Vaši spolupráci.

Příloha č. 2

Foto č. 1: Zámecká věž

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Dominanta města Bor – válcovitá věž raně gotického vodního hradu.

Foto č. 2: Rekonstrukce zámku Bor

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Mezi lety 2000 – 2010 probíhaly na zámku v Boru práce financované Evropskou unií (program Phare), Ministerstvem kultury České republiky (Program záchrany architektonického dědictví ČR) a Plzeňským krajem. V současnosti (v letech 2011 – 2012) probíhá rekonstrukce části západního křídla, a to za pomoci financí z Cíle 3 Česká republika – svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013.

Foto č. 3: Nová výstavba v Čečkovicích I.

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Foto č. 4: Nová výstavba v Čečkovicích II.

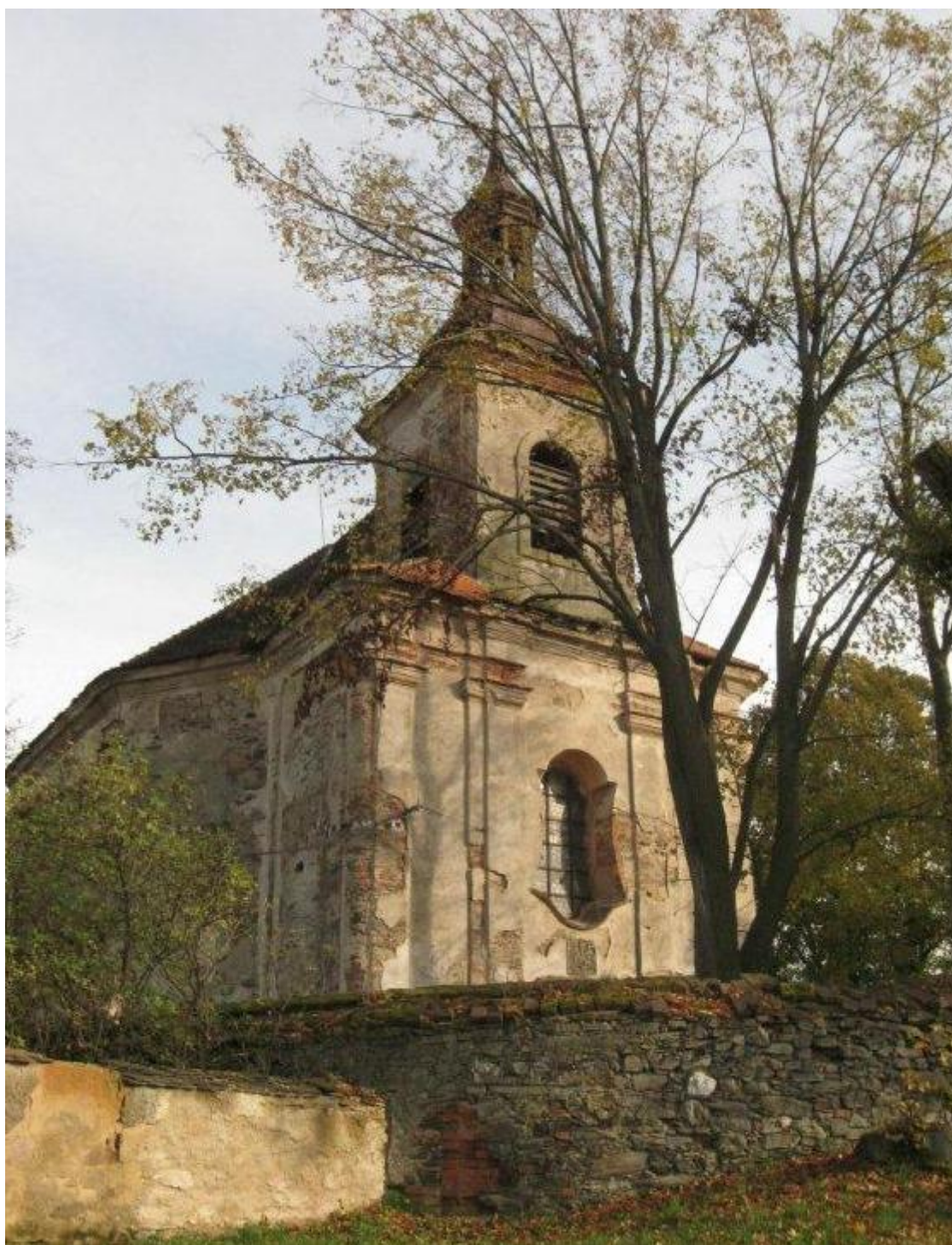

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Také v oblasti Boru dochází k suburbanizaci a v okolních osadách města se stavějí novostavby, jako je tomu například v Čečkovicích.

Foto č. 5: Kostel sv. Martina v Damnově

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Dominanta a symbol osady Damnov – kostel sv. Martina

Foto č. 6: Sokol Damnov

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Foto č. 7: Hasiči Damnov

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Foto č. 8: Hasiči Holostřevy

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

V osadách s vyšším počtem obyvatel často existuje společenský a kulturní život, o který se nejvíce zasluhují party nadšenců a dobrovolné spolku, jako jsou hasiči, rybáři či fotbalisté.

Foto č. 9: Bývalá hospoda v Holostřevech

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Foto č. 10: Zavřený obchod v Holostřevech

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Přestože se často jedná o početně poměrně velké obce, nenajdeme v nich žádné fungující služby (restauraci nebo obchod). Příkladem mohou být Holostřevy, které měly v roce 2001 135 obyvatel, a přesto služby v obci prakticky neexistují.

Foto č. 11: Kostel sv. Mikuláše v Holostřevech

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Dominanta osady Holostřevy – kostel sv. Mikuláše.

Foto č. 12: Železniční přejezd v Holostřevech

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Velkou výhodou pro osady je autobusové či železniční spojení s městem. Touto výhodou disponují např. Holostřevy, které leží na železniční trati Bor – Svojšín a na autobusové trati Bor – Stříbro, případně Bor – Tachov (Plzeň).

Foto č. 13: Zaparkované kamiony v osadách

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Problémem některých osad může být parkování kamionů. Takových míst jsem viděla několik, např. v Damnově či ve Lhotě (viz fotografie). Jednalo se především o kamiony tachovské společnosti CM transport Tachov s. r. o., která využívá přilehlé osady jako parkovací plochy.

Foto č. 14: Zrekonstruované „bytovky“ z bývalých kasáren ve Vysočanech I.

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011

Foto č. 15: Zrekonstruované „bytovky“ z bývalých kasáren ve Vysočanech II.

Zdroj: Sladká, 2010 a 2011